

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

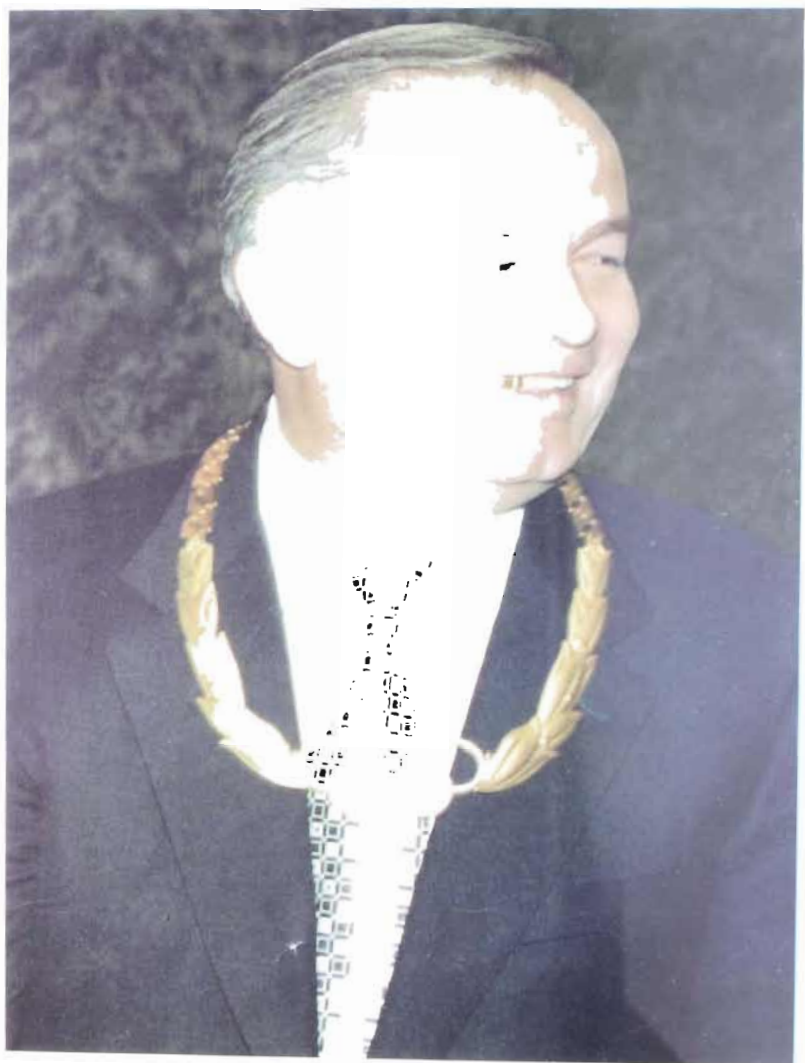
F10000008467

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

„O‘qituvchi“

1991- yilda O'zbekistonimiz mustaqil Davlat deb e'lon qilindi. Islom Karimov mustaqil davlatimizning Prezidenti etib saylandi. Yurtboshimiz eng avvalo, yoshlarni sog'lom, kuchli, dovyurak qilib tarbiyalash zarurligini aytdilar. Bunga erishish uchun ko'plab stadion, sport maydonlari qurildi. Prezidentimiz takliflari va tashabbuslari bilan yangidan-yangi musobaqalar tashkil etildi. Natijada sportchilarimiz, chempionlarimiz ko'paydi.

Ana shu xizmatlari uchun Prezidentimiz 1996- yilda Xalqaro Olimpiya qo'mitasining Oltin Olimpiya ordeni bilan mukofotlandi.

„Hech bir narsa mamlakatni sport kabi tezda dunyoga mashhur qila olmaydi“.

„Sport odamni mard, matonatli, bardoshli qilib tarbiyalaydi“.

„Sportchi maydonga o‘z yurti, o‘z xalqi nomidan tushadi. Uning g‘alabasi sharafiga Davlat madhiyasi yangraydi, mamlakat bayrog‘i ko‘tariladi. Har bir mamlakat, millat o‘z chempionlari bilan faxrlanadi, g‘ururlanadi. Shuning uchun ham ular Vatanning iftixorlari hisoblanishadi“.

Islom Karimov

Prezidentimiz tashabbusi bilan 1998- yilda „O‘zbekiston Iftixori“ faxriy unvoni ta‘sis etildi. Bu unvon Jahon chempionatlari, Olimpiya o‘yinlarida g‘olib chiqqan eng mashhur sportchilarga beriladi.

Faxriy unvonning ko‘krakka taqiladigan nishoni oltin va kumushdan tayyorlangan.

Bu faxriy unvon bilan birinchi bo‘lib sakkiz nafar sportchimiz taqdirlangan.

Mana ular:

- **Abdullayev Muhammadqodir**
- **Grigoryan Artur**
- **Zokirov Lazizbek**
- **Tulyakov Timur**
- **Xo‘jayev Shuhrat**
- **Chagayev Ruslan**
- **Cheryazova Lina**
- **Yusupov Olmos**

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi umumta'lim maktablarining boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun qo'llanma sifatida tavsiya etgan.

Toshkent • „O'qituvchi“ • 1999

Aziz bolajonlar!

*Siz hayot bag'riga endigina qadam qo'yib ke-
layapsiz. Ko'nglingiz olam-olam orzu-havaslariga to'la.
Yillar o'tadi, orzularingiz ushaladi. Sizlar turli kasb
egalari bo'lib, ona-Vatanga xizmat qilasizlar. Bir
narsani hamisha yodda tuting: a'lo o'qigan, irodali,
qo'rqmas va botir o'g'il-qizlarga Vatanning asl
farzandlari bo'la oladi.*

*Xo'sh, qanday qilib bunga erishish mumkin?
Buning uchun, aziz bolajonlar, avvalo sport bilan
do'stlashishni maslahat beramiz. Chunki, sport Sizning
mushaklaringizni kuch-quvvatga to'ldiradi, tanang-
izni sog'lom qiladi. Sog'tanda esa sog'lom aql bo'ladi.*

*Sportning har bir turi o'ziga xos kurashdan
iborat. Bu kurashlardan cho'chimagan o'g'il-qizlar
irodali, qo'rqmas va botir bo'lib voyaga yetadi.*

*Aslida chempionlar kimlar? Ularni nega yulduzga
qiyoslashadi? Buning qanday sir-sinoati bor?*

*Chempionlar aslida ham yulduzga o'xshaydi.
Chunki ular xalqimizning ichida yulduz singari
porlab turishadi. Dunyoning turli mamlakatlarida
o'tkaziladigan katta-katta sport musobaqalarida
ular g'olib bo'lishgan. Ularning g'alabalari sharafi-
ga Vatanimiz bayrog'i ko'tarilgan, madhiyamiz
yangragan.*

943869

O'zbekiston Respublikasining Davlat Madhiyasi

Mutal (Mutavakkil) Burhonov musiqasi,
Abdulla Oripov so'zi

*Serquyosh, hur o'lkam, elga baxt, najot,
Sen o'zing do'stlarga yo'ldosh, mehribon!
Yashnagay to abad ilm-u fan, ijod,
Shuhrating porlasin toki bor jahon!*

Naqarot:

*Oltin bu vodiylar — jon O'zbekiston,
Ajdodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug' xalq qudrati jo'sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!*

*Bag'ri keng o'zbekning o'chmas iymoni,
Erkin yosh avlodlar senga zo'r qanot!
Istiqlol mash'ali, tinchlik posboni,
Haqsevar, ona-yurt, mangu bo'l obod!*

Naqarot:

*Oltin bu vodiylar — jon O'zbekiston,
Ajdodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug' xalq qudrati jo'sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!*

Qadrli bolajonlar!

Siz sevgan chempionlar ham bir paytlar yosh bola bo'lishgan. Ular ayni sizning yoshingizda sport bilan mustahkam do'st tutinishgan, o'zlarini tinimsiz chiniqtirib borishgan. Bugun qarabsizki, ular Chempion!

Chempion bo'lish Sizga ham, tabiiyki, yoqadi. Ertangi kunning chempionlari Sizlarning orangizdan chiqadi albatta.

Ushbu kitobda 22 nafar mashhur sportchimiz haqida hikoya qilingan. Siz kitobdan ular qanday qilib Chempion bo'lishgani, ya'ni yulduzga aylanishganini bilib olasiz. O'ylaymizki, bu kitobni o'qib chiqqach sportga bo'lgan mehr-muhabbatingiz yanada ortadi, u bilan astoydil shug'ullanishga kirishasiz.

Biz esa bu yo'lda Sizga omad tilab qolamiz!

Musobaqalarda g'olib chiqqan sportchilar oltin medal bilan taqdirlanadi. Ularning g'alabasi sharafiga Vatan bayrog'i ko'tarilib, davlat madhiyasi yangraydi. Ikkinchi va uchinchi o'rinlarni egallaganlarga kumush va bronza medali berilib, Vatan bayrog'i ko'tariladi.

MUHAMMADQODIR ABDULLAYEV

1973-yil 11-noyabrda Andijon viloyatining Oltinko'l tumanida tug'ilgan. 13 yoshidan boks bilan shug'ullangan. O'zbekistonning ko'p karra chempioni. 1996-yilda Amerika Qo'shma Shtatlarining Atlanta shahrida o'tgan Olimpiada o'yinlari qatnashchisi.

Jahon Kubogi musobaqalari g'olibi.

Tailand poytaxti Bangkokda o'tgan Osiyo o'yinlarida oltin medalni qo'lga kiritgan. U sportdagi katta yutuqlari uchun „O'zbekiston iftixori“ faxriy unvoni bilan taqdirlangan.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

13

ORZUSI—OLIMPIYA CHEMAPIONI BO'LISH

Bu voqea 1974-yilda sodir bo'lgan edi. O'shanda Kubaning poytaxti Gavanada boks bo'yicha Jahon chempionati borardi. Hamyurtimiz Rufat Risqiyev matonat ko'rsatib, chempionatning oltin medalini qo'lga kiritdi. Uning g'alabasi O'zbekistonda duv-duv gap bo'lib ketdi. Chunki u respublikamiz tarixida Jahon chempioni bo'lgan birinchi bokschi edi. Rufatning g'alabasi haqida katta-yu kichik faxrlanib gapirardi.

O'sha yili tug'ilgan ko'p bolalarga ota-onalari yaxshi niyat bilan Rufat deb ism qo'yishgan edi. Qanchalab ota-onalar esa bolalarini yetaklab, boks maktablariga olib borishdi. Har bir ota-ona o'g'illari Rufatdek mard, matonatli va mashhur bokschi bo'lishini orzu qilardi.

Muhammadqodir Abdullayev esa Rufat jahon chempioni bo'lishidan bir yil oldin tug'ilgan edi. Uning otasi Yoqubjon aka oddiy shofyor. Lekin sportning ishqibozi. Mard, halol odamlarni yaxshi ko'radi. Rufat chempion bo'lganda xuddi o'zining tug'ishgan ukasi chempion bo'lgandek quvongan edi.

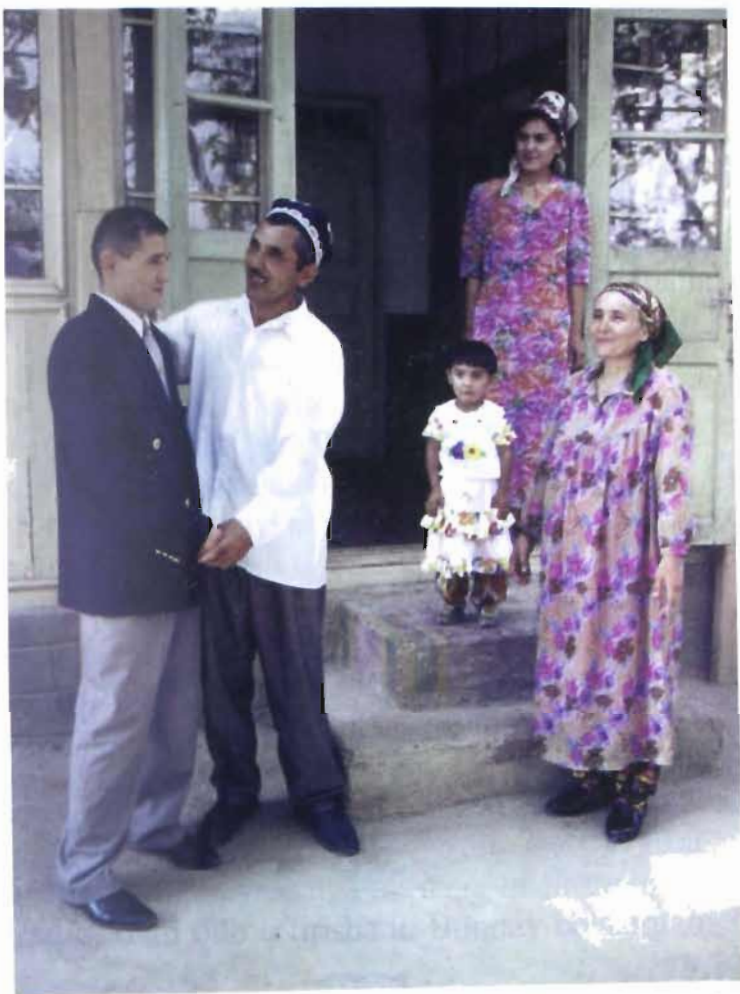
O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

15

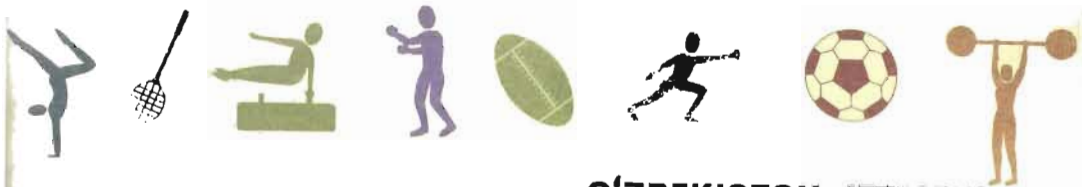

16

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

Yoqubjon aka bu gapni eshitib xotiniga tasalli berdi:

—To'g'ri, o'g'limiz yolg'iz. Lekin ana shu yolg'iz o'g'limiz o'nta o'g'ilning o'rmini bosadigan kuchli, mard bo'lib o'sishi kerak. Qiyinchilikni ko'rsa irodasi mustahkam bo'ladi.

Muhammadqodir Respublika terma jamoasiga qabul qilingach, unga Mars Qo'chqorov va Aleksandr Razmaxovlar murabbiylik qila boshladilar. Yangi murabbiylar unga talabchanlikni yanada oshirishdi.

ЎЗБЕКISTON IFTIXORLARI

„1997- yilda Ruslan Chagayev jahon chempioni bo‘ldi“, - deydi Mars Qo‘chqorov. Ana shundan so‘ng Muhammadqodir mashqlarga yanada qattiq kirishdi. Hammadan ko‘p mashq qiladigan bo‘ldi. Bir yil orasida u dunyoning eng kuchli bokschilaridan biri deb tan olindi.

U 1998-yilda jahon Kubogi musobaqasida birinchi o'rinni egalladi. Mutaxassislar Muhammadqodirni „Eng yaxshi bokschi“ degan maxsus sovrin bilan taqdirlashdi. O'sha yili u Tailand degan mamlakatda o'tgan Osiyo o'yinlarida ham g'olib chiqdi. Muhammadqodirning g'alabalari sharafiga dunyoning turli shaharlarida davlatimiz madhiyasi yangray boshladi. Endi Muhammadqodir bilan nafaqat ota-onasi, mahallasi, balki butun Respublikamiz xalqi faxrlanadigan bo'ldi.

Muhammadqodir esa ilgarigidek kamtar va odobli. O‘zini sira katta tutmaydi. Hammaga qo‘lini ko‘ksiga qo‘yib salom beradi. U biror kishiga qo‘pol gapirgani yoki maqtanganini hech kim ko‘rmagan. Shuning uchun do‘stlari ham uni juda hurmat qilishadi.

Tailanddan kelgach, jurnalistlar undan: „Sportdagi eng katta orzuingiz nima?“—deb so‘rashdi.

Bu savolga u shunday javob qildi:

—Shu paytgacha respublikamizdan hech kim boks bo'yicha Olimpiya chempioni bo'lmagan. Maqsadim—yurtimizga Olimpiya o'yinlarining oltin medalini olib berish.

Xalqimizda intilganga tole yor, degan maqol bor. Muhammadqodir intiluvchan, bardoshli, halol yigit. Bunday yigitlar albatta o'z orzusiga yetadi.

BILIB QO'YGAN YAXSHI

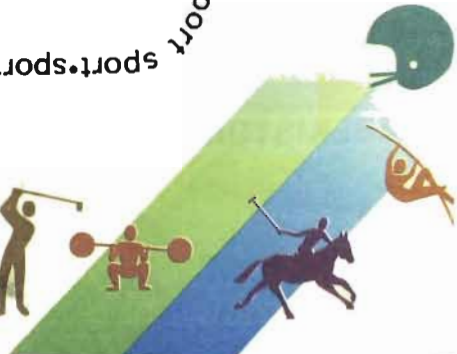
 Boks eng qadimgi sport turlaridan hisoblanadi. Boks birinchi bo'lib Angliyada paydo bo'lgan. Bokschilar ilgari qo'lqopsiz jang qilishgan. Keyinchalik jarohatlarning oldini olish uchun qo'lga latta bog'lab kuch sinashgan. Bora-bora qo'lqop o'ylab topilgan.

OLIMPIYA O'YINLARI TARIXIDAN

Qadimgi Gretsiyaning janub tomonida tabiati go'zal joy bo'lgan. Bu joy Olimpiya deb atalgan. Juda qadim-qadim zamonda bu yerda ko'plab qasrlar, stadionlar, sportchilar shug'ullanadigan va yashaydigan binolar qurilgan.

Bu o'lkaga qo'shni mamlakatlar tez-tez hujum qilib turishgan. Urushlardan odamlar juda charchashgan. Kunlarning birida qo'shni podsho bu o'lkaga yurish boshlaydi. Bundan xabar topgan Olimpiya o'lkasi podshosi urushning oldini olish uchun ko'p o'ylaydi. O'ylab-o'ylab bir taklifni o'rtaga tashlaydi. Bu taklif urush ochgan podshoni ham qiziqtirib qoladi.

Bilasizmi, u qanday taklif edi? Olimpiya o'lkasi podshosi shunday degan edi: Qon to'kishni to'xtataylik, askarlarimiz-

ning kuchi va epchilligini urushda emas,
balki musobaqalarda sinab ko'raylik.

Shunday qilib, ikki o'rtada tinchlik
haqida sulh tuziladi. Olimpiya degan joy
sport musobaqalari maydoniga aylanadi.

Bu musobaqalar Olimpiya degan joy
nomi bilan bog'liq bo'lgani uchun
Olimpiya o'yinlari deb ataladigan bo'ldi.

Olimpiya o'yinlari paytida urushlar
to'xtatilgan. Urushayotgan mamlakat
sportchisi musobaqalarga qo'yilmagan.

Sportchilar musobaqa davomida halol
kurashishga, hakamlar esa halol bo'lishga
qasamyod qilishgan.

Bu qoida hozirgacha ham saqlanib
kelayapti.

24

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

25

Yillar o'tishi bilan podsholar o'zgargan. Asta-sekinlik bilan Olimpiya o'yinlari to'xtab qolgan.

Podsholar yana bir-birlari bilan urushadigan bo'lib qolishgan. Ming yildan uzoq vaqt davomida Olimpiya o'yinlari o'tkazilmagan.

1896- yilga kelib fransiyalik Kuberten degan olim tashabbusi bilan Olimpiya o'yinlari tiklangan.

Olimpiya halqasi nega beshta? Besh halqa yer yuzidagi besh qit'ani bildiradi. Bu halqalar nega besh rangda?

Bu ham bejiz emas, albatta. Havo rang—Yevropa, sariq rang—Osiyo, qora rang—Afrika, yashil rang—Avstraliya, qizil rang—Amerikani bildiradi.

ARTUR GRIGORYAN

1967-yil 20-oktyabrda Toshkent shahrida tug'ilgan. Mamlakatning ko'pkarra chempioni. Havaskor bokschilar o'rtasida jahon chempionati kumush medali sovrindori. Professional boks bo'yicha sakkiz karra jahon Chempioni. O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan sportchi. „Mehnat shuhrati“ ordeni va „O'zbekiston iftixori“ faxriy unvoni bilan taqdirlangan.

26

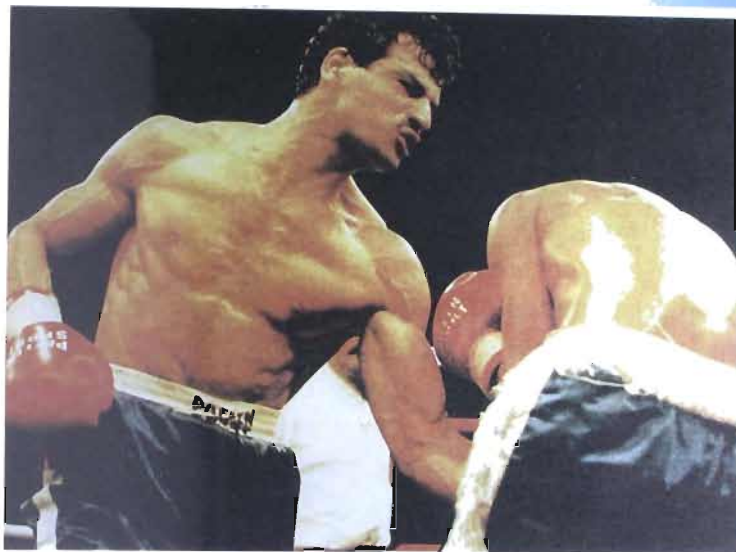
O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

27

BOKS QIROLI

Bu chempionimizning hayoti xuddi ertakka o'xshaydi. Goh ishonsangiz, gohida ishongingiz kelmaydi. Uning hayotida kutilmagan voqealar, dunyoni hayratga solgan g'alabalar, turli-tuman sinovlar, jasoratlar ko'p bo'lgan. Shu bois ham hikoyamizni xuddi ertak singari „Bir bor ekan, bir yo'q ekan“ deb boshlasak ham bo'lardi. Ammo

Artur boshidan kechirgan voqealarning hammasi rostdan ham bo'lgan-da. Ularning hech biri to'qima emas. Hikoyamizni o'qib chiqsangiz bunga o'zingiz ham ishonch hosil qilasiz.

Artur Toshkentda, eski shahardagi Chig'atoy mahallasida tug'ilgan. Bu mahalla bolalarining eng yahshi ko'rgan o'yini futbol bo'lgan. Har kuni kechga yaqin bolalar mahallaning tor ko'chasida to'planishar va qorong'i tushguncha to'p tepishar edi. Bolalarning millati har xil bo'lsa-da ular bir-biri bilan juda inoq va ahil edi. Hatto kechqurunlari birga dars qilib, bir-birlarining uylarida tunab ham qolaverishardi.

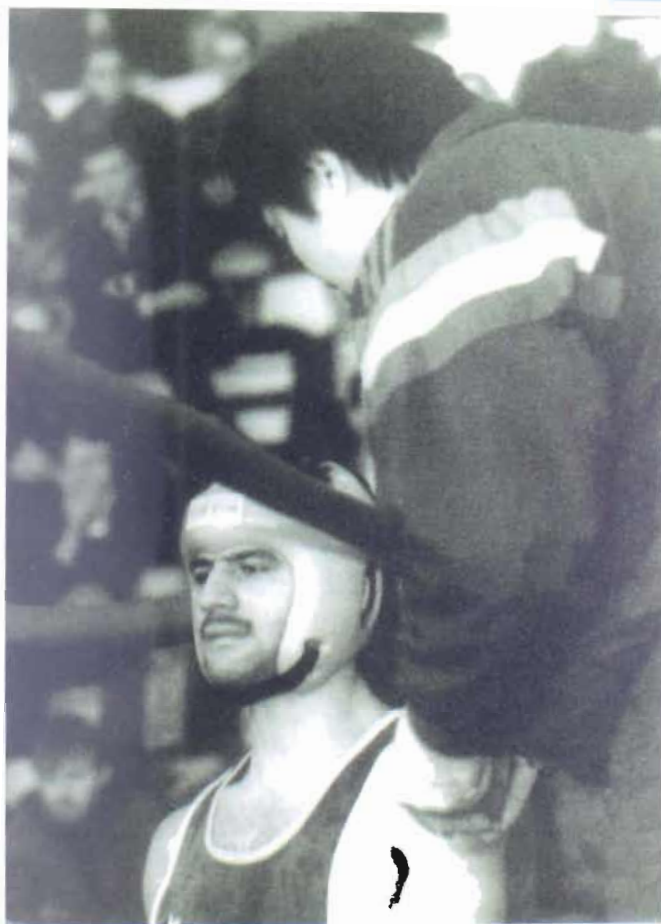
Bolalar orasida Artur juda ham ozg'in bo'lsa-da epchil va dovyurak edi. Uning o'zi to'g'ri so'z bo'lgani uchun yolg'on gapirganlarni, maqtanchoqlarni yoqtirmasdi. Ayniqsa, yoshi katta bolalar o'zlaridan kichiklarni xafa qilsa, Artur sira chidab turolmasdi. U har doim yoshi kichiklarni va kuchsizlarning yonini olardi. Shuning uchun tengdoshlari uni hurmat qilishardi.

Bolalikda odam juda qiziquvchan bo'ladi. Ertak o'qisang, ertak qahramoniga o'xshaging keladi, kino ko'rsang, kino qahramonidek bo'lgining keladi. Ulardek

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

29

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

31

Mashhur boksçilar: *A. Grigoryan, R. Risqiyev, V. Shin.*

Xullas, Valera Arturni boks maktabini bir ko'rib kelishga ko'ndirdi.

Eski shaharda „Spartak“ degan stadion bo'lardi. Boks maktabi shu yerda joylashgan edi. Artur boksçilarning mashg'ulotlarini tomosha qilib o'tirdi. Ular xuddi raqsga tushayotgandek chiroyli harakat qilishar, zarbalarga epchillik bilan chap berishardi. Artur ularga mahliyo bo'lib qoldi. Shu payt uning yoniga murabbiy Lev Gabdullayevich Ahmadjonov keldi.

— Ha, bolakay,—dedi u, — sen ham shug‘ul-
lanishga keldingmi?

Artur shoshilganidan beixtiyor ha, deb yubordi.
Shunday qilib Artur boks olamiga qadam qo‘ydi.
Lekin murabbiy ham, ota-onasi ham, do‘stlari ham
Artur kelajakda shunchalik mashhur bokschi bo‘-
lib ketishini xayollariga ham keltirishmagan edi.

Artur birinchi musobaqasini juda yaxshi eslaydi.
O‘shanda u Toshkent shahar boks maktablari
o‘rtasida o‘tkazilgan musobaqada ikkinchi o‘rinni

egalladi. Uni mahalladosh do'stlari xursand bo'lib tabriklashdi. Ammo Artur bundan qoniqmadi. „Nega birinchi bo'lolmadim? Undan qayerim kam?“ deya o'ziga o'zi savol beraverardi. Shu bois Artur jonjahdi bilan mashg'ulotlarga berildi. Ba'zi bolalar orachora mashg'ulotlarga kelmay ham qolishardi. Ammo Artur eng intizomli bola edi. Bir gal u ertalab uxlab qolib, mashg'ulotga kech qoldi. Vaqtida uyg'otmagani uchun oyisidan xafa bo'lgandi.

— Endi murabbiyga nima deyman?— deya yigʻlab yubordi. Soʻngra uyidan uch chaqirim naridagi stadiongacha chopib kelgan edi.

Mehnat qilaversa uning natijasi ko‘rinaveradi. Artur ham ketma-ket g‘alabalarga erisha boshladi. Uning nomi avval shaharga, so‘ngra mamlakatga yoyildi. Chet ellik mashhur bokschilarni ham yenga boshladi.

Nima bo'ldi-yu shu orada ayrim musobaqalarda yutqazib qo'ydi. Bunday paytlarda tushkunlikka tushib sportni tashlab ketganlar ko'p bo'lgan. Uning mahalladosh do'stlari Valera, Hasan-Husanlar ham boksni tashlab ketishgan edi. Ammo Artur yutqazib qo'ysa, qaytaga qaysarligi tutib ketardi. „Men hali unga ko'rsataman, baribir uni yu-

taman!“ deb o‘ziga-o‘zi so‘z berardi.

Ana shu tirishqoqligi tufayli Arturning mahorati oshaverdi. Uni jahon chempionatiga olib ketishdi. U paytlarda Respublikamiz mustaqil emas edi. O'zbekiston jahon chempionatiga borishining o'zi katta gap edi. Artur dunyoning man-man degan bokschilarini yengib, ikkinchi o'rinni egalladi.

U yana ko‘plab musobaqalarda g‘olib chiqdi. 1992-yilda Barselonada o‘tgan Olimpiya o‘yinlarida qatnashdi. Birinchi uchrashuvda g‘alaba qozondi. Afsuski, ikkinchi „jang“ni hakamlar halol baholashmadi. Arturning raqibiga yon bosishdi. Ana shundan so‘ng u boks bilan xayrlashmoqchi bo‘ldi. **Chunki keyingi Olimpiadagacha to‘rt yil bor.** Ungacha yoshi o‘ttizga kiradi. Nima qilish kerak? Boksni tashlab ketishga esa hech ko‘ngli bo‘lmasdi. Mamlakat terma jamoasi bosh murabbiyi Vladimir Shin unga shunday dedi:

— Hali kuching bor, tajribang katta. Hammasi o'zingga bog'liq. O'ylab ko'r.

Artur boksni tashlab ketolmadi. Yana astoydil mehnat qila boshladi. Bir kuni xayoliga kelmagan ish bo'ldi. Uni Germaniyadagi boks klublaridan biriga shartnoma asosida shug'ullanishga taklif etib qo'llashdi. Germaniyada Arturning boksda ikkinchi hayoti boshlandi. Germaniyadagi musobaqalarda

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

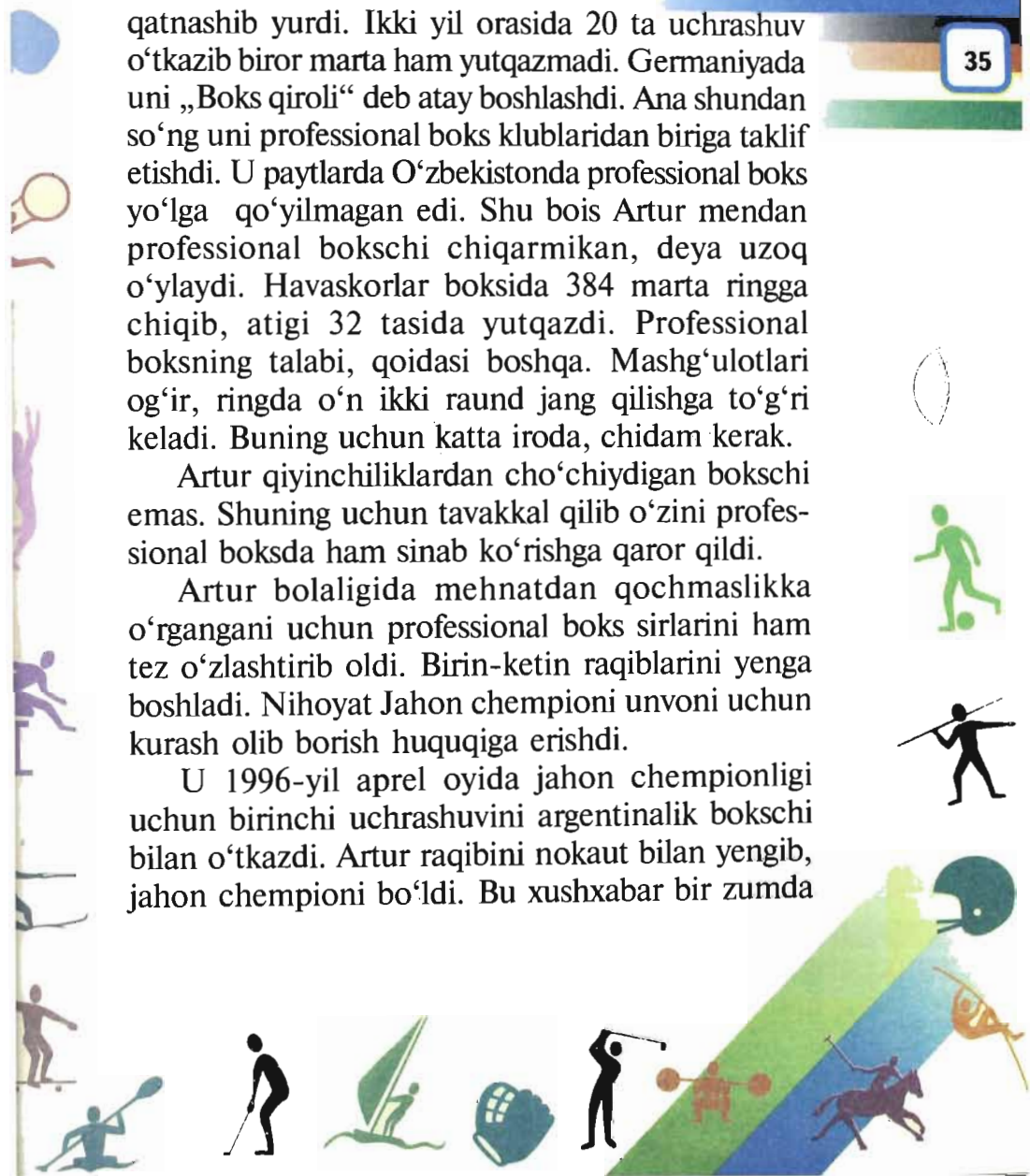
35

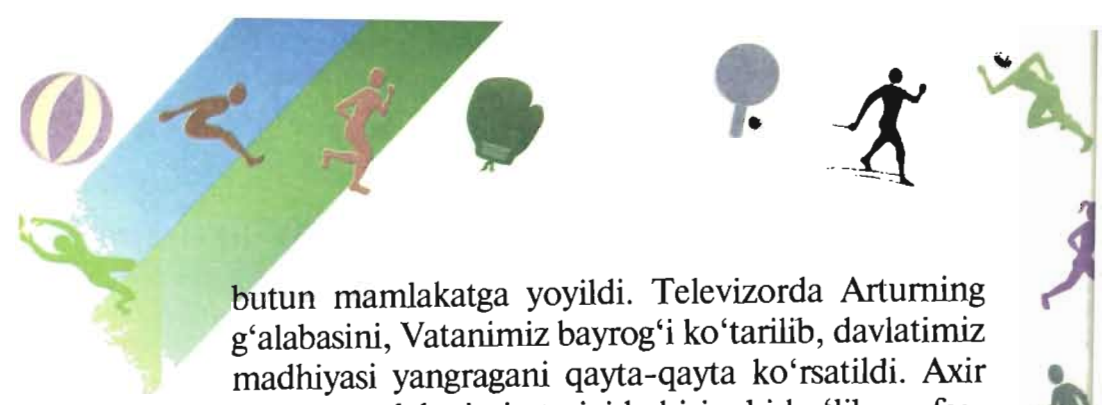
qatnashib yurdi. Ikki yil orasida 20 ta uchrashuv o'tkazib biror marta ham yutqazmadi. Germaniyada uni „Boks qiroli“ deb atay boshlashdi. Ana shundan so'ng uni professional boks klublaridan biriga taklif etishdi. U paytlarda O'zbekistonda professional boks yo'lga qo'yilmagan edi. Shu bois Artur mendan professional bokschi chiqarmikan, deya uzoq o'ylaydi. Havaskorlar boksida 384 marta ringga chiqib, atigi 32 tasida yutqazdi. Professional boksning talabi, qoidasi boshqa. Mashg'ulotlari og'ir, ringda o'n ikki raund jang qilishga to'g'ri keladi. Buning uchun katta iroda, chidam kerak.

Artur qiyinchiliklardan cho'chiydigan bokschi emas. Shuning uchun tavakkal qilib o'zini professional boksda ham sinab ko'rishga qaror qildi.

Artur bolaligida mehnatdan qochmaslikka o'rgangani uchun professional boks sirlarini ham tez o'zlashtirib oldi. Birin-ketin raqiblarini yenga boshladi. Nihoyat Jahon chempioni unvoni uchun kurash olib borish huquqiga erishdi.

U 1996-yil aprel oyida jahon chempionligi uchun birinchi uchrashuvini argentinalik bokschi bilan o'tkazdi. Artur raqibini nokaut bilan yengib, jahon chempioni bo'ldi. Bu xushxabar bir zumda

butun mamlakatga yoyildi. Televizorda Arturning g'alabasini, Vatanimiz bayrog'i ko'tarilib, davlatimiz madhiyasi yangragani qayta-qayta ko'rsatildi. Axir Artur mamlakatimiz tarixida birinchi bo'lib professional boks bo'yicha Jahon chempioni bo'lgan edi-da! U mamlakatimizning haqiqiy qahramoniga aylandi.

Artur Jahon chempioni bo'lgach, ayrim chet ellik murabbiylar unga o'z mamlakatlari bayrog'i ostida ringga chiqishini taklif etishdi. Buning uchun Arturga katta pul va'da qilishdi.

Artur ularga shunday javob berdi:

— Men O'zbekiston farzandiman. O'z Vatanim sharafi men uchun hamma narsadan aziz. Oltin bersanglar ham rozi bo'lmayman.

O'shandan keyin Artur dunyoning eng kuchli bokschilarini yengib, yana yetti marta Jahon chempioni bo'ldi. U har gal g'alabadan so'ng o'z Vatani — O'zbekistonga oshiqadi. Tezroq ota-onasi, do'stlari, yurtdoshlarini ko'rgisi keladi. Toshkent aeroportida har gal uni vatandoshlarifaxr-iftixorva tantana bilan kutib olishadi.

Professional boksda Artur katta shon-shuhratga erishdi. 26 marta ringga chiqib, barchasida g'alaba

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

37

qozondi. Sakkiz karra jahon chempioni bo'ldi. O'n olti uchrashuvda raqiblarini nokautga uchratdi. Bugun Artur Grigoryan bilan mamlakatimizdagi katta-yu kichik faxrlanadi. Artur ham O'zbekistonday yurtning farzandi ekanligidan g'ururlanadi:

— Men har gal ringga chiqayotganimda O'zbekistonimiz bayrog'ini o'paman,— deydi Artur.
— Ana shundan kuch olaman.

— Sizga o'xshab mashhur sportchi bo'lishni orzu qilayotgan yoshlarga qanday tilaklaringiz bor?

Bu savolga Artur shunday javob berdi:

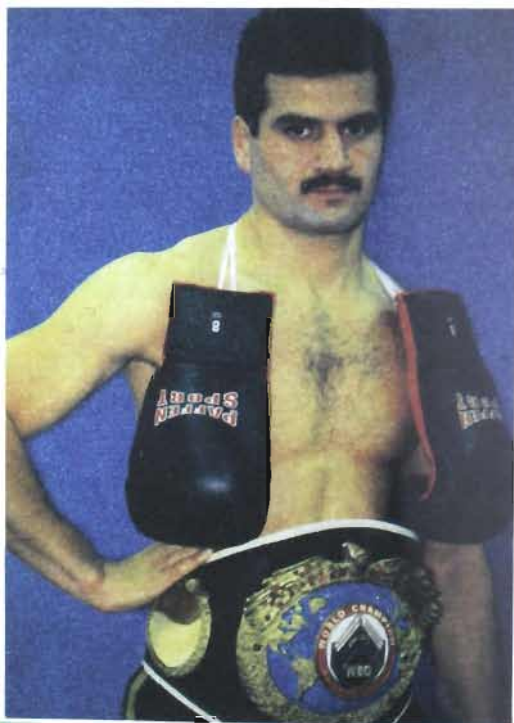
— Har qanday sohada ham faqat astoydil mehnat qilganlarga orzusiga yetadi. Sportchi o'z xalqi, o'z Vatani nomidan kurash olib boradi. Kimki, Vatani qancha ko'p sevsa, shuncha ko'p kuch oladi.

CHEMPION SO'ZINING TUG'ILISHI

● Qadim-qadimda ikki kishi o'rtasidagi bahs odatda jang yoki yakkama-yakka kurash bilan hal bo'lgan. Ko'pincha tortishib qolgan ikki kishining o'zlari emas, balki ular tomonidan pulga yollanganlar mushtlashishgan.

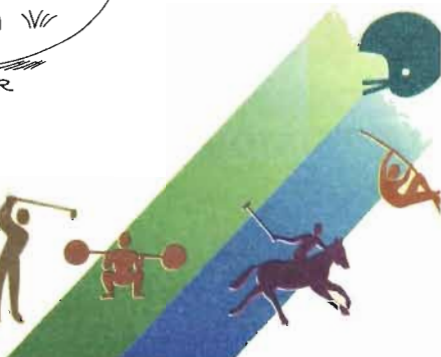
Bunday janglar atrofi o'ralgan maydonchada o'tkazilgan. Ana shu joy lotinchasiga „kampus“ deb atalgan. Jangchilarni esa kampuschilar deb atashgan. Fransuzlar bu so'zni o'zlariga moslashtirib „shampion“ deyishgan. Inglizlar esa „champion“, ya'ni g'olib deb atashgan.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

sport sport sport sport
 1894 -yil 23-iyun kuni Parijda
 Xalqaro Olimpiya qo'mitasi
 tashkil etildi.
 1-Olimpiada 1896-yil Afinada
 o'tkazilgan.

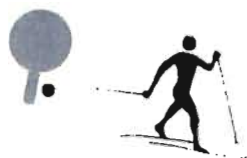
LAZIZBEK ZOKIROV

1976-yil 3-sentabrda Jizzax tumanida tug'ilgan. Boks bo'yicha Jahon kubogi g'olibi. „O'zbekiston iftixori“ Faxriy unvoni bilan mukofotlangan.

40

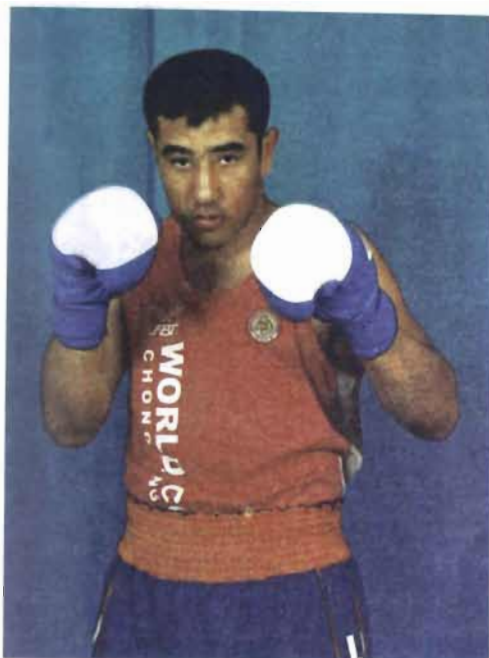
O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

41

BAYROQDOR LAZIZ

Toshkentdagi Astronomiya ilmiy-tekshirish instituti bog'idagi uylardan birida Mamajon aka oilasi ham istiqomat qilardi. Lazizbek bolaligidan dadasiga ergashib, institut binosiga tez-tez kirardi. U teleskopda yulduzlarni, sayyoralarni kuzatishni yaxshi ko'rardi.

Ayniqsa, unga boshqa yulduzlardan ajralib turadigan, oq gardishli Zuhul (Saturn) sayyorasi yoqardi. Uning tasavvurida sayyora oq bayrog'ini hilpiratib, uchib borayotgandek tuyulardi.

Mamajon aka olimlik unvonini olgach, o'zi tug'ilib o'sgan Jizzax tumanidagi Nurli quyosh qishlog'iga ko'chib keldi. Lazizbek qishloqdagi 36-maktabda o'qiy boshladi.

Lazizbek bolaligida ko'p kasal bo'lgandi. Dadasi o'g'lim sog'lom o'ssin deb, uni 10 yoshida akasi Ulug'bek bilan maktabdagi boks to'garagiga olib bordi. Jizmoniy mashg'ulotlar Lazizbekning bo'yiga bo'y, kuchiga kuch qo'shdi.

Tengdoshlari o'rtasida kuchli bo'lgani uchun uni Jizzaxda o'tkazilgan viloyat birinchiligiga jo'natishdi. Lazizbek musobaqada go'lib chiqib, tomoshaga kelgan dadasi va oyisini xursand qildi. Dadasi shunda unga: „Hali sen jahon chempioni, olimpiada chempioni bo'lasan“,—deb aytdi va uni boks bilan jiddiy shug'ullanishga rag'batlantirib bordi. Shu bois ham uni Jizzaxdagi boks klubiga olib kelib, hozirgi murabbiysi Sharof Xudoyberdiyev qo'liga topshirdi.

Boks zali uyidan 14—15 kilometr uzoqlikda bo'lgani uchun Lazizbek mashg'ulotlarga har kuni

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

43

yugurib kelib, piyoda qaytib ketardi. Ko'pincha, mashg'ulotlarga kechikmayin deb, dam olmasdan yugurardi. Bu yuragiga og'riq berdi. Lazizbek hali haddan ziyod jismoniy mashg'ulotlar bilan shug'ullanish sog'liqqa zarar ekanini bilmasdi-da. Shundan keyin murabbiysi unga qancha yugurish, qanday mashqlar qilish kerakligini belgilab berdi. Ustozi maslahatlariga to'liq rioya qilgan Lazizbek yana ilgariqday kuchli bo'lib oldi. Musobaqalarda qatnashib g'olib chiqdi.

U, men bokschi bo'ldim, musobaqalarda g'olib

chiqyapman, deb oqishlarini o'z holiga tashlab qo'ymani.

Barcha fanlardan „a'lo“ baholarga o'qidi. Matematika o'qituvchisi esa uning qiyin masalalarni bir zumda yechishini barchaga faxrlanib so'zlardi. Lazizbek o'qituvchilari ishonchini oqlab, maktabni kumush medal bilan tugatdi va Jizzax davlat pedagogika institutiga o'qishga kirdi.

Boksning og'ir vaznida bahslashish qiyin. Chunki og'irligi 91 kilogrammdan ortiq boks-chilarning zarbasi kuchli bo'lib, omonat devorlarni ham qulata oladi. Shu bois „jang“ davomidagi bitta xato ham o'yin taqdirini hal qiladi. Lazizbek ana shu vaznda boksga tushadi.

Bu vaznda yurtimizdan kuchli bokschilar chiqmagani uchun avvaliga ko'pchilik Lazizbekning imkoniyatiga ishonishmadi. U 1995- yilda bo'lgan Osiyo chempionatida kumush medal olib, muta-xassislar va ustozlar ishonchini oqladi. Lazizbek mamlakatimiz terma jamoasi safiga chaqirildi. Tajribali murabbiylar qo'l ostida yetakchi bokschilar bilan birga shug'ullanish uning mahorati oshishiga katta ko'mak berdi.

Endilikda u qatnashgan musobaqalardan sovrin

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

45

olmasdan qaytmaydigan bo'ldi. Markaziy Osiyo o'yinlarida chempionlikni qo'lga kiritdi. Osiyo chempionatida bronza medalini oldi. Yirik xalqaro musobaqalarda g'olib chiqdi. Bu Lazizbekka jahon kubogi musobaqasida qatnashish huquqini berdi.

U Xitoyda bo'lgan jahon kubogida dunyoning eng kuchli bokschilarini yengdi. Oxirgi uchrashuvda esa xitoylik mashhur bokschini mag'lubiyatga uchratib, Jahon kubogi sohibi bo'ldi.

Yirik musobaqalarda eng kuchli sportchilar davlat bayroqlarini ko'tarib maydonga kirib kelishadi. 13-Osiyo o'yinlarida Lazizbek Zokirov Vatanimiz

bayrog'ini ko'tarib maydonga tushdi. Sportchilar safida mamlakatimiz bayrog'ini dadil tutib kelayotgan Laziz shu lahzalarda o'zi sevgan—samoda oppoq bayrog'ini hilpiratib uchayotgan Zuhul sayyorasiga juda o'xshardi.

Lazizbekning niyatlari katta. 2000-yilda Sidney shahrida o'tkaziladigan jahon olimpiadasida ham Vatanimiz bayrog'ini maydonga ko'tarib kirmoqchi. Shu olimpiadada dadasi orzu qilganday chempion bo'lmoqchi. U ezgu niyatlari faqat muntazam mashqlar tufayli qo'lga kirishini yaxshi biladi. Omad senga yor bo'lsin, Lazizbek!

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

sport•sport sport•sport•sport s
 2-Olimpiada 1900-yilda Parijda
 o'tkazilgan.
 3-Olimpiada 1904-yilda Sent-Luisda
 bo'lib o'tgan.
 sport•sport • sport•sport•

TULYAKOV TIMUR

1975- yil 11- fevralda tug'ilgan. 1989– 1994-yillarda Andijondagi sport-texnika bilim yurtida boks bo'yicha ta'lim oldi. Ayni vaqtda Andijon Davlat universitetining fizkultura fakultetida o'qimoqda. Boks bo'yicha xalqaro sport ustasi. AQSHda, Bangkokda o'tkazilgan musobaqalar sovrindori. „O'zbekiston iftixori“ faxriy unvoni egasi.

48

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

Xalqimizning „No‘xatvoy polvon“ degan cho‘pchagini ko‘pchilik bolalar yaxshi bilishadi. Sababi, no‘xat doni jajjigina bo‘lishiga qaramay, o‘ziga qarshi chiqqan barcha dushmanlarni yengadi. „Kichkinagina mitti—Xolxo‘jani yiqitdi“ deganlaridek, ana shu no‘xat „Pahlavon“ nomini oladi. Timur Tulyakovni ringda ko‘rgan tomoshabin

beixtiyor ana shu xalq ertagini eslaydi. Chunki Timur jussasi kichik bo'lishiga qaramay, qanchadan-qancha pahlavonlarni yengib chiqib, dog'da qol-dirgan. Tinib-tinchimas, tirishqoq Timur boks bilan 12 yoshidan boshlab qattiq shug'ullandi va har tomonlama chiniqib ulg'aydi.

Taqdir taqozosi bilan Timur Tulyakov juda ko'p mamlakatlarda bo'lgan. Tengdoshlari uni hazillashib „Jahongashta Timur“ deyishadi. Otasi harbiy xizmatchi bo'lgani uchun goh Germaniyada, goh Ashgabadda yashashiga to'g'ri kelgan. Qirg'izistonda istiqomat qilishgan paytida bokschilar xonadoni

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

51

bilan qo'shni turishardi. Bu Timur uchun kutilmagan tuhfa edi. Taniqli xalqaro sport ustasi Quvonchbek To'yg'onboyev bilan birgalikda Timur ham qo'lqopni qanday kiyishdan tortib, boksning barcha sir-asrorlarini qunt bilan egalladi. Ayniqsa, u ilk ustози Leonid Borisovich Rostorguyevning nomini hurmat bilan tilga oladi. U 13 yoshidan boshlab musobaqalarda qatnasha boshladi. Andijon shahrida esa unga Lochin Qo'chqorov, Aleksandr Razmaxov va Mars Qo'chqorovlar murabbiylik qilishdi.

1991-yilda Toshkentda o'tkazilgan yoshlar musobaqasida qatnashib, 46 kilogramm vazngacha

bo'lgan normativni bajardi va tengdoshlari orasida birinchi sport ustasi bo'ldi. Kamtarga kamol deganlaridek, u ko'plab xalqaro turnirlarda bellashib, shuhrat cho'qqilarini egalladi. Bundan olti yil avval musobaqalarning birida Timurning o'ng qo'li qattiq jarohatlandi. Uzoq yillik ko'nikma va ustozlarining daldasi bilan mashqni yana davom ettirdi. Natijada 1995-yilda Toshkentda o'tkazilgan Osiyo chempionatida bronza medali sovrindori bo'ldi. 1997- yilda Budapeshtda o'tgan xalqaro turnirda to'rtinchi o'rinni egalladi.

1998- yildan boshlab Timur Tulyakov uchun sportchilar tili bilan aytganda „yulduzli daqiqa“lar boshlandi. Dastlab Amerika Qo'shma Shtatlarida o'tkazilgan musobaqada 54 kilogrammgacha vaznli bokschi bilan uch marta kurashga tushib, barchasini yengdi. Birinchi to'qnashuvda rossiyalik ikki marta jahon chempioni Rayimqul Malaxbekovni 5-4 hisobida yutdi. Tomoshabinlar bu og'ir kurashda o'zbekistonlik chuvakkina yigit g'olib bo'lishini sira kutishmagan edi. Yoki kubalik mashhur bokschi Voldemar Fond bilan bo'lib o'tgan keskin kurashni eslaylik. Timur Voldemarga jahon chempionatida yutqazib qo'ygandi. Shuning uchun ikkinchi

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

53

uchrashuv andijonlik yigitcha uchun katta sinov edi. Kubalik bokschi o'ziga tanish bo'lgan raqibini negadir mensimay o'yinga tushdi va masalani uzilkesil hal qilmoqchi bo'ldi. Biroq, jang Voldemar kutganday bo'lmadi. O'yinning tugashiga sanoqli daqiqalar qolganda, 15:14 hisob bilan Timur g'alaba qozondi. Zal qarsaklardan larzaga keldi.

1998-yilda Bangkokda o'tkazilgan XIII Osiyo o'yinlarida Timur Tulyakov dastlab koreyalik, keyin eronlik charm qo'lqop ustalarini yengdi. Afsuski, Timurning qo'li yana lat yedi. Tibbiy yordam ko'rsatildi. Har bir o'yin oldidan o'ng qo'lga ukol qilib, muzlatishga to'g'ri keldi. U ringga chiqqanda

ko'proq chap qo'li bilan himoyalandi va hujum qildi. Zarur paytda o'ng qo'lini ishga soldi. Shunga qaramay yurtdoshimiz finalga chiqdi. Temir irodali Timur yakunlovchi o'yinda ham yengishga tayyor edi. Murabbiylari uning kelajagini o'ylab, bu o'yinni oxiriga yetkazishga ruxsat berishmadi. Lekin Timurning bu musobaqada olgan kumush medali oltindan ham qimmatlidir.

BILIB QO'YGAN YAXSHI

● *Havaskor bokschilar o'rtasida birinchi jahon chempionati 1974- yilda Kuba poytaxti Gavanada o'tkazilgan. Bu musobaqalarda hamyurtimiz Rufat Risqiyev jahon chempioni bo'lgan.*

Jahon kubogi musobaqalari esa har ikki yilda o'tkaziladi. Uning nufuzi jahon chempionatiga teng. Mamlakatimizdan kimlar bu musobaqa g'oliblari bo'lganini yodda tuting.

1. Vladimir Shin — **1979-** yil
2. Narimon Otayev — **1995-** yil
3. Muhammadqodir Abdullayev — **1996-** yil
4. Laziz Zokirov — **1998-** yil

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

ЎЗБЕКISTON IFTIXORLARI

•sport sport•sport•sport s
sport•sport
4- Olimpiada 1908- yil Londonda
o'tkazilgan.
5- Olimpiada 1912- yil Stokgolmda
bo'lib o'tgan.
•sport•sport
sport•sport • sport•sport

55

SHUHRAT XO'JAYEV

1969- yil 11-iyulda Buxoroda tug'ilgan. Mamlakatimizning eng nomdor sambochisi. Jahon sambo yulduzlari musobaqasi g'olibi. „O'zbekiston iftixori“ faxriy unvoni bilan mukofotlangan.

56

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

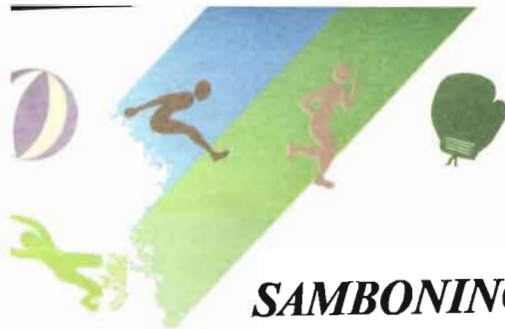

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

57

SAMBONING SIRLI OLAMI

Shuhrat bolaligida suzuvchilarga havas qilardi. Yoz kunlari ertadan-kechgacha bolalar bog'chasi-dagi hovuzda cho'milishni yaxshi ko'rardi.

Uni avvaliga 22- maktabning ruscha sinfiga o'qishga berishdi. Yaxshi o'zlashtira olmagan uchun to'rt oydan keyin o'zbek sinfiga o'tkazishdi. „Ikki“chi o'quvchi sanalgan Shuhrat shundan keyin tez kunlarda a'lochilar safiga qo'shildi. Yuqori sinflarga o'tganda fanlar bo'yicha maktab olimpiadalarida g'olib chiqdi. Hatto, u 6- sinfda o'qiyotganida algebra bo'yicha shahar olimpiadasida birinchi o'rinni egalladi.

O'g'il bolalarning fe'l-atvori ma'lum. Ular jismoniy tarbiya darslarida bir zum bo'sh qolsa bas, kim zo'rligini aniqlash uchun kurashga tushib ketishadi. Shuhrat bunday o'zaro bahslarda tengdoshlaridan kuchli ekanligini har doim amalda isbotlardi.

Jismoniy tarbiya o'qituvchisi o'zi basketbolchi bo'lgani uchun darslarda shu turga ko'p e'tibor berardi. Shuhrat ham avvaliga basketbolga qiziqdi. Keyin ko'pchilik bolalar qatori futbolga berilib ketdi.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

Shu orada boksga ham qatnab ko'rdi. Ikki yilcha fotosuratshilikni o'rgandi.

Bir kuni darsdan keyin mahalladosh o'rtog'i bilan suhbatlashib qoldi. U sambo to'garagiga qatnar edi. Tabiiyki, u samboning o'ziga xos tomonlarini hikoya qilib berdi. Shu bahona Shuhrat bu sport turiga qiziqib qoldi va shu kundan boshlab o'rtog'i bilan „Spartak“ o'yingohidagi sambo zaliga bora boshladi. O'n besh yoshli yigitchani Faxriddin Isomov o'z guruhiga qabul qildi.

Samboning sirli olami Shuhratni batamom asir etdi. Ustozi ko'rsatmalarini bekam-ko'st bajarishga kirishdi, har bir usul ustida qayta-qayta ishladi. Belgilangan mashg'ulot tugagandan keyin ham mustaqil ravishda mashqlarni davom ettirdi. Uning og'ir mehnatlari samarasiz ketmadi. Shuhrat 1985-yilda

viloyat musobaqasida g'olib chiqdi. Keyingi ikki yilda yoshlar o'rtasida respublika chempioni bo'ldi.

Ko'pchilik bolalar sport mashg'ulotiga borib, dastlabki g'alabalarga erishgandan keyin dars tayyorlashni yig'ishtirib qo'yishadi. Shuhrat esa aksincha, maktabdagi darslarini har doim puxta o'zlashtirishga harakat qilardi.

Geografiya va anatomiya darslari uning jon-u-dili

I edi. U maktabni tamomlaganda yetuklik shahodatnomasida faqat geometriyadan „4“ baho bor edi. Boshqa hamma fanlardan „a'lo“. Shuhrat Buxoro Yengil sanoat texnologiyasi institutiga kirib o'qiy boshladi. Bu oliy o'quv dargohida ham jismoniy

chiniqish mashqlarini tark etmadi. Milliy kurash musobaqalari va to'y bellashuvlarida qatnashish Shuhratning mahorati yuksalishiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Ayniqsa, Bahovuddin Naqshband xotirasiga bag'ishlangan kurash musobaqasida ham 90 kilogramm, ham mutlaq vaznda g'olib chiqishi uning g'ayratiga-g'ayrat qo'shdi. 1993- yilda sambo bo'yicha o'tkazilgan jahon chempionatida ikkinchi o'rinni egalladi. Keyingi yillarda mamlakatimiz chempionatlarida zafar quchdi.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

63

1996-yilda Shuhratning dovrug'i dunyoga taraldi. U Osiyo chempionatida, jahon chempionati va jahon kubogi o'yinlarida ketma-ket g'olib chiqdi. Ayniqsa,

Tokioda o'tgan jahon chempionatidagi g'alabasi ko'pchilik mutaxassislarning nazariga tushdi.

Hozirgi kunda Shuhrat Xo'jayev mamlakatimizning eng nomdor sambochisi hisoblanadi. U besh bor mamlakatimiz chempionatida g'olib chiqdi, uch karra Osiyo chempioni va bir marta qit'a kubogi sohibi bo'ldi. Shuhrat ayni zamonda jahon chempioni va ikki marta jahon kubogi sovrindori hamdir. Yana qanchadan-qancha milliy kurash musobaqalarida g'olib chiqqan. Qozog'istondagi bir

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

65

musobaqa ayniqsa esidan chiqmaydi. O'shanda u o'zidan ikki baravar katta polvonni yiqitib, bosh sovrinni olgan edi.

Shuhrat Xo'jayev faqat nomdor sportchi emas. U bugungi kunda mohir murabbiy ham sanaladi. Uning bu boradagi Botir Xo'jayev, Qilich Cho'liyev, Muxtor Hoshimov kabi shogirdlari hozir taniqli polvon bo'lib yetishgan. Ayni kuchga to'lgan, mahorat cho'qqilariga erishgan Shuhrat Xo'jayev shu kunlarda shogirdlariga, yoshlarga ibrat

ko'rsatib, nufuzli musobaqalarga qizg'in hozirlik ko'rmoqda. U hali Respublikamiz shuhratini ko'p marta dunyoga taratadi.

BILIB QO'YGAN YAXSHI

„Sambo“ ruscha so'zdan olingan bo'lib, „qurolsiz o'zini o'zi himoya qilish“ degan ma'no-ni anglatadi.

Sambo asrimizning 30-yillarida Sharqiy Yevropada sport turi sifatida shakllangan bo'lishiga qaramay, unda Turonzamin xalqlari milliy kurashining usullari ham bor.

Sambo bo'yicha birinchi jahon chempionati 1972- yil Tehronda o'tkazilgan.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

sport•sport•sport•sport•sport
 Birinchi jahon urushi bo'layotgani
 sababli 1916-yilda 6-Olimpiada
 o'tkazilmagan.
 7-Olimpiada 1920-yil Antverpenda
 bo'lib o'tgan.
 sport•sport•sport•sport•sport

RUSLAN CHAGAYEV

1978-yil 19-oktabrda tavallud topgan. 1985- yili birinchi sinfga borgan. 1991—1997-yillarda Andijondagi olimpiada rezervlari bilim yurtida tahsil olgan.

Boks bo'yicha xalqaro toifadagi sport ustasi. Osiyo chempioni (1995-yil, Toshkent shahri), XIII Osiyo o'yinlari g'olibi (1998-yil, Bangkok).

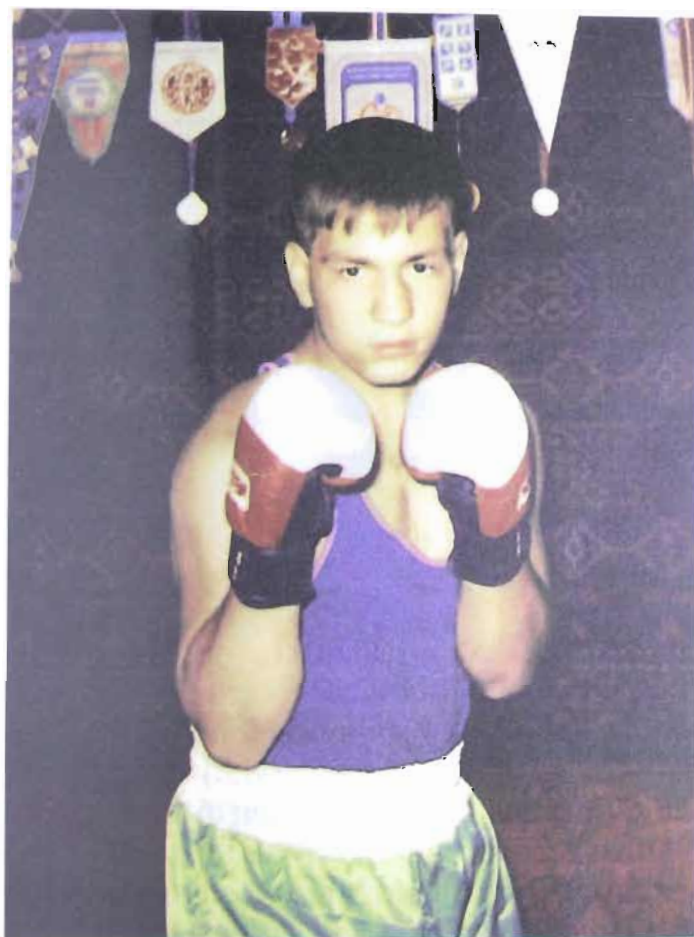
„O'zbekiston belgisi“ nishoni bilan taqdirlangan. „O'zbekiston iftixori“ faxriy unvoni egasi.

68

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

69

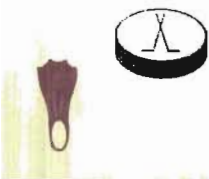

Ruslan tabiatan og'ir va bosiq edi. Bolalar bilan urishmas, hech kimga birinchi bo'lib qo'l ko'tarmasdi. Buning oqibati yaxshi bo'lmasligini bilardi. Ammo, bolalar singlisi Luizani bilib-bilmay xafa qilib qo'yishsa bormi, Ruslandan osonlikcha qutulish qiyin edi. Ha, bir zumda mushtlari tugilib, jahlini bosolmay qolardi. Singlisining bir tomchi ko'z yoshi uni ana shunday ahvolga solardi. Vujudiga kuchi sig'may ketardi.

„Kuchsiz, zaif bolalarni „zo'r“lardan himoya qilish kerak, ayniqsa qizlarni“, deb o'ylardi Ruslan. Buning uchun mushtlashish sirlarini bilish kerak. Masalan, bokschi'larga o'xshab. Ular mushtlarini shunday o'ynatishadiki, ring degan torgina joyda shunday harakat qilishadiki... musht tushirib, mushtdan qutulib qolishadi.

Ana shunday o'y va xayollar bilan Ruslan Andijondagi Olimpiya rezervlari bilim yurtiga bormoqchi bo'ldi. Bu yerda Ruslan qiziqayotgan boks bo'limi ham bor edi.

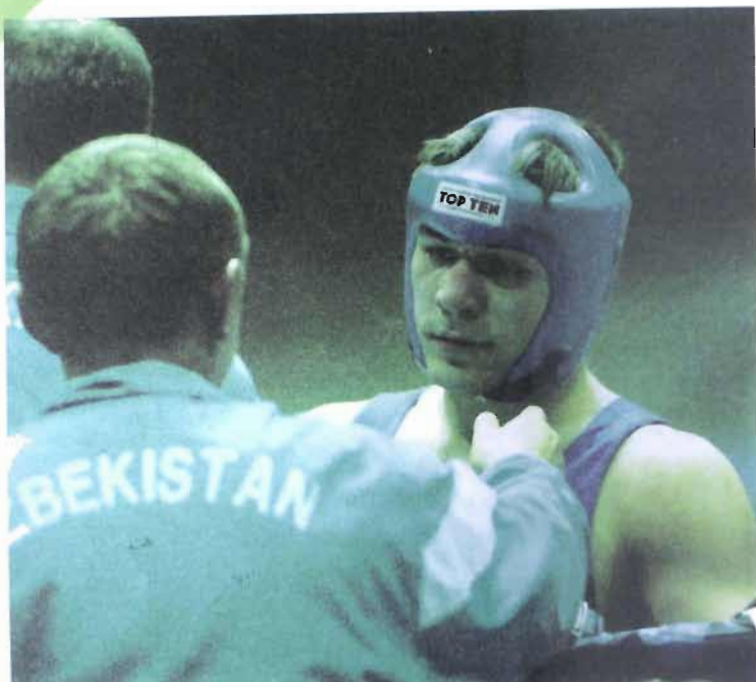
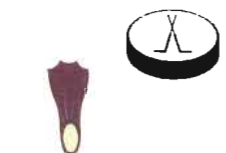
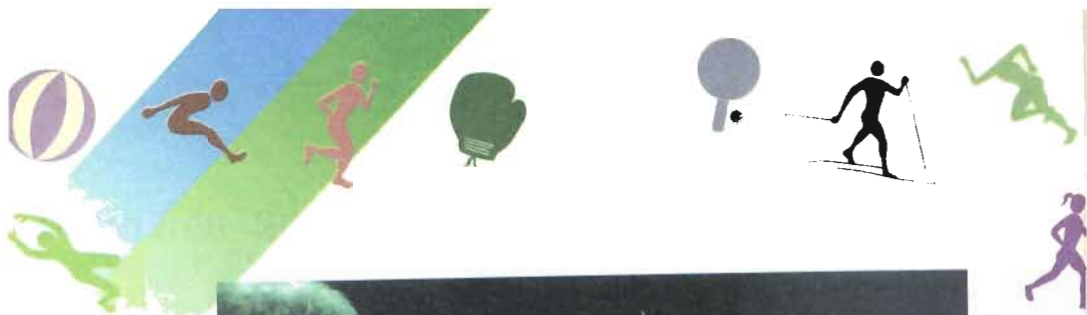
—Yo'q, — dedi Ruslanning onasi Zamira opa rozi bo'lmay, — sen boshqa bo'limga kir, shuyam

ish bo'ldi-yu, nuqul ikkitasi chiqib oladi-da, bir-birini do'pposlashgani-do'pposlashgan. Yaxshiyamki qo'llarida yumshoq qol'qoplari bor...

Ruslan mazkur bilim yurtiga kelganda 13 yoshda edi. Yoshlar murabbiysi Aleksandr Razmaxov uni yugurtirib, balandlikka sakratib, turnikka torttirib ko'rdi-da:

—Kelib yuraver, oldindan bir nima deyish qiyin,—dedi.

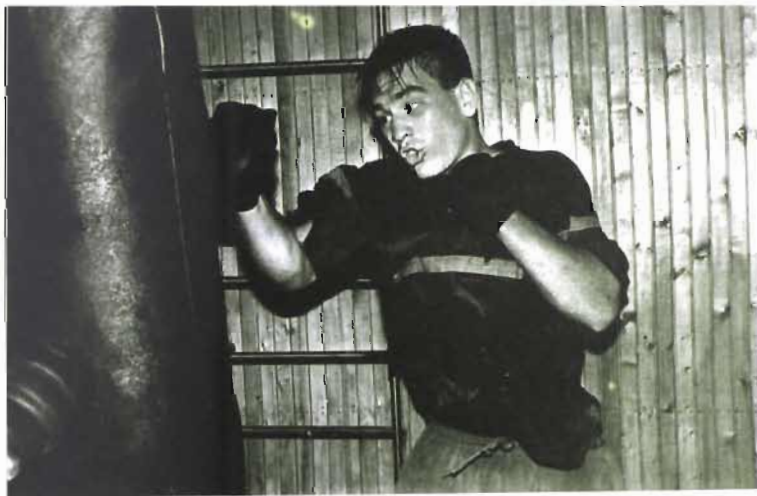

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

73

E-he, bu gap Ruslanni qanchalar quvon-tirganini bilsangiz edi! Mana endi unda ham bu yerdagi boshqa bolalar kabi o'z charm qo'lqopi bo'ladi. Chiroyli. Qop-qora. Televizorda ko'rgan, „o'zbek qoplari“ deb nom olgan Rufat Risqiyevda ham shunday qo'lqop bor. Ha... qo'lqop hammada bo'lishi mumkin, lekin hammayam Rufat Risqiyev bo'lolmaydi-da!

Kunlar ketidan kunlar o'ta boshladi. Ruslan charchash nimaligini bilmay tinimsiz shug'ullanar, goh yutar, goh yutqazardi. Yutgan kunlari undan

baxtli odam yo'q. Yutqazib qo'yganda esa... Bunday paytlarda u alamini mashqdan olardi. Go'yo o'zi bilan o'zi olishardi. Qo'llari tolib, oyoqlaridan mador ketib, yiqilib ham qolardi.

Mashqda qancha qiyin bo'lsa, hayotda shuncha oson bo'ladi, deganlari rost ekan. U asta-sekin katta musobaqalarda qatnasha boshladi.

U avval O'zbekiston yoshlari o'rtasida „zo'r“ ligini ko'rsatdi. Keyin O'rta Osiyo musobaqalariga yo'l

74

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

oldi. Qo'li u yerda ham baland keldi. 1995-yili Toshkentda bo'lib o'tgan Osiyo davlatlari charm qo'lqop ustalari bellashuvida esa nomi tillarda doston bo'ldi. Bu musobaqada 17 mamlakat – Yaponiya, Pokiston, Eron, Hindiston, Filippin, Koreya, Quvayt, Indoneziya, Qozog'iston, Tailand va boshqa davlatlardan eng „zo'r“ larning „zo'ri“ qatnashayotgan edi. „Alpomish“ sport saroyi tomoshabinlar bilan shunaqangi tirband-ki, oyoq bosishga joy yo'q.

Ruslan hayajonlanardi. Chunki raqiblarining birortasi uni, u esa raqiblarini tanimasdi. Buning ustiga u o'z vatani, o'z uyida kuch sinashardi. Yutqazib qo'yish... Yo'q, Xudo saqlasin! U qanday bo'lmasin yutishi kerak. O'zbekistonning bayrog'ini ko'tarishi kerak.

Ruslanning raqibi mashhur hind bokschisi Larha Singh edi. U Hindiston chempioni edi. Ular 91 kilogrammgacha bo'lgan vaznda kuch sinashishlari kerak.

Ringga chiqishi bilan halidan beri tinchlik bermayotgan hayajon birdan qaygadir chekindi.

—Ruslan, bo'sh kelma...

—Faqat g'alaba!

—Tomoshabinlar uni qo'llab-quvvatlay boshlashdi. Barchaning ko'zi unda. U nafaqat yutishi, shunday o'yin ko'rsatishi kerakki, hamma ham qoyil qolsin, ham hayratga tushsin. Ruslanning faqat o'ziga xos aniq va tiniq zarbalari bor edi, u raqibini bir necha daqiqadayoq hushidan ketkazib qo'yishi mumkin. Lekin u bu usulni hadeb qo'llayvermaydi. Sportchi o'rta chiqdimi, nimalarga qodirligini, faqat kuchini emas, mahorati-yu, irodasini ham namoyish eta olishi kerak. Chinakam sport mana shu!

Ruslan raqibini ochkolar bo'yicha ancha yuqori hisobda yutdi. Raqibi yoshgina yigitcha — Ruslanga tan berib, qo'lini qisib qo'ydi. Sport saroyi gulduros qarsaklardan larzaga keldi. Ruslanning ustozlari Aleksandr Razmaxov bilan Mars Qo'chqorovlar ishonchni oqlagan shogirdini mehr bilan bag'rilariga bosishdi. Hayotda qimmatbaho toshlar ko'p bo'ladi. Lekin u chinakam zargarning qo'lga tushsagina yarqirab, rang-barang jilolarini namoyish

etadi. Inson ham shunday. Ruslanning chempion bo'lishida ustozlarining xizmati katta edi.

Shundan keyin Ruslan Budapeshtda o'tkazilgan jahon birinchiligi musobaqasiga yo'l oldi. U endigina 19 yoshga kirgan edi. Yosh bo'lsa-da, ko'pgina raqiblarini dog'da qoldirardi. Ko'pincha uni hali g'o'r, tajribasi kam deb o'ylashardi. U raqiblarini, o'zbekchasiga aytganda, birin-ketin „chalpak“ qilib finalga chiqdi.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

79

Uni ikki marta Olimpiada chempioni, bir necha bor jahon chempionlari bo'lgan kubalik Feliks Savon kutardi. Savon afsonaviy Gulliverga o'xshardi. Bo'yi ikki metrdan ziyod. Ruslanning bo'yi undan bir kalla past, bir metr-u sakson olti santimetr edi.

Feliks ringga har doimgidek ishonch bilan ko'tarildi va Ruslanga bepisandlik bilan qaradi. Ammo „sinamagan otning sirtidan o'tma“ deganlaridek, Ruslan kubalik bokschi uchun sinashta bo'lmagan raqib edi. Ruslan esa uning kimligini, boks olamida qanchalar shov-shuvga ega ekanligini yaxshi bilardi. Shuning uchun ham ruhiy, ham jismoniy tarafdin o'zini bu jangga tayyorlagan edi. Faqat bitta nozik tarafi,— o'ng qo'lining ikki barmog'i singan, u azob berib og'rirdi. U hammasiga chidadi, og'riq qo'li bilan ikki bor olimpiya g'olibi bo'lgan raqibini yutdi. O'zbekiston madhiyasi yangrab, Vatanimiz bayrog'i ko'tarilganda undan baxtiyorroq inson yo'q edi.

Kubalik Savonning dardi ichida qoldi. Raqibiga bepisandlik bilan qaragani uchun o'kindi. U Ruslan bilan yana bir bor ringga chiqishni va sportchilar tili bilan aytganda „o'chi“ni olishni ko'ngliga tukkan edi. Ular 1998- yili Bolgariyada bo'lib o'tgan xalqaro turnirda yana uchrashishdi. Savon endi kim bilan

I

maydonga tushayotganini yaxshi bilardi. Biroq bu safar ham g'alabani boy berdi va Ruslanning chindan ham zo'rligini tan olib, uni samimiy tabrikladi.

Ruslan Chagayev qisqa vaqt ichida ko'plab hurmat shohsupalariga ko'tarildi, ammo baribir o'sha bolaligidagi kabi og'ir, bosiq va kamtarligicha qoldi. U bir vaqtlar singlisi Luizani va kuchsiz bolalarni himoya qilish niyatida boks bilan do'stlashgan edi. Mana endi u bugun O'zbekistonning sharafigini himoya qilish, shon-shavkatini oshirish uchun tirishmoqda. Oldinda—2000-yil Sidney shahrida bo'ladigan olimpiada o'yinlari. Omad yor bo'lsin senga, andijonlik pahlavon!

BILIB QO'YGAN YAXSHI

 Boks ikki turga bo'linadi. Havaskorlar boksi va professional boks.

Ularning farqi nimada?

Havaskorlar boksida sportchi biror joyda ishlaydi yoki o'qiydi. Bo'sh vaqtida boks bilan shug'ullanadi. Professional bokschilar faqat boks bilan shug'ullanishadi. Boks ularning kasbi hisoblanadi.

80

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

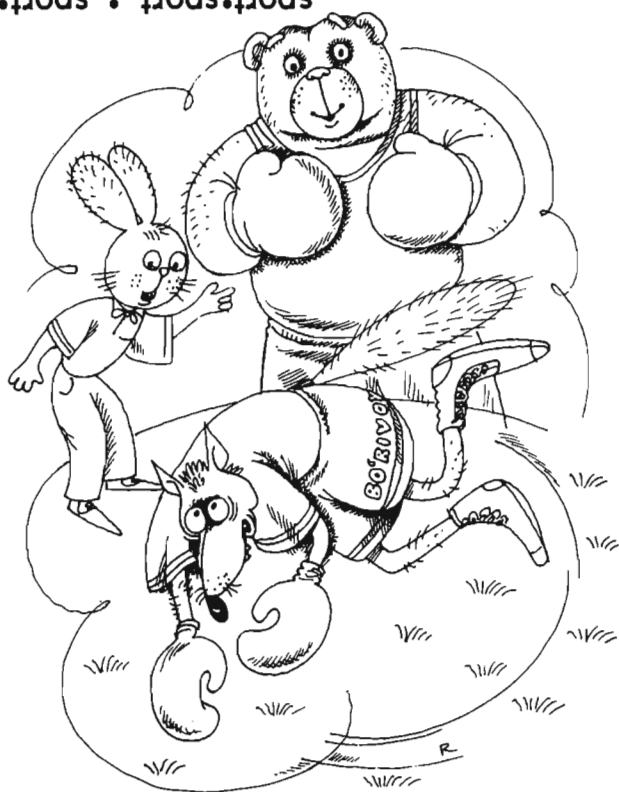
•sport sport•sport•sport s
 sport•sport
 sport•sport
 sport•sport • sport•sport

8-Olimpiada 1924-yil Parijda
 o'tkazilgan.

O'sha yili Shamonida 1-qishki
 Olimpiada bo'lib o'tdi.

81

LINA CHERYAZOVA

1968-yil 1-noyabrda Toshkent shahrida tug'ilgan.

Mustaqil Respublikamizga birinchi bo'lib Olimpiya o'yinlarining oltin medalini olib bergan. Bu voqea 1994-yil Norvegiyaning Lillehammer shahrida sodir bo'lgan.

1993-yilda jahon chempioni, 1993 va 1994-yillarda jahon Kubogi g'olibi.

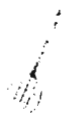
1994-yilda og'ir jarohat olganiga qaramay, matonat ko'rsatib yana katta sportga qaytgan.

O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan sportchi.

82

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

83

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

85

yo‘q-ky?! Odam salkam oltmish kilolik o‘z vaznini shuncha balandlikka itqita olishi uchun qancha kuch kerak? Yo‘-o‘q, bu borib turgan mo‘jiza. Unda bir ilohiy kuch bo‘lsa kerak! Yana u osmon-u falakda chiroyli shakllar yasab, yumshoq joyga emas, chog‘ir tosh ustiga tushadi-ya. Aytishga tiling bormaydi, o‘lim bilan barobar-ku, bu axir...

Lina ayrim sportchilarga o‘xshab mahoratini sir saqlamasdi. U shu paytgacha nimaga erishgan bo‘lsa, hammasi tinimsiz mashq orqali bo‘lganini aytardi.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

I

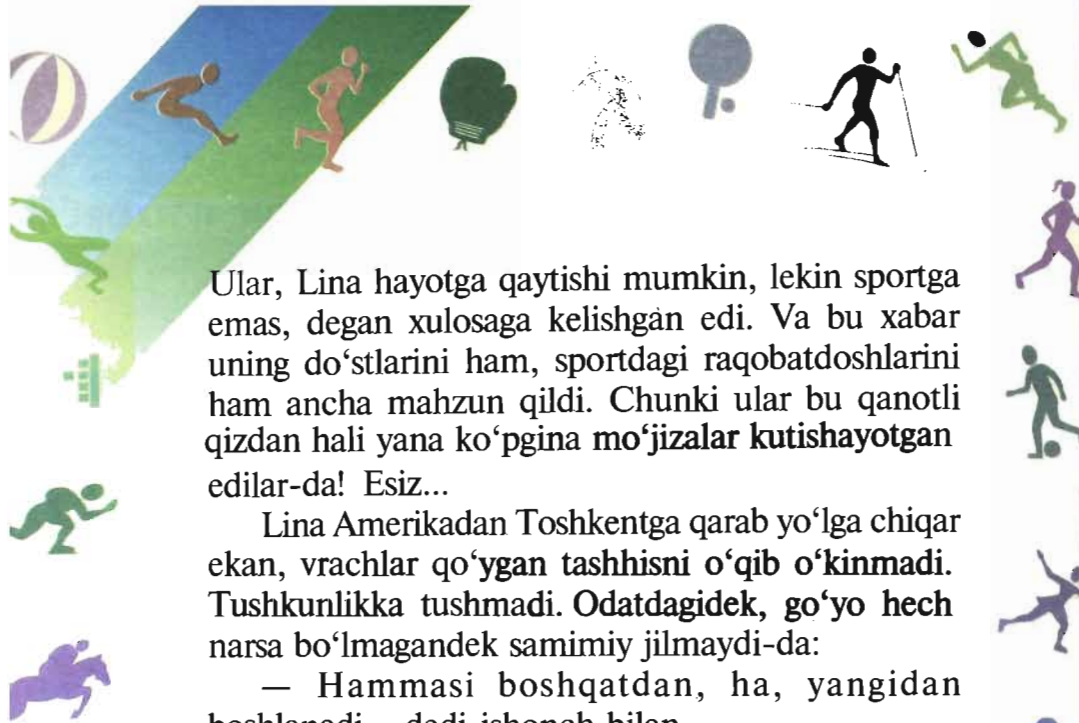

87

Keyin ko'rgazmali mashqlari bilan o'z texnikasini takror va takror namoyish qilardi. Ha, o'rgatsam boshqasi mendan o'tib ketadi-ku, degan qizg'anchilik yo'q edi unda.

Undagi ana shu o'ta bag'ri kenglik, fidoyilik pand berdimi, ishqilib o'quv mashqlarining birida qattiq jarohat oldi. Yerga boshi bilan tushdi va miyasi lat edi.

U bir necha kun behush yotdi. Amerikalik shifokorlar qo'ldan kelgan muolajalarni qilishdi.

Ular, Lina hayotga qaytishi mumkin, lekin sportga emas, degan xulosaga kelishgan edi. Va bu xabar uning do'stlarini ham, sportdagi raqobatdoshlarini ham ancha mahzun qildi. Chunki ular bu qanotli qizdan hali yana ko'pgina mo'jizalar kutishayotgan edilar-da! Esiz...

Lina Amerikadan Toshkentga qarab yo'lga chiqar ekan, vrachlar qo'ygan tashhisni o'qib o'kinmadi. Tushkunlikka tushmadi. Odatdagidek, go'yo hech narsa bo'lmagandek samimiy jilmaydi-da:

— Hammasi boshqatdan, ha, yangidan boshlanadi, dedi ichonch bilan.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

uchun yo'llanma olgan edi. Ko'pchilikni hayratga solgan narsa mana shu edi.

89

Noganoda ham Linani jurnalistlar, sportchilar mo'jizani kutib olgandek qarshilashdi.

— Madam Cheryazova, nahotki musobaqada qatnashmoqchisiz?

— Bo‘lmasa nimaga keldim?

— Qoʻrqmaysizmi?

— Sport qoʻrqqoqlar joyi emas!

— Men koʻzlarimga ishonmayapman, maylimi, u yer-bu yeringizni ushlab koʻrsam. Mabodo, egizak emasmisizlar?

Lina samimiy, bir yangroq ovozda kuladi.
— Yaxshisi, ertaga mashq maydoniga kelinglar,
o'sha yerda uchrashamiz.

Lina sportchasiga aytganda yana formada.
Raqobatdoshlari bilan maydonga kelgan. Ha,
musobaqalardan oldin sportchi o'zini maydonga
o'rgatib olishi kerak. Yoki maydon unga o'rganishi
kerak. Ajabo, navbat Linaga kelganda, chor atrofni

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

91

odatdagidek, fotoapparatlar, kinokamera, telekamera tutgan jurnalistlar o'rab olishdi. Tomoshabinlar esa xuddi musobaqadagidek ko'z tikib turishardi.

— Lina, bo'sh kelma! Seni butun Yaponiya kuzatyapti. Mo'jizangni namoyish et, — degan bir hayqiriq qulog'iga yetdi. U bamisoli charxlangan qilichdek gavdasini sal oldinga eggancha pastga qarab sho'ng'idi. Birinchi va ikkinchi to'lqinlardan o'ziga xos go'zal harakatlar qilib o'tdi-da, oxirgi hal qiluvchi to'lqinga kuch bilan urilib, xuddi to'pdan otilgandek, osmon-u falakka ko'tarildi. Osmon, kenglik uni oqqushday o'z bag'riga oldi. U odatdagidek, erkin, xotirjam uch bora aylana yasadi-da, mo'ljalga bexato tushdi.

Maydon guvillab ketdi. „Mo'jiza, mo'jiza!“ — degan hayqiriqlar tog'-toshlarda aks sado berdi. Bu Olimpiadada ham Linaning oldiga hech kim tusholmasligi ma'lum bo'ldi.

Biroq, Lina ushbu Olimniadada g'oliblik uchun kurashmadi. Uning uchun bu muhim emasdi. Muhimi, sport olamidan uni o'chirmoqchi bo'lgan ayovsiz dard ustidan g'olib kelganligi edi. Sport bu mo'jiza—u o'lgan odamni ham tiriltira oladi, degan haqiqatni anglatish edi...

92

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

OLMOS YUSUPOV

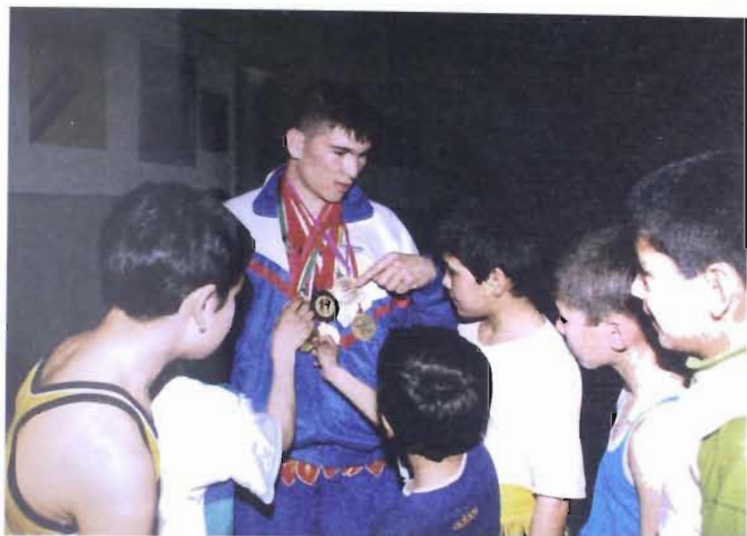

1974-yil 9-fevralda tug'ilgan. Kikboksing bo'yicha Xalqaro sport ustasi. Ikki karra jahon chempioni. Yevropa va Osiyo g'olibi. Osiyo kubogi sovrindori. „O'zbekiston iftixori“ Faxriy unvoni sohibi.

94

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

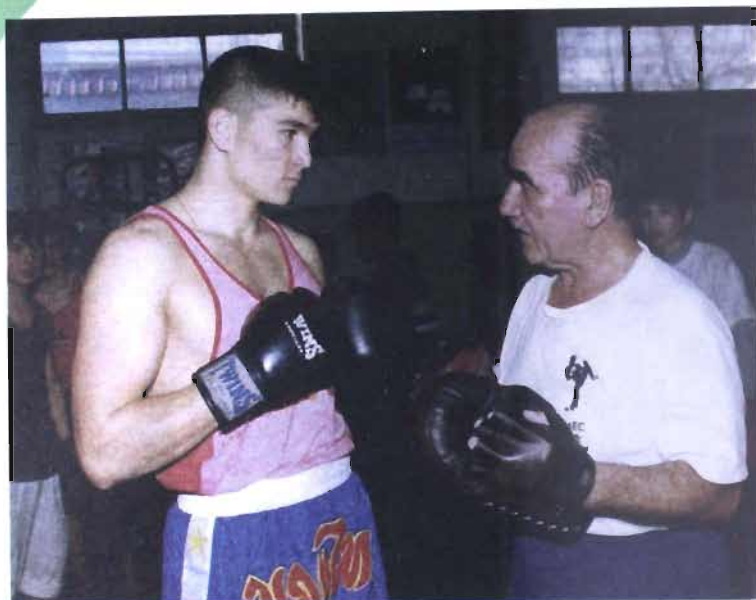

YENGILMAS OLMOS

Olmos degan qimmatbaho tosh bor. U qadim zamonlardan ma'lum. Nomi esa grekcha „adaman-tos“ so'zidan olingan bo'lib, qattiq va mustahkam degan ma'noni anglatadi. Hech bir narsa qattiqligi jihatidan bu toshga teng kelolmaydi. Shu sababli ota-onalar ko'pincha o'z farzandlari nomini Olmos deb qo'yishganda ana shunday metin-mustahkam, chidamli bo'lsin deb orzu qiladilar. Lekin bunga

erishish uchun faqat orzuning o'zi kifoya qilmaydi. Yengilmas sportchi bo'lishning bitta yo'li bor, bolalikdan tinimsiz shug'ullanish, erinmaslik, qiyinchiliklardan qo'rqmaslik kerak. Olmos Yusupov ham osonlikcha dunyoga tanilmadi. U rosmahana bahodir yigit. Bo'yi 1 metr-u 83 santimetr. Og'irligi 75 kilo. Bilagida tog'ni ursa talqon qiladigan kuchi bor. Istirohat bog'larida kuch o'lchaydigan asbob-

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

97

larni ko'rgansiz. Olmos gurzidek mushti bilan bir tushirsa bormi, naq 190 ni ko'rsatadi. U shuncha yukni bir qo'lida bermalol ko'tara oladi. Bu hazilakam emas. Olmos shuncha kuch-quvvatni qayerdan olgan?

U maktabda futbolni yaxshi o'ynardi. Hamma tolib qolganda ham u charchamasdi. O'rtoqlari yuraging ikkita, deyishardi kulib. U chim ustida xokkey o'ynashni ham yoqtirardi. Balki bilaklarini

kuchli qilgan shu sport turidir. Suvda suzishni tark etmasdi. Shundan bo‘yi tik, qomati chiroyli edi. Ayni paytda u qo‘l jangi, dzyudo mashqlariga ham ulgurardi. Parashut sporti-chi? U bir emas, 83 marta samolyotdan sakragan. Parashutdan sakrash bo‘yicha sport ustasi bo‘lgan. Qo‘rqmasligi, dovyurakligiga sabab balki shundandir...

Xo‘sh, Olmos kikkboksingga qanday kelib qoldi?

Bir kuni televizorda kikkboksing bo‘yicha Osiyo birinchiligi o‘yinlarini ko‘rsatib qolishdi. Olmos toshkentlik Botir Zokirovning jangini ko‘rdi-yu, o‘z imkoniyatlarini shu sportda ham sinab ko‘rmoqchi bo‘ldi. Bu paytda u roppa-rosa 20 yoshga to‘lgan edi. U kikkboksingchilarning „Billur“ klubiga kelganda hatto kech emasmikan, degan ikkilanishlar ham bo‘lgan edi.

— Men mashhur bo‘lish niyatida emasman. Shunchaki o‘zimni sinab ko‘rmoqchiman, nimagadir menga yoqyapti shu sport, — dedi Olmos.

U kikkboksing bo‘yicha birinchi ta‘limni Ruslan Dadaxonovdan oldi. Keyin u bilan Botir Zokirov, Baxtiyor Cho‘tboyev va Botirning otasi — boks va kikkboksing faxriysi Shokir Zokirovlar shug‘ullana boshlashdi.

O‘ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

99

Badani olmosdek pishiq, charchoqni sezmaydigan, tirishqoq, zarbalari kuchli bu yigit ustozlariga yoqib qoldi. Oradan besh oy o'tmayoq, u Chelyabinsk shahrida bo'lib o'tgan kikkboxingchilarning Osiyo birinchiligidan bronza medali bilan qaytdi. Shundan keyin ustozlari uni 1995- yili Kiyev shahrida o'tadigan Jahon birinchiligi bellashuviga tayyorlay boshladilar. Bu o'rtada u O'zbekiston g'olibi ham bo'lib oldi. Kiyevda u

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

101

jahon birinchiligida Olmos Yer sharida o'ziga teng keladigan „zo'r“ yo'qligini isbotladi. Bu turnirga jahonning barcha mana men degan kikkboksing yulduzlari kelishgan edi. Olmos hammasini birin-ketin yutib, mutlaq g'olib bo'ldi.

Ha, bu sportda jang bor-yo'g'i olti daqiqa davom etadi.

Olmos esa buning uchun bir kunda 4—6 soatlab mashq qiladi.

Ana shunaqa gaplar... Go'zal poytaxtimiz Toshkentda kikkboksing qirollari tan bergan, nomini butun dunyo kikkboksingchilari yaxshi biladigan, jahonning mutlaq g'olibi, bo'lajak qirol Olmos

Yusupov yashaydi. Shuningdek, uni mashhur qilgan „Billur“ kikkoksing klubi ham shu yerda. Yana ajoyib va g‘aroyib ustozlar borki, ular Olmosga o‘xshaganlarni quchoq ochib kutib olishadi. Bu qutlug‘ dargohga marhamat qiling, aziz bolalar.

BILIB QO‘YGAN YAXSHI

● Kikkoksing shunday sportki, unda boks, karate, qo‘ljangi, taekvondo, tailand boksi kabi sport turlari uyg‘unlashib ketadi. Bir qaraganda uzuk ko‘zidek nafis, serqirra o‘yin. Raqiblar qo‘llariga charm qo‘lqop, boshlariga himoya qalpoqlari hamda shalvar kiyib oladilar. Beldan yuqorisi yalang‘och bo‘ladi. Jangda qo‘l va oyoqlar baravar ishga tushadi. Ayniqsa, oyoq bilan beriladigan zarbalar hakamlar tomonidan yuqori baholanadi. Jangda raqib tanasining belgilab qo‘yilgan 20 joyigagina zarba berish mumkin. Aks holda o‘yinchi sportdan chetlatiladi yoki unga mag‘lubiyat yoziladi. Ha, kikkoksing chinakam yigitcha o‘yin.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

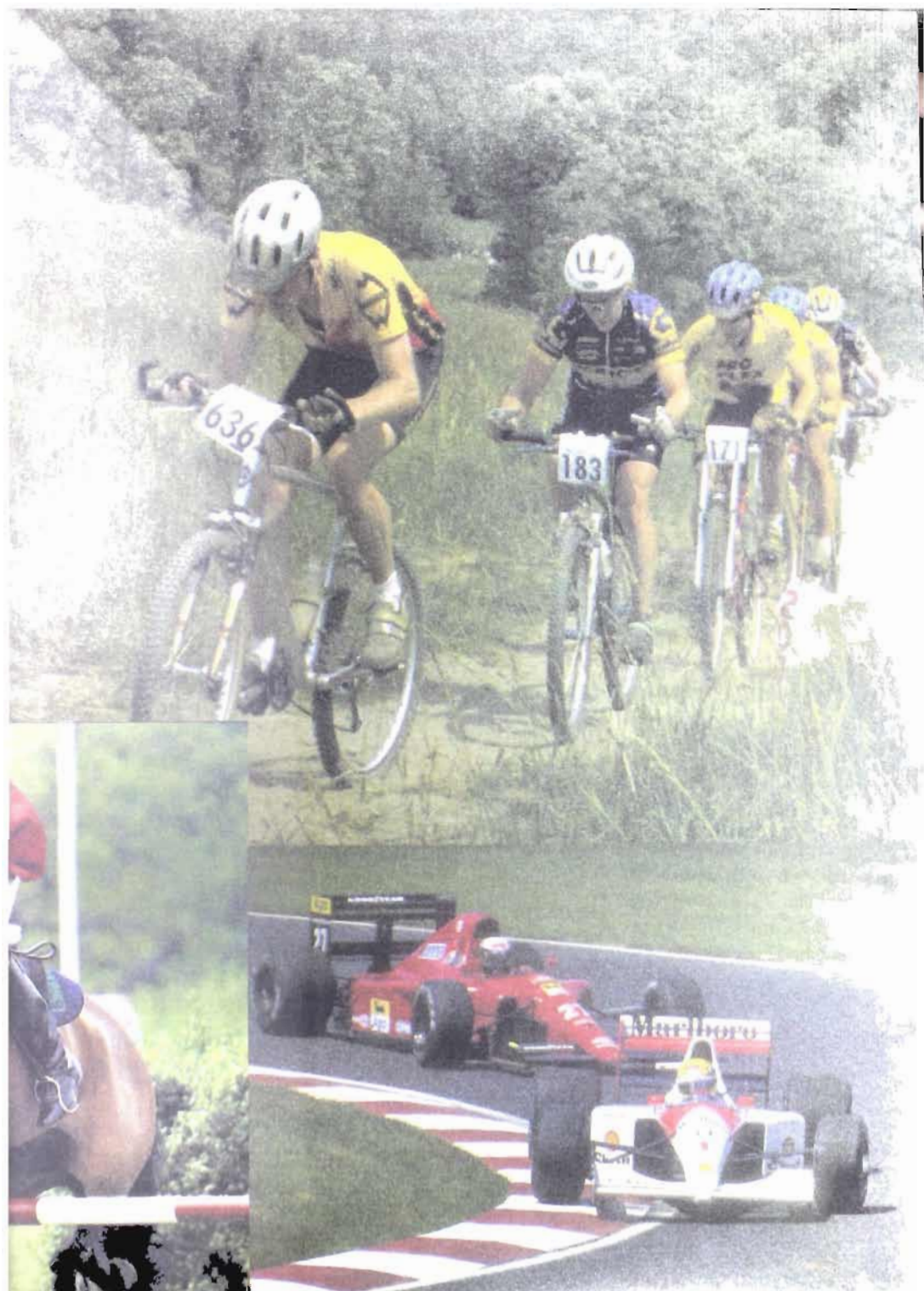
•sport sport•sport•sport s
sport•sport
10-Olimpiada 1932-yil
Los-Anjelesda o'tkazilgan.
O'sha yili Leyk-Plesidda 3-qishki
Olimpiada bo'lib o'tdi.
sport•sport
sport•sport • sport•sport

103

RUSTAM QOSIMJONOV

1979- yil 5- dekabrda Toshkentda tug'ilgan. 5 yoshidan shaxmat o'ynaydi. Poytaxtimizdagi 76-maktabda o'qigan. 15-bolalar va o'smirlar sport maktabida shaxmat bo'yicha ta'lim olgan. O'zbekiston chempioni (1997, Toshkent), Osiyo chempioni (1998, Tehron). Jahon shaxmat olimpiadalari qatnashchisi, ko'plab nufuzli xalqaro turnirlar g'olibi.

Xalqaro grossmeyster. „O'zbekiston belgisi“ ko'krak nishoni bilan taqdirlangan.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

107

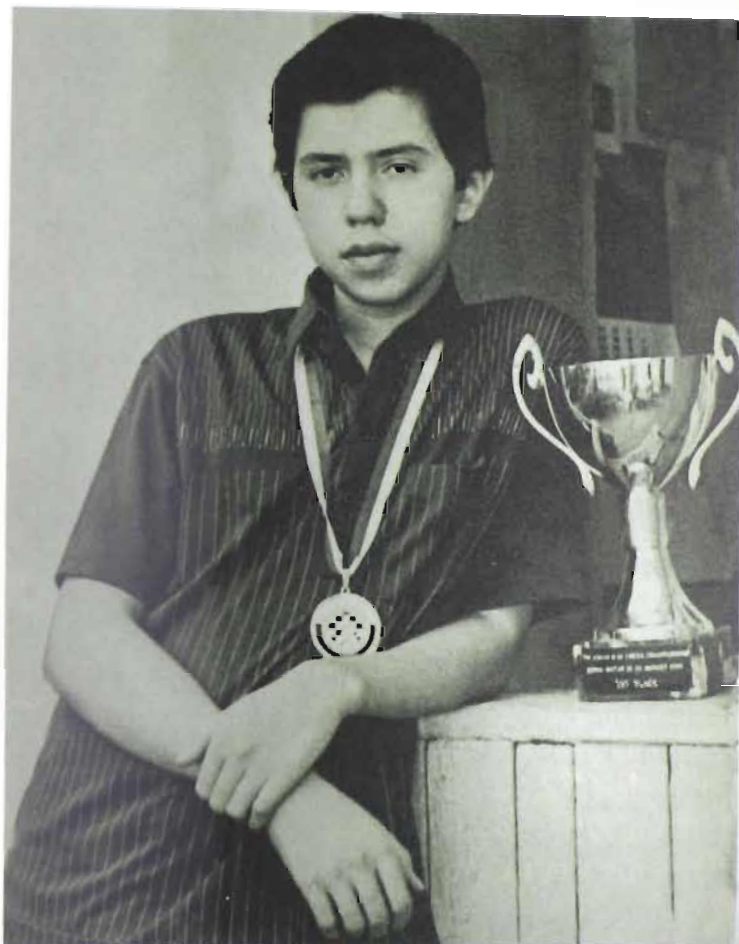
USHALAYOTGAN ORZULAR

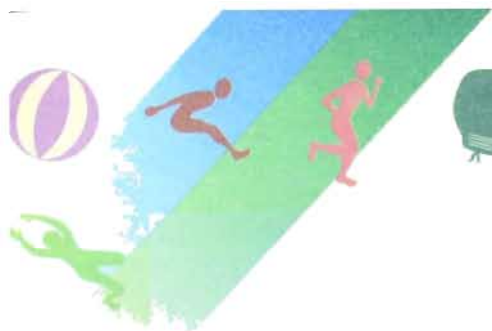

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

109

110

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

111

Rustam bu vazifalarni bajarishga berilib ketdi. Oyisi Mehriniso opa o'g'lining tinimsiz shug'ullanishidan xavotir olib, shaxmat o'ynashni cheklab qo'ydi. Lekin Rustam vaqt topdi deguncha vazifalarni bajarishga kirishardi. Bir kuni Rustam ko'rpa tagida fonar yoqib, kitobdagi shaxmat masalalarini yecha boshladi. Buni ko'rgan oyisi o'g'lini boshqa urishmaydigan bo'ldi.

Rustam uy vazifalarini a'lo darajada bajarayotganini ko'rgan murabbiyning mehri oshib ketdi.

Shaxmat maktabi boshqa joyga ko'chdi. Ustozi Rustamni uyidan o'zi olib ketib, mashg'ulotlar tugagandan keyin olib kelib qo'yardi. Agar biror sabab bilan Rustam mashg'ulotga qatnashmay qolsa, u bilan uyida shug'ullanardi. Ustoz-shogirdning harakatlari yaxshi samara berdi. Rustam mamlakat birinchiligida g'olib chiqdi.

Kimdir Rustam shaxmatga berilib ketib, boshqa fanlarni nomiga o'qigan bo'lsa kerak, desa xato

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

113

qiladi. Rustam maktabda barcha fanlardan a'lo o'qirdi. Jamoat ishlarida faol qatnashardi. Hatto „Yoshlar tashkilotlari ish faoliyatini qayta tuzish“ mavzusida maqolalar yozgandi. A'lochi va faol o'quvchi sifatida unga „Artek“ oromgohiga 40 kunga yo'llanma berishdi. Rustam „Artek“ da raqs to'garagiga qatnashdi. Raqs ko'rigida yaxshi qatnashgani uchun diplom bilan taqdirlandi.

Ana shu yillarda Rustam geografiyaga ham qiziqib qoldi. U mazkur fanni qunt bilan o'rgandi. Jahon xaritasiga qarab, istagan mamlakatning maydoni va aholisi sonini yoddan aytardi. Shu o'rinda bir voqeani esga olaylik. Oyisi hovliga suv sepd. Rustam hovliga qarab: „Oyi, xaritada Kana-da maydoniga o'xshatib hovliga suv sepibsiz“, dedi. Yosh o'smir barcha mamlakatlarning xaritasidagi qiyofasini ana shu darajada yodlab olgan edi.

Keyinroq u adabiyotga qiziqib qoldi. Davralarda katta-katta she'rlarni ketma-ket yoddan o'qirdi. Bularning hammasiga qaramay shaxmat Rustam uchun birinchi o'rinda turardi. Endilikda u tajribali murabbiy Sergey Pinchuk mashg'ulotlariga qatnardi. Har bir o'yindagi vaziyatlarni chidam bilan tahlil qilgani uchun musobaqalarda g'olib chiqa boshladi.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

115

nini yaqqol ko'rsatdi. Chunki so'nggi tur oldidan Rustam va Vladimir Yegin 9 tadan ochko to'plashgandi. Kim g'alaba qilsa o'sha chempion va xalqaro grossmeyster bo'lardi. Bunday vaziyatda g'alaba qozonish uchun ham bilim, ham iroda kerak. Rustam o'yinda g'alaba qozonib, yuksak unvonlarni qo'lga kiritdi.

1998-yil Rustam uchun muvaffaqiyatli keldi. U Osiyo chempioni bo'ldi, jahon chempionati mintaqa musobaqasida g'olib chiqib, final bosqichiga yollanma oldi.

Rustamning dadasi Mashruk aka bundan yigirma yil muqaddam Garri Kasparovning gazetada chiqqan maqolasini o'qib bo'lgach, uning suratiga tikilib turib: „Bu yigitcha irodali ekan, albatta jahon chempioni bo'ladi“, degan ekan. Haqiqatan ham oradan olti yil o'tgach Kasparov jahon chempioni bo'ldi.

Mashruk aka o'sha kezlarda o'g'li Rustamning ham irodali bo'lib ulg'ayishini, chempion bo'lishini orzu qilgan ekan. Bugun Rustamning irodasiga ko'pchilik qoyil qoldi. U a'lo baholarga o'qish

bilan birga katta-katta musobaqalarda g'olib chiqyapti. Niyati Garri Kasparov, Anatoliy Karpovga o'xshab jahon chempioni bo'lish.

Rustam albatta orzusiga yetadi, chunki u erinmay astoydil mehnat qilyapti.

BILIB QO'YGAN YAXSHI

● „Shaxmat“ so'zi ikki so'zdan — „shoh“ va „mot“ so'zlaridan tashkil topgan bo'lib, shoh mot bo'ldi, iloji qoldi, yengildi degan ma'noni bildiradi.

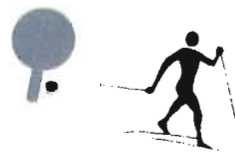
Shaxmat o'yini juda qadim zamonlarda, birinchi bo'lib sharq mamlakatlarida, jumladan, bizning yurtimizda paydo bo'lgan. Shaxmat ota-bobolarimizning eng sevimli o'yinlaridan hisoblangan.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

sport•sport•sport•sport•sport
 11-Olimpiada 1936-yil Berlinda
 o'tkazilgan.
 O'sha yili Germish-Pavtenkirkenda
 4-qishki Olimpiada bo'lib o'tgan.
 sport•sport•sport•sport•sport

SAYDALI YO'LDOSHEV

1968- yil 31- yanvarda Chirchiq shahrida tug'ilgan. Jahon shaxmat olimpiadasining oltin va kumush medallari sovrindori. Xalqaro grossmeyster. O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan sportchi. „O'zbekiston belgisi“ ko'krak nishoni bilan taqdirlangan.

118

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

119

O'ZBEKNING G'URURI BALAND BO'LADI

Chirchiq shahridagi 19-maktabning 3-sinfiga yangi o'quvchi kelib qo'shildi. Tanaffus paytida bolalar uni o'rab olishib, shaxmat o'yinini bilish-bilmasligini so'rashdi. Yangi o'quvchi bunday o'yinni bilmasligini iymonib tan oldi. Bolalar uni maktabdagi shaxmat to'garagiga taklif etishdi. Bu o'quvchi kelajakda xalqaro grossmeyster bo'lib yetishadigan Saydali Yo'ldoshev edi.

Saydali sinfdoshlari bilan V. Zaxarov mashg'ulot o'tkazadigan to'garakka qatnay boshladi. U birinchi kundanoq shaxmat o'yiniga qiziqib qoldi. Uyiga qaytar ekan, xayolida shaxmat donalarining yurishini o'ylab keldi. Ovqat paytida katak-katak dasturxonga ot yurishlarini chiza boshladi. Buning uchun oyisidan dakki eshitdi. Shaxmat o'yini Saydalini birinchi kundanoq ana shunday qiziqtirib qo'ydi. U to'garakda ustozining har gapiga quloq solib, astoydil shug'ullandi. Asta-sekin sheriklari ustidan g'alaba qila boshladi. Keyinroq to'garakning yetakchi shaxmatchilaridan biri bo'lib oldi.

120

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

121

Qishki ta'til kunlari Saydali qishloqdagi buvisinikiga dam olgani ketdi. Ta'til tugashi arafasida uyiga qaytib, darhol to'garakka keldi. To'garakdoshlari uni o'rab olishib, ta'til kunlari boshqa shahardan kelgan bir bola hammani yutganini aytishdi. Hozir kelib qoladi, uni yutmasang shaharga borganda Chirchiqdagi hamma bolalarni yutdim, deb maqtanib yuradi,— deyishdi. Yangi raqib bilan yuzma-yuz otirgan Saydali butun fikri-zikrini jamladi, har bir yurish oldidan uzoq o'yladi. Niho-yat, ko'p qarshilikdan keyin mehmon bola yutqazganini tan oldi. Barcha sheriklari xursand bo'ldi.

Saydali ham g'alabadan, ham o'z to'garagi sharafigini himoya qilganidan shod edi. Bu tuyg'u keyingi musobaqalarda ham g'alabaga da'vat etib turdi.

O'quvchilik yillarida Saydali shaxmatdan tashqari dzyudo, erkin kurash va basketbol to'garaklariga ham qatnashdi. Lekin shaxmat uning jon-u dili edi. U tabiatshunoslik, tarix va geografiya fanlarini yaxshi ko'rardi. Darslarda mamlakatlar, shaharlar to'g'risidagi savollarga burro-burro javob qaytarardi. O'sha vaqtlarda keyinchalik shaxmat tufayli ana shu mamlakatlarga, shaharlarga borishi yetti uxlab tushiga ham kirgan emasdi.

122

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

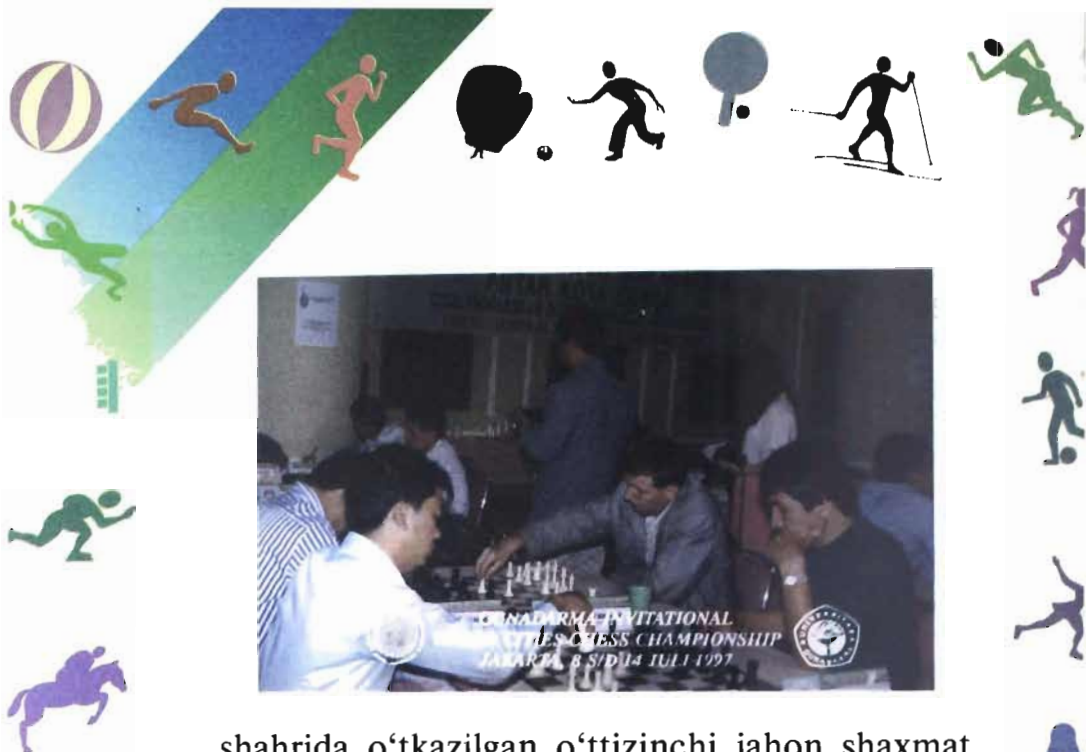
123

Toshkentda o'quvchilar o'rtasida respublika musobaqasi bo'ldi. Saydali bu musobaqada g'olib chiqdi. Unga chinni lagan sovg'a qilishdi. Uyida Saydalining ilk g'alabasi sharafiga palov qilindi. Osh esa ana shu mukofot laganga suzildi. O'sha-o'sha Saydalilar oilasida mas'uliyatli o'yin oldidan yoki u musobaqadan muvaffaqiyat bilan qaytgan kunlarda shu lagandan osh yeyish an'anaga aylandi. Ha, Saydali oldin yoshlar, keyin kattalar o'rtasida respublika chempioni bo'lgan kunlarda bu lagandan mazza qilib osh yedi.

1992- yilda Osiyo qit'asida joylashgan Manila

shahrida o'tkazilgan o'ttizinchi jahon shaxmat olimpiadasida ilk bor mamlakatimiz terma jamoasi ham ishtirok etdi. Musobaqaning ochilish marosimida yuzdan ortiq davlatlardan kelgan mingga yaqin shaxmatchilar, ustozlar saf tortdi. Ular orasida faqat bitta yigit o'zbek do'ppisini kiyib mag'rur turardi. U Saydali Yo'ldoshev edi. Saydali ana shu olimpiadada gruziyalik mashhur grossmeyster Gennadiy Zaychikni yutganda hamma unga qoyil qoldi. Uning bu g'alabasi jamoamiz kumush medal olishiga katta ulush qo'shdi.

Ana shu mas'uliyatli musobaqa kunlarida Saydali ko'p narsani va mamlakatimiz sharafini munosib

124

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

125

himoya qildi. Osiyo chempionatlarida terma jamoamiz oltin, kumush va bronza medallarini qoʻlga kiritdi. Bu ulkan yutuqlarga erishishda Saydalining mahorati qoʻl keldi.

1996-yili Yerevanda bo'lgan jahon shaxmat olimpiadasida Saydali 14 marta o'ynab, birortasini ham yutqazmadi. Qancha-qancha mashhur grossmeysterlarni mag'lubiyatga uchratdi. To'plagan ochkosiga ko'ra hammadan o'zib ketib, olimpiada-ning oltin medali bilan taqdirlandi. Xalqaro shaxmat federatsiyasi bu muvaffaqiyati uchun unga xalqaro grossmeyster unvonini berdi.

O'sha Yerevanda o'tkazilgan Olimpiadada qiziq

A photograph of a smiling woman with dark hair, wearing a dark shirt and a medal around her neck. She is standing in front of a large American flag.

128

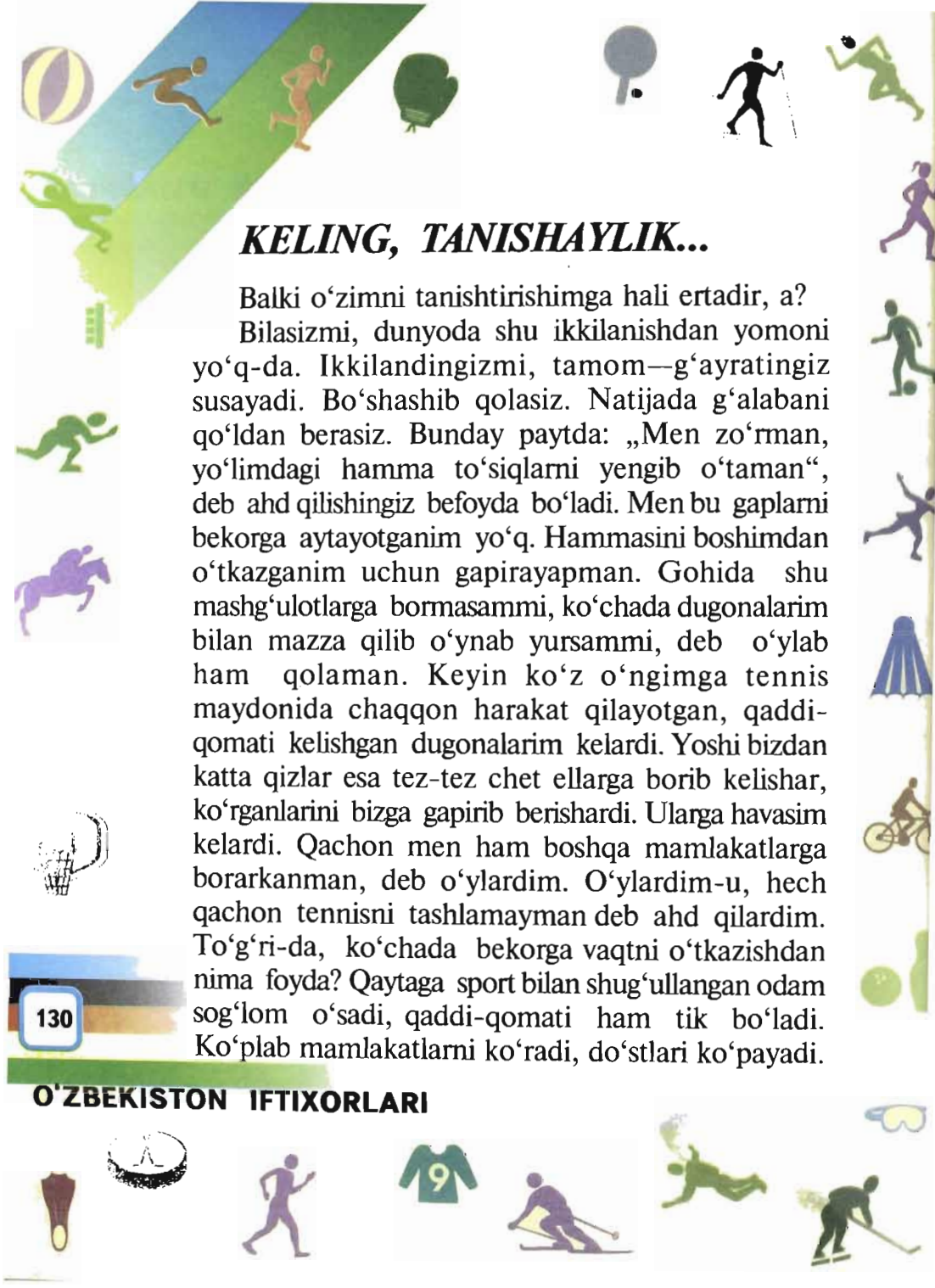
O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

129

KELING, TANISHAYLIK...

Balki o'zimni tanishtirishimga hali ertadir, a?

Bilasizmi, dunyoda shu ikkilanishdan yomoni yo'q-da. Ikkilandingizmi, tamom—g'ayratingiz susayadi. Bo'shashib qolasiz. Natijada g'alabani qo'ldan berasiz. Bunday paytda: „Men zo'rman, yo'limdagi hamma to'siqlarni yengib o'taman“, deb ahd qilishingiz befoyda bo'ladi. Men bu gaplarni bekorga aytayotganim yo'q. Hammasini boshimdan o'tkazganim uchun gapirayapman. Gohida shu mashg'ulotlarga bormasammi, ko'chada dugonalarim bilan mazza qilib o'ynab yursammi, deb o'ylab ham qolaman. Keyin ko'z o'ngimga tennis maydonida chaqqon harakat qilayotgan, qaddi-qomati kelishgan dugonalarim kelardi. Yoshi bizdan katta qizlar esa tez-tez chet ellarga borib kelishar, ko'rganlarini bizga gapirib berishardi. Ularga havasim kelardi. Qachon men ham boshqa mamlakatlarga borarkanman, deb o'ylardim. O'ylardim-u, hech qachon tennisni tashlamayman deb ahd qilardim. To'g'ri-da, ko'chada bekorga vaqtni o'tkazishdan nima foyda? Qaytaga sport bilan shug'ullangan odam sog'lom o'sadi, qaddi-qomati ham tik bo'ladi. Ko'plab mamlakatlarni ko'radi, do'stlari ko'payadi.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

131

So'ngra yana bir gapni aytay, odam qaysi sport turi bilan shug'ullansa, o'sha sport turining tarixini yaxshi bilishi kerak. Bir gal maktabda dugonalarim menga tennis haqida savol berishganida, javob berolmay uyalib qolganman. O'n kuncha kitob titkiladim. Qarang, odamning vatani bo'lganidek, har bir sport turining ham o'z vatani bo'lar ekan. Bilasizmi, tennis qachon paydo bo'lgan? Bundan 700 yil muqaddam — Italiyada. Dastlab koptok movutdan yasalgan bo'lib, qo'l kaftlari bilan urib o'ynalgan ekan. Oradan 300 yil o'tgandan keyingina raketka ixtiro qilinibdi. Tennis

ishqibozi Uing-
fild 1894-yilda
o'yinning hozirgi
shaklini butun
dunyoga tarqatgan
ekan. Yana bir
gap, tennis uchun
eng muhimi o'yin
maydonidir.
Uning bo'yi 40
metr, eni esa 20
metr bo'ladi. Ra-
ketkaning og'irligi:
bolalarniki 255
grammdan 340
grammgacha,
kattalarniki 340
grammdan 400
grammgacha. Koptok esa 56,7 gramm.

Bularni nima uchun aytayapman? Tennischi o'z kuch va imkoniyatini o'sha maydon-u grammlarga teng taqsimlay olishi kerak. Taqsimlashning esa o'zi bo'lmaydi. Sizga aytsam, men zo'r bo'lish uchun har kuni besh soat tennis o'ynayman. Bundan

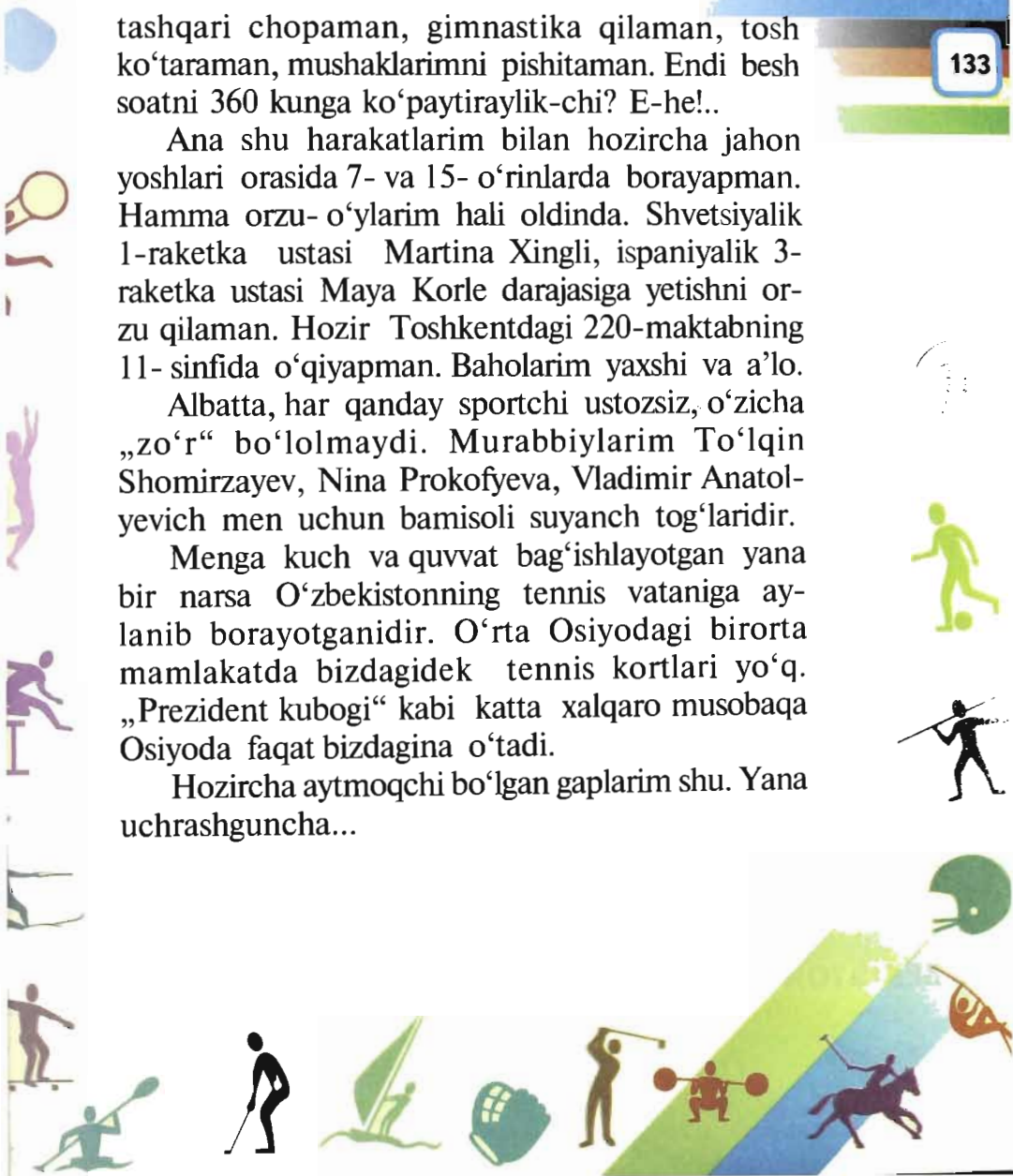

Ana shu harakatlarim bilan hozircha jahon yoshlari orasida 7- va 15- o'rinlarda borayapman. Hamma orzu- o'ylarim hali oldinda. Shvetsiyalik 1-raketka ustasi Martina Xingli, ispaniyalik 3-raketka ustasi Maya Korle darajasiga yetishni orzu qilaman. Hozir Toshkentdagi 220-maktabning 11- sinfida o'qiyapman. Baholarim yaxshi va a'lo.

Albatta, har qanday sportchi ustozsiz, o'zicha „zo'r“ bo'lolmaydi. Murabbiylarim To'lg'in Shomirzayev, Nina Prokofyeva, Vladimir Anatol'yevich men uchun bamisoli suyanch tog'laridir.

Menga kuch va quvvat bag'ishlayotgan yana bir narsa O'zbekistonning tennis vataniga aylanib borayotganidir. O'rta Osiyodagi birorta mamlakatda bizdagidek tennis kortlari yo'q. „Prezident kubogi“ kabi katta xalqaro musobaqa Osiyoda faqat bizdagina o'tadi.

Hozircha aytmoqchi bo'lgan gaplarim shu. Yana uchrashguncha...

134

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

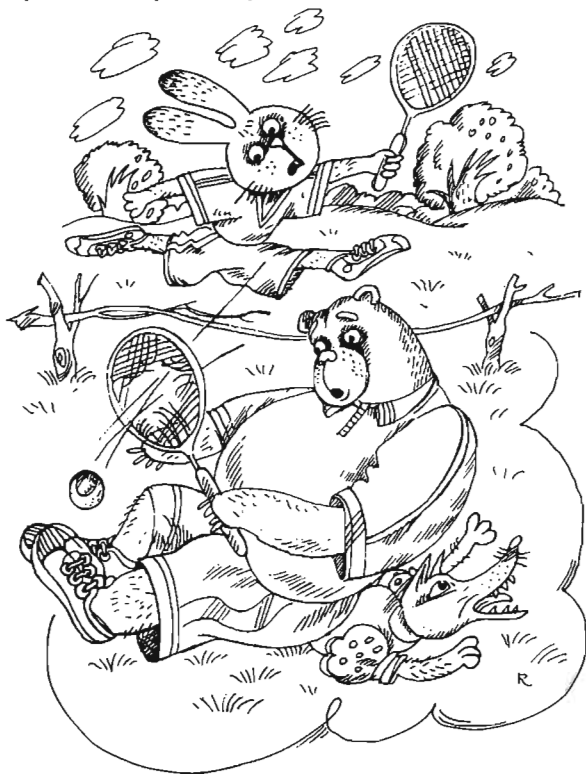
14-Olimpiada 1948-yil Londonda
o'tkazilgan.
O'sha yili Sen-Morisda 5-qishki
Olimpiada bo'lib o'tgan.

14-Olimpiada 1948-yil Londonda o'tkazilgan.

O'sha yili Sen-Morisda 5-qishki Olimpiada bo'lib o'tgan.

135

MIRJALOL QOSIMOV

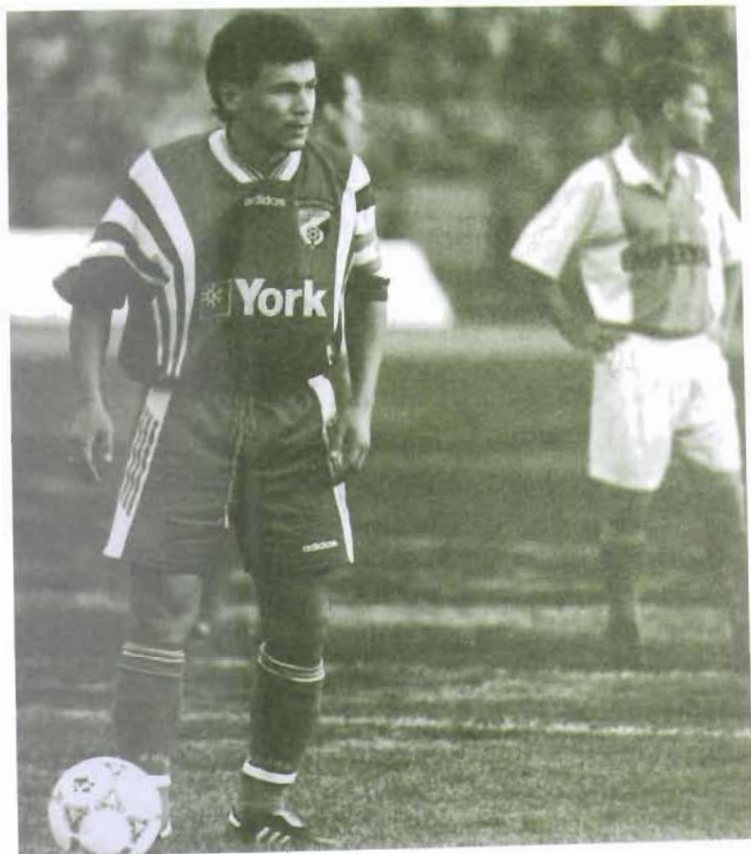
1970- yil 17- sentabrda tug'ilgan.
Toshkentdagi 179-maktabda o'qigan.
O'smirlar o'rtasida jahon chempioni.
Yoshlar o'rtasida Yevropa chempioni.
O'zbekiston chempioni.
Osiyo o'yinlari g'olibi.
O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan sport ustasi.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

137

YAXSHI FUTBOLCHI BO‘LISH OSONMI?

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

139

—„Qiziqishi yaxshi, bir-ikki oy mashq qilib ko'rsin. Futbol o'ynash oson deb o'ylagan bo'lsa, tashlab yuboradi. Agar chidasa, davom ettiradi.“

Shundan keyin Mirjalol hayotida o'zgacha kunlar boshlandi. Ertalab maktab, darslar. Tushdan keyin tramvayga o'tirib mashqqa boradi. Kechqurun mashqdan horib, charchab kelib, dars tayyorlaydi. Bu tartib yosh bolaga og'irlik qilishi mumkin edi. Qolaversa, kechqurun charchab uyga qaytayotganda ko'chada o'ynab yurgan o'rtoqlarini ko'rganda futbolni tashlab yuboray derdi-yu, yana chidardi.

Chunki u futbolchi bo'lishga ahd qilgan, bu yo'lda har qanday o'yin-kulgidan kechishga rozi edi.

U chidamli, tirishqoq edi. Necha bor musobaqalardan oyoqlari ko'karib, badani momataloq bo'lib qaytgandi. Kechqurun uncha bilinmagan og'riq, ertalab zo'rayib, oyoqlari shishib ketardi. Yurolmay qolgach, uyda o'tirgan joyida boshi bilan mashq qilar, devorga doira chizib, doiraga koptokni tushirishga intilardi. Uning bugungi yutuqlarining

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

141

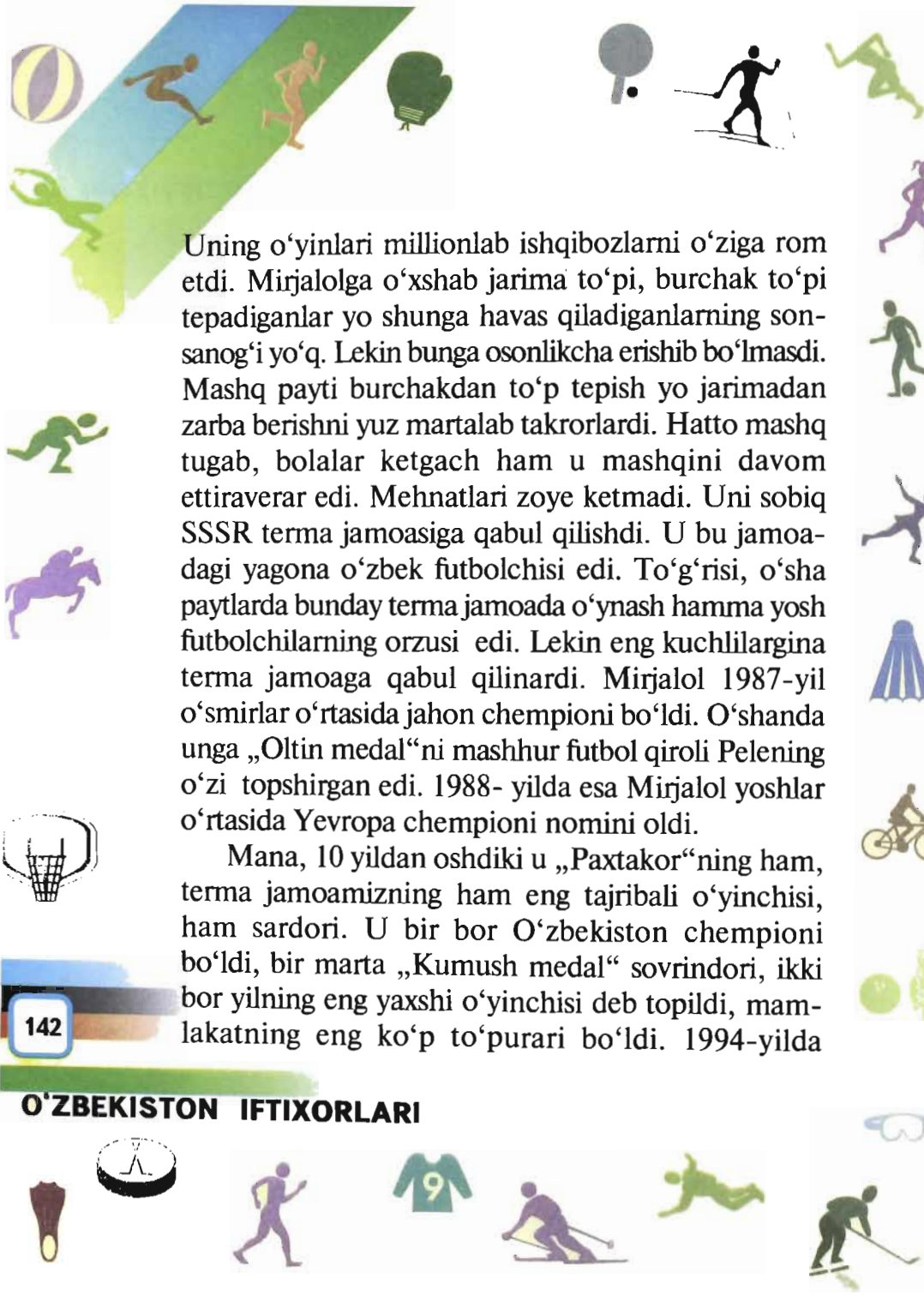
asosiy sababi qat'iyatliligi-dandir.

Otasi har kuni futbol maktabiga borib kelishga yetadigan pul berar edi. Kunlarning birida u pulini yo'qotib qo'yib, 15 chaqirimcha yo'lni piyoda bosib, kech qorong'i tushganda uyiga kirib keldi.

Shunda ham futbolni tashlamadi. Mashqlardan qay paytda qaytmasin dars tayyorlashni unutmasdi, chunki otasi unga: „Yomon o'quvchidan hech qachon yaxshi futbolchi chiqmaydi“— deb uqtirardi.

U maktabni bitirdi, futbol maktabini ham tamomlab, Jismoniy tarbiya institutiga o'qishga kirdi. O'n yetti yoshidan „Paxtakor“da o'ynay boshladi.

Uning o'yinlari millionlab ishqibozlarni o'ziga rom etdi. Mirjalolga o'xshab jarima to'pi, burchak to'pi tepadiganlar yo shunga havas qiladiganlarning son-sanog'i yo'q. Lekin bunga osonlikcha erishib bo'lmasdi. Mashq payti burchakdan to'p tepish yo jarimadan zarba berishni yuz martalab takrorlardi. Hatto mashq tugab, bolalar ketgach ham u mashqini davom ettiraverar edi. Mehnatlari zoye ketmadi. Uni sobiq SSSR terma jamoasiga qabul qilishdi. U bu jamoadagi yagona o'zbek futbolchisi edi. To'g'risi, o'sha paytlarda bunday terma jamoada o'ynash hamma yosh futbolchilarning orzusi edi. Lekin eng kuchlilargina terma jamoaga qabul qilinardi. Mirjalol 1987-yil o'smirlar o'rtasida jahon chempioni bo'ldi. O'shanda unga „Oltin medal“ni mashhur futbol qiroli Pelening o'zi topshirgan edi. 1988- yilda esa Mirjalol yoshlar o'rtasida Yevropa chempioni nomini oldi.

Mana, 10 yildan oshdiki u „Paxtakor“ning ham, terma jamoamizning ham eng tajribali o'yinchisi, ham sardori. U bir bor O'zbekiston chempioni bo'ldi, bir marta „Kumush medal“ sovrindori, ikki bor yilning eng yaxshi o'yinchisi deb topildi, mamlakatning eng ko'p to'purari bo'ldi. 1994-yilda

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

143

O'zbekiston terma jamoasi Osiyo o'yinlari g'olibi bo'lishida Mirjalolning xizmatlari katta. 1993- va 1997- yillarda mamlakat kubogini qo'lga kiritdi.

Unga O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan sport ustasi unvoni berilgan, yana u „Shuhrat“ medali bilan mukofotlangan.

Mirjalol bolalarni yaxshi ko'radi. Bo'sh vaqti bo'ldi deguncha, „Paxtakor“dagi yoki o'z mahallasidagi bolalarga futbol sirlarini o'rgatadi. Kim biladi, ertaga ular ichidan yangi Mirjalollar chiqib, o'zbek futboli dovrug'ini yana olamga taratar.

BILIB QO'YGAN YAXSHI

● *Futbol so'zi inglizchadan kelib chiqqan. Ingliz tilida „fut“ so'zi oyoq, „bol“ so'zi to'p ma'nosini anglatadi. Zamonaviy futbol qoidalari 1863-yilda Angliyada qabul qilingan. Vatanimizda birinchi futbol jamoasi 1912-yilda Qo'qonda tashkil etilgan.*

144

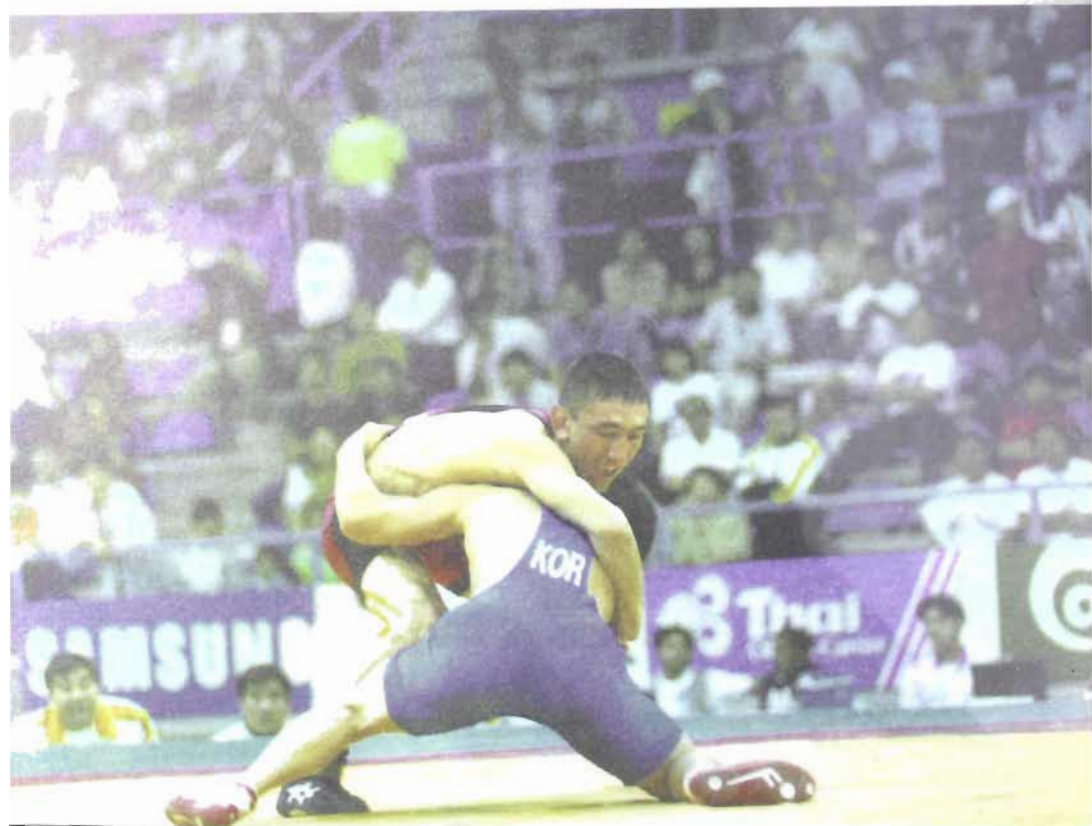
O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

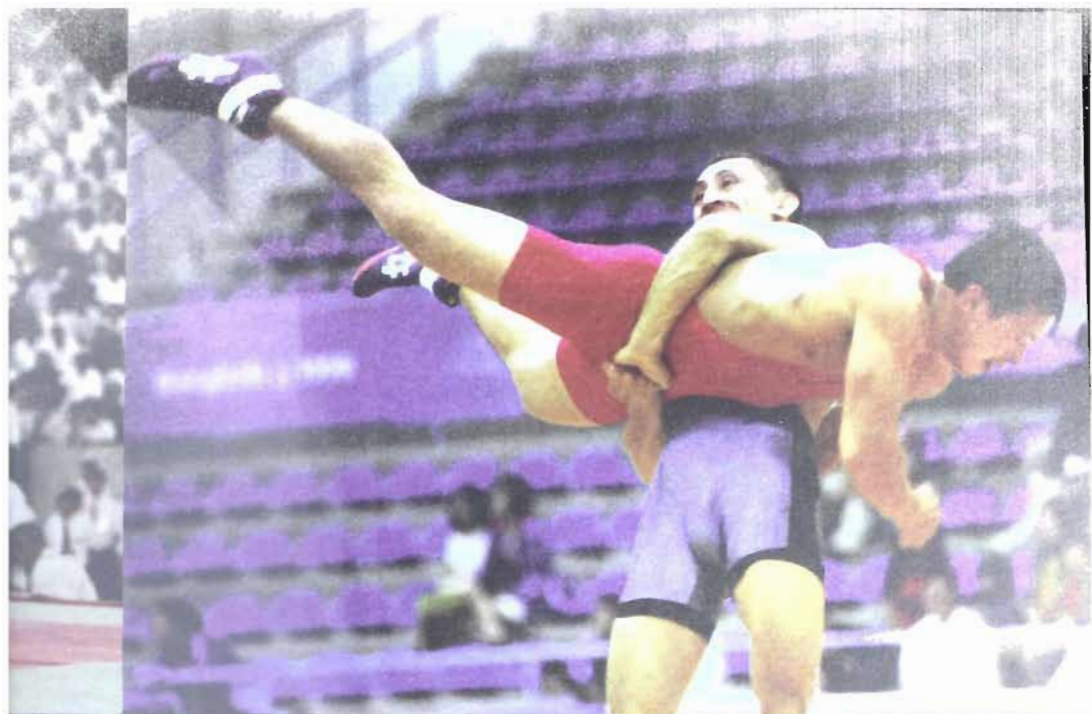

15-Olimpiada 1952-yil Xelsinkida o'tkazilgan. O'sha yili Osloda 6-qishli Olimpiada bo'lib o'tdi.

BAHROM AVAZOV

1970-yil 3-yanvarda G'uzor tumanidagi Siyroq qishlog'ida tug'ilgan. Milliy kurash bo'yicha xalqaro miqyosdagi sport ustasi. Amir Temur va Pahlavon Mahmud xotiralariga bag'ishlangan xalqaro musobaqalarning mutlaq g'olibi.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

149

AFSONALAR YARATAYOTGAN POLVON

Siyoq va uning atrofidagi qishloqlarda to'y-
lar kurashsiz, ko'pkarisiz o'tmaydi. Bahromning
otasi ham, bobosi ham polvon edi. Ular to'yga
borishsa, sovrin olmay qaytishmasdi. Yosh Bah-
rom mana shunday katta kurashlarni, ko'pkari-
larni ko'rib ulg'aydi.

Amakisi esa kurashni yaxshi ko'rardi. Bo'sh qoldi deguncha Bahromni tengdoshlari bilan kurashga solib zavqlanardi. Bahrom shu tariqa bolalikdan chiniqib o'sdi. U to'yda kurash tushib, birinchi sovrin olganda 3- sinfda o'qirdi.

Nega Bahrom o'sha kuni boshqa tengdoshlaridan zo'r chiqdi? Chunki u bolalarni kuchli, baquvvat qiladigan chillak, olib qochar, zuv-zuv, quvlash-machoq, mushuk-sichqon kabi o'yinlarni boshqa-

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

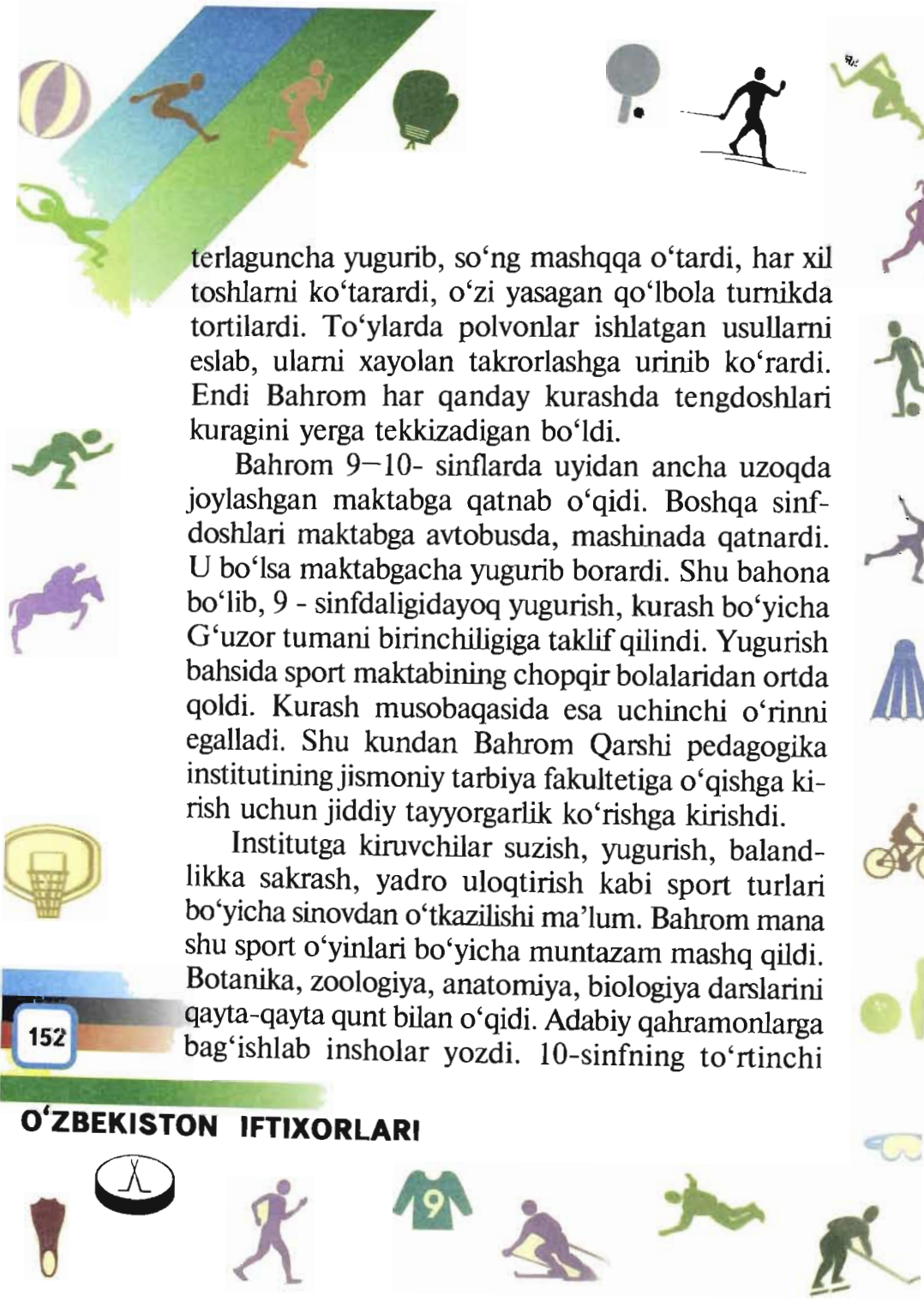
151

larga nisbatan yaxshi o'ynardi. Lekin o'yinga, kurashga berilib ketib, dars tayyorlashni unutib qo'ymasdi. Tabiatshunoslik, botanika, zoologiya, anatomiya, geografiya fanlaridan faqat „5“ baho olardi. Jismoniy tarbiya darslarini esa har doim orziqib kutardi.

Bola boshdan deganlaridek polvon bo'lish uchun murg'aklikdan shug'ullanish kerak. Bahrom ham kattalarning gapiga quloq solib, 12 yoshidan boshlab ertalablari mashq qilishga kirishdi. U avvaliga

terlaguncha yugurib, so'ng mashqqa o'tardi, har xil toshlarni ko'tarardi, o'zi yasagan qo'lbola turnikda tortilardi. To'ylarda polvonlar ishlatgan usullarni eslab, ularni xayolan takrorlashga urinib ko'rardi. Endi Bahrom har qanday kurashda tengdoshlari kuragini yerga tekkizadigan bo'ldi.

Bahrom 9–10- sinflarda uyidan ancha uzoqda joylashgan maktabga qatnab o'qidi. Boshqa sinfdoshlari maktabga avtobusda, mashinada qatnardi. U bo'lsa maktabgacha yugurib borardi. Shu bahona bo'lib, 9 - sinfdaligidayoq yugurish, kurash bo'yicha G'uzor tumani birinchiligiga taklif qilindi. Yugurish bahsida sport maktabining chopqir bolalaridan ortda qoldi. Kurash musobaqasida esa uchinchi o'rinni egalladi. Shu kundan Bahrom Qarshi pedagogika institutining jismoniy tarbiya fakultetiga o'qishga kirish uchun jiddiy tayyorgarlik ko'rishga kirishdi.

Institutga kiruvchilar suzish, yugurish, balandlikka sakrash, yadro uloqtirish kabi sport turlari bo'yicha sinovdan o'tkazilishi ma'lum. Bahrom mana shu sport o'yinlari bo'yicha muntazam mashq qildi. Botanika, zoologiya, anatomiya, biologiya darslarini qayta-qayta qunt bilan o'qidi. Adabiy qahramonlarga bag'ishlab insholar yozdi. 10-sinfning to'rtinchi

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

153

choragida kurash bo'yicha G'uzor tumani birinchiligida g'olib chiqib, uchinchi toifali sportchi talabini bajardi.

Ikki yillik tayyorgarlik bekor ketmadi. Bahrom Qarshi pedagogika institutining jismoniy tarbiya fakultetiga o'qishga kirdi. Noil Husniddinov, Vadim Malkov kabi tajribali murabbiylardan kurash sirlarini o'rgandi. Mashq zalida iloji boricha ko'proq shug'ullanishga harakat qildi. U 1988-yilda yoshlar o'rtasida Qarshida o'tgan musobaqada g'olib chiqib,

respublika chempioni bo'ldi. Ammo katta g'alabalar hali oldinda edi.

Kurashga ko'p tayyorgarlik ko'rgan, mahorati

154

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

•sport sport•sport•sport s
 16-Olimpiada 1956-yil Melburn va
 Stokgolmda o'tkazilgan.
 O'sha yili Kartina-d-Ampezzoda
 7-qishki Olimpiada bo'lib o'tgan.
 sport•sport• sport•sport•

157

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

DAVRON RO'ZIMUHAMEDOV

1961-yil 29-sentabrda tug'ilgan.
Toshkentdagi 148-maktabda o'qigan.
Ot sporti bo'yicha Xalqaro sport us-
tasi. Jahon kubogi egasi (1998-y.).
O'zbekistonning bir necha bor
chempioni.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

159

CHAVANDOZ

Ot haqida nimalarni bilasiz? O'ylanib qol-
dingiz-a? To'rt oyoqli bu jonivorlar to'g'risida bu-
tun boshli dostonlar, kitoblar yozilgan. Qish
pallalarida to'ylarimiz ulqsiz o'tmagan. Navro'z
va hosil bayramlarida chavandozlar poyga
qo'yg'nanlar. Uchqur va baquvvat otlarga vazni bara-
var oltin tikilgan.

Bundan ko'rinadiki, ot sporti diyorimizda
qadimdan mashhur. Ha, yoddan ko'tarilay depti,
otga minib chavgon ham o'ynashgan. Yana shuni
aytish kerakki, ilgari otsiz xonadon deyarli
bo'lmagan. Ot uzoqni yaqin qilgan. Ammo sobiq
sho'ro davrida otlarga yoppasiga qiron keltirildi. Ot
asraganlarga katta soliq solindi. Natijada otlarning
juda ko'p turlari yo'qolib ketdi.

Lekin bola borki, hivchinni ot qilib, u yoqdan,
bu yoqqa chopishni yaxshi ko'radi. Ha, oddiy
hivchin mo'jiza yuz berib, uchqur otga aylanib
qolishini xohlaydi.

Biroq hamma bola ham orzuning ketidan
quvmaydi. Davron esa...

U Toshkentdek azim shaharda „Otchopar“ degan

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

161

joy va u yerda yosh chavandozlar maktabi borligini eshitib qoldi. Uydagilarga aytmadi. Otchoparni so'rab-surishtirib yo'lga tushdi. Aytsa, endigina o'n yoshga to'lgan Davronga ruxsat berishmasdi-da. Otchoparda o'ziga o'xshagan bolalar ko'p ekan. Shungami, sen kimsan, nima qilib yuribsan deb so'raguvchi bo'lmadi. Otlarni shundoq yonidan tomosha qildi. Ular bahaybat, ko'zlari katta-katta, oq, tim qora, targ'il, jigarrang, qizil, e-he hamma xilidan bor edi. Davronning ko'zlari yonib, otlarning peshonalaridan,

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

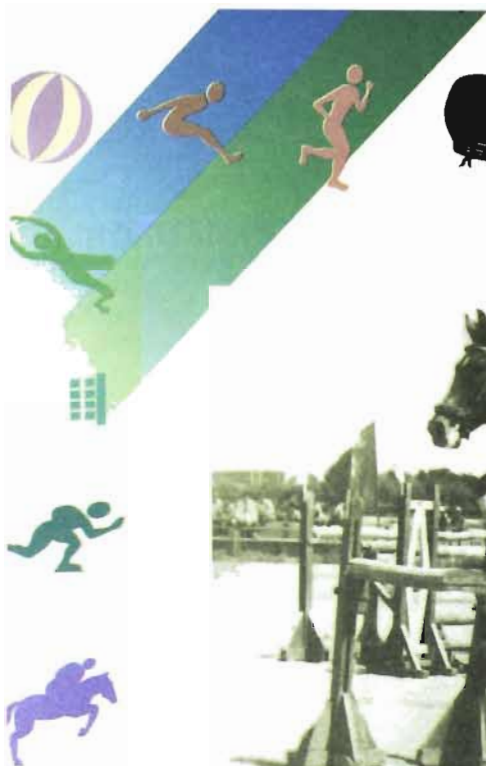
163

mashg'ulotlarini boshlab yubordi. U otni 110 santimetrdan 160 santimetrgacha bo'lgan to'siqlardan sakratib o'tishi kerak edi.

Mashqni bajarish ko'p jihatdan chavandoz mahoratiga bog'liq bo'lardi. U otning ustida turib shunday harakat qilishi kerakki, ot uni emas, u otni ko'tarib o'tgandek bo'lsin. Ha, chavandoz to'rt oyoqli do'stini shunday ruhlantira olishi lozim.

U ana shu hech kim nazariga ilmagan yuvosh oti bilan tez kunda uchinchi bosqich talablarini bajardi. Yoshlar terma komandasiga qabul qilindi. Unga „Tavro“ laqabli boshqa ot berishdi. Unga hamma otlar qadrdon bo‘lib qolgani uchunmi, yangi „do‘sti“ bilan ham tezda „til“ topishdi. Xalqaro musobaqalarda qatnashib, ikki yil orasida ot sporti ustasi talabini ham bajardi. Ana shundan keyin uni O‘zbekiston terma komandasiga olishdi. Qarang, inson o‘z orzusi yo‘lida bir umr kurashishi kerak

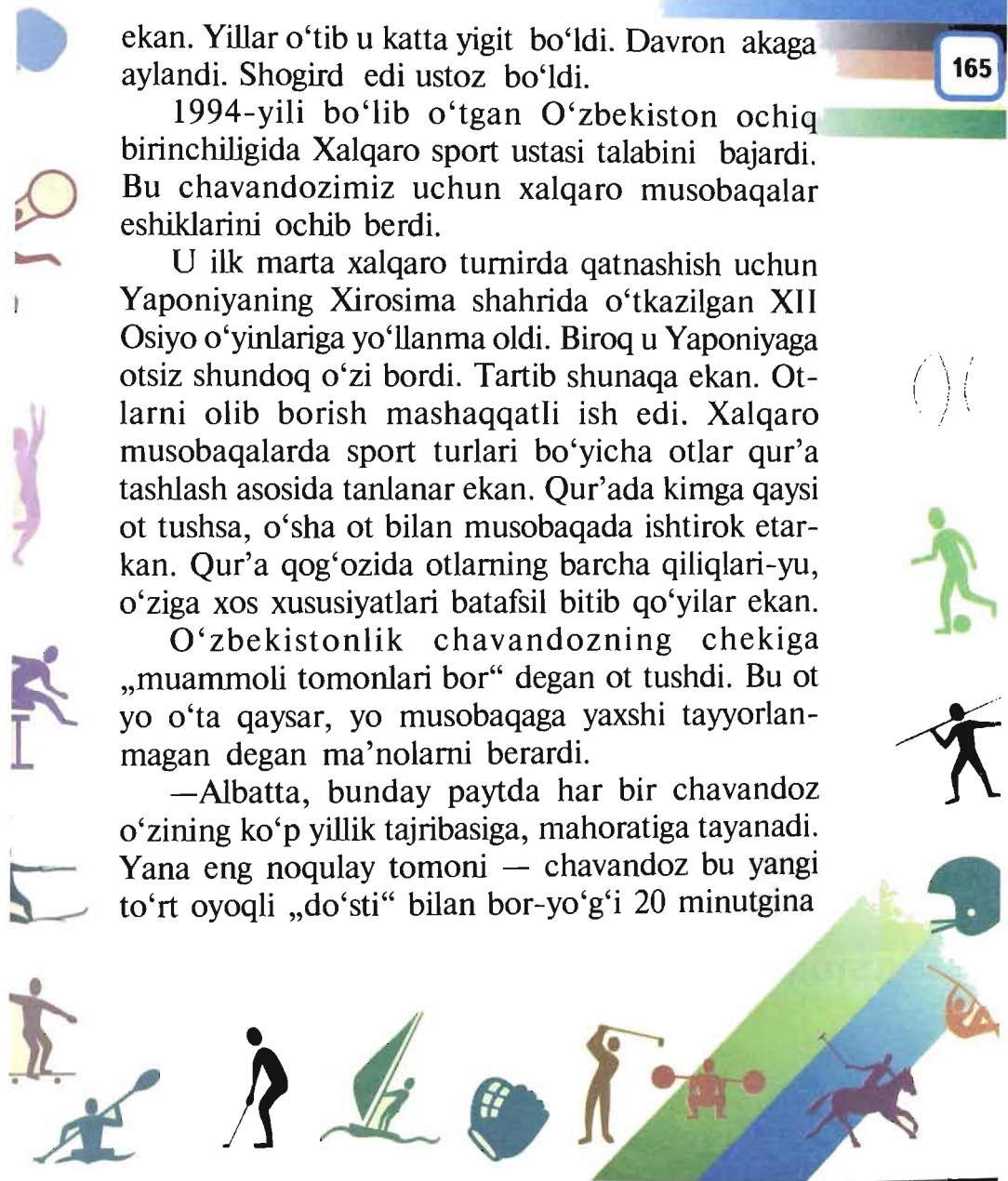

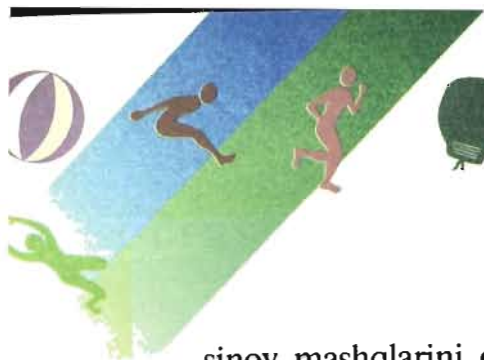
ekan. Yillar o'tib u katta yigit bo'ldi. Davron akaga aylandi. Shogird edi ustoz bo'ldi.

1994-yili bo‘lib o‘tgan O‘zbekiston ochiq birinchiligida Xalqaro sport ustasi talabini bajardi. Bu chavandozimiz uchun xalqaro musobaqalar eshiklarini ochib berdi.

O'zbekistonlik chavandozning chekiga „muammoli tomonlari bor“ degan ot tushdi. Bu ot yo o'ta qaysar, yo musobaqaga yaxshi tayyorlanmagan degan ma'nolarni berardi.

—Albatta, bunday paytda har bir chavandoz o'zining ko'p yillik tajribasiga, mahoratiga tayanadi. Yana eng noqulay tomoni — chavandoz bu yangi to'rt oyoqli „do'sti“ bilan bor-yo'g'i 20 minutgina

sinov mashqlarini o'taydi. Keyin marra chizig'iga qarab yo'l oladi. Xalqaro ot sporti federatsiyasining qat'iy tartibi shu!

Davron Ro'zimuhamedovga bolaligida uch yil otboqarlik qilgani, jonivorlarning ruhiga kirgani qo'l keldi. To'siqlardan faqat uning otigina bexato sakrab o'tdi va sovrin oldi...

1998- yili Qirg'iziston poytaxti Bishkekda bo'lib o'tgan musobaqada „Maket“ laqabli oti bilan to'siqlardan sakratib o'tishda Qozog'iston, Qirg'iziston chavandozlarini orqada qoldirib, Jahon Kubogini qo'lga kiritdi.

Tinib-tinchimas chavandoz, yoshlarning mehribon murabbiysi shu kunlarda „Kasaba“ laqabli 9 yoshli va „Arlon“ laqabli 6 yoshli otlari bilan ishlatilmoqda. Oldinda ko'pgina mas'uliyatli xalqaro musobaqalar kutmoqda. Shunaqa, chavandoz hamisha bedor, yo'lida bo'ladi. Senga oq yo'l tilaymiz, Davron!

166

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

sport•sport•sport•sport•sport s
17-Olimpiada 1960-yil Rimda
o'tkazilgan.
O'sha yili Skvo-Vellida 8-qishki
Olimpiada bo'lib o'tgan.
sport•sport • sport•sport•

167

OKSANA CHUSOVITINA

1974-yilda Toshkentda tug'ilgan.

Olimpiya o'rinbosarlari sport bilim yurtini tugatgan. Sport gimnastikasi bo'yicha ko'p karra mamlakat chempioni, Osiyo chempioni, 1992-yilda Ispaniya poytaxti Barselonada o'tgan Olimpiya o'yinlari chempioni. Xizmat ko'rsatgan sport ustasi.

168

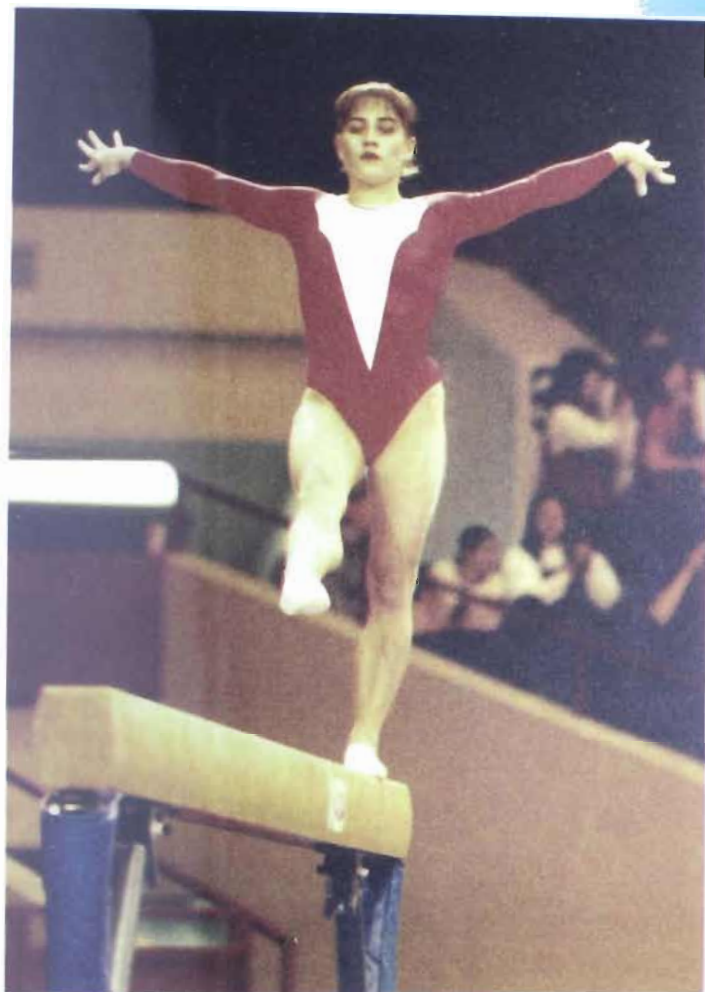
O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

169

DUNYOGA MASHHUR QIZ

Kattami-kichikmi har bir odam uzoq-uzoqlarga sayohatga chiqishni orzu qiladi. Uzoq-uzoqlardagi shaharlarni, daryolarni, dengiz-u okeanlarni ko'rgisi keladi. Lekin bu hammaga ham nasib etavermaydi. Oksana esa, ana shularning hammasini ko'rgan qiz. U goh samolyotda, goh poyezdda, gohida avtobusda yo'l yurib, yo'l yursa ham mo'l yurib, dunyoni aylanib chiqqan. Eh-he, buning uchun qancha-qancha pul kerak-ku, deb o'ylarsiz. To'g'ri, buning uchun juda ko'p pul kerak. Hisoblasangiz, million-million so'm bo'lishi mumkin. Ammo, Oksana Amerika deysizmi, Fransiya, Yaponiya yoki Koreya deysizmi, hamma-hammasiga bepul borib kelgan.

Qiziq, qanday qilib odam butun dunyoni bepul aylanib chiqishi mumkin?! Buning siri nimadaligini bilasizmi?

Bu savolga javob topish uchun Oksana Chusovitining hayoti bilan tanishib chiqishga to'g'ri keladi.

Oksana uchinchi sinfda o'qir edi. Bir kuni onasi uni yetaklab, sport zaliga olib bordi. U yerda Oksana tengi qizlar, bolalar ko'p edi. Ularning harakatlarini

170

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

171

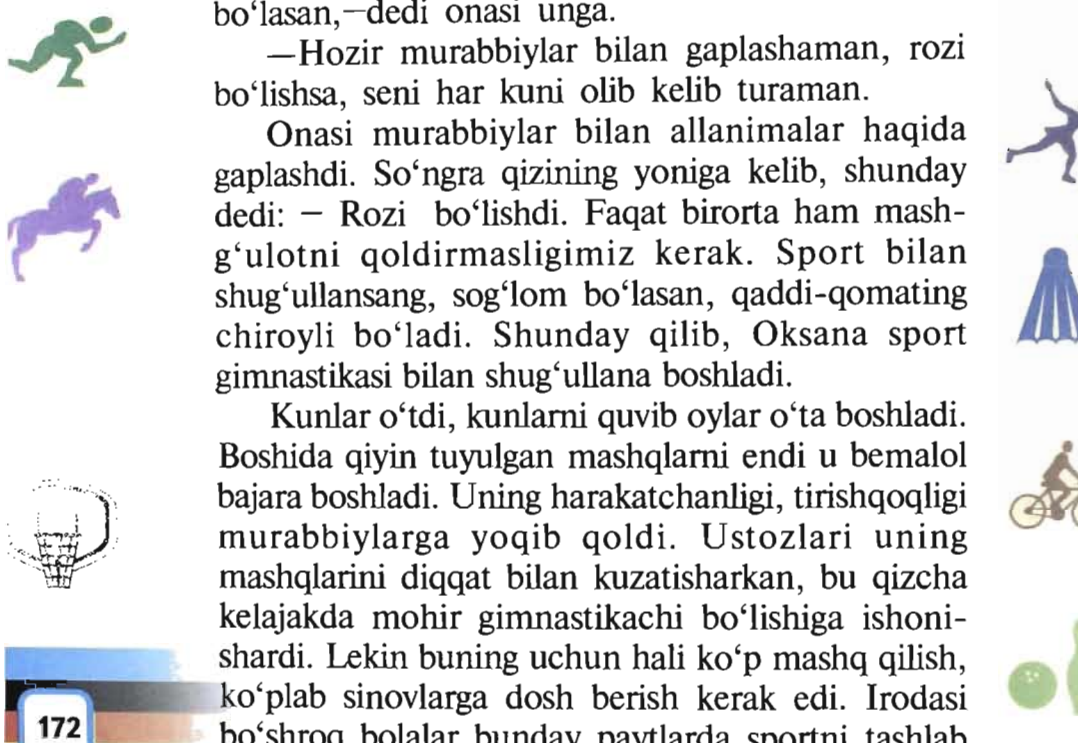

ko'rib Oksana hayron qoldi. Qizlar turnikda chirpirab aylanib, havoda ikki-uch marta umbaloq oshib, xuddi qushdek ohista yerga qo'nishardi. Oksananing ularga havasi keldi. Ulardek bo'lishni juda-juda xohladi.

—Shug'ullansang sen ham ana shulardek bo'lasan,—dedi onasi unga.

—Hozir murabbiylar bilan gaplashaman, rozi bo'lishsa, seni har kuni olib kelib turaman.

Onasi murabbiylar bilan allanimalar haqida gaplashdi. So'ngra qizining yoniga kelib, shunday dedi: — Rozi bo'lishdi. Faqat birorta ham mashg'ulotni qoldirmasligimiz kerak. Sport bilan shug'ullansang, sog'lom bo'lasan, qaddi-qomating chiroyli bo'ladi. Shunday qilib, Oksana sport gimnastikasi bilan shug'ullana boshladi.

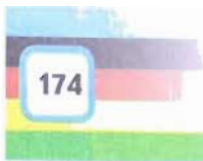
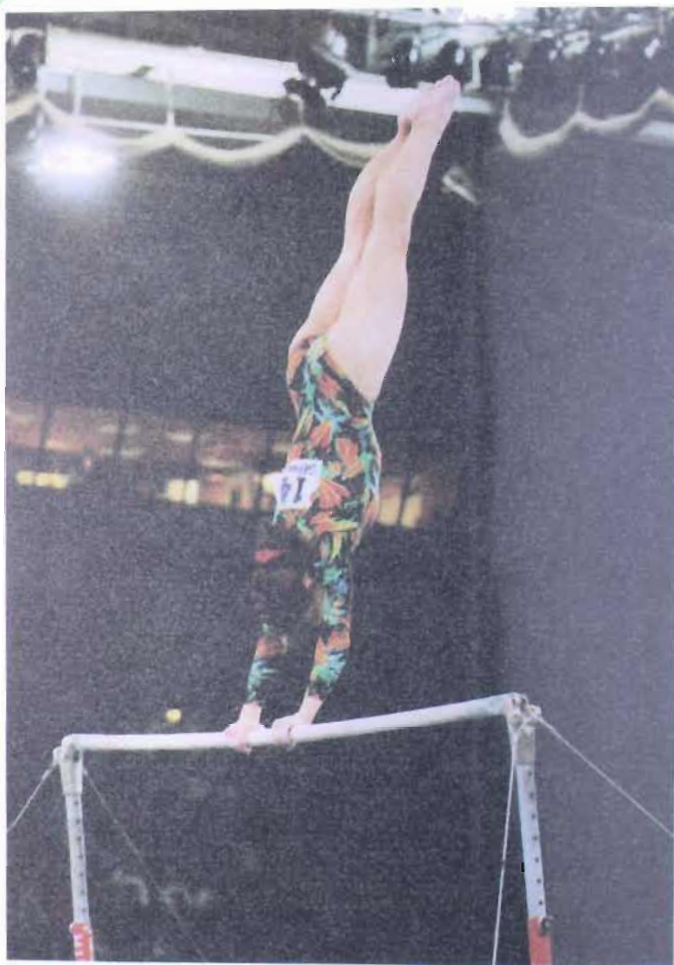
Kunlar o'tdi, kunlarni quvib oylar o'ta boshladi. Boshida qiyin tuyulgan mashqlarni endi u bemalol bajara boshladi. Uning harakatchanligi, tirishqoqligi murabbiylarga yoqib qoldi. Ustozlari uning mashqlarini diqqat bilan kuzatisharkan, bu qizcha kelajakda mohir gimnastikachi bo'lishiga ishonishardi. Lekin buning uchun hali ko'p mashq qilish, ko'plab sinovlarga dosh berish kerak edi. Irodasi bo'shroq bolalar bunday paytlarda sportni tashlab

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

173

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

175

ketgan hollar ko'p bo'lgan. Oksana esa aksincha, qaysarlik bilan mashq qilar, ustozlari bergan topshiriqlarni bekam-ko'st bajarishga intilardi.

Intilganga tole yor deganlaridek, Oksana o'smirlar o'rtasida o'tkazilgan musobaqalarda birin- ketin g'olib chiqa boshladi. Avvaliga uni bilim yurtida hamma taniydigan bo'ldi. Keyinchalik uning nomi mahallada mashhur bo'ldi. O'n to'rt yoshida esa, mamlakatimizga tanilgan sportchiga aylandi. Uni mamlakat terma jamoasiga qabul qilishdi. Ana shundan so'ng, Oksananing dunyo bo'ylab safari boshlandi. Ko'plab xalqaro turnirlarda g'olib chiqdi. Uning g'alabalari haqida gazetalarda yoza boshlash- di. Hatto televizorda ko'p marta uning to'g'risida ko'rsatuvlar bo'ldi. Ko'cha-ko'yda ham uni ko'p- chilik taniydigan, unga havas bilan qaraydigan bo'lib qolishdi.

Sportchilar o'rtasida shunday gap bor: g'alabaga erishish qiyin, lekin uni saqlab qolish undan ham qiyin. Buning sababi shundaki, ayrim sportchilar g'alabalarga erishib, ozgina mashhur bo'lishsa, boshlari aylanib manmanlikka berilib ketishadi. Manmanlik tufayli ko'p narsani yo'qotishadi. Oksana mamlakat shempioni bo'lganida, Olimpiada

o'yinlarida g'olib chiqqanida ham manmanlikka berilmadi. Qaytaga borgan sari qattiqroq mehnat qilaverdi. Ana shu kamtarinligi, tirishqoqligi tufayli uni jamoadosh dugonalari ham, sport muxlislari ham hurmat qilishadi.

Bugun Oksana mamlakatimizning eng mashhur sportchilaridan biri sanaladi. Uning nomi nafaqat mamlakatimizda, balki butun dunyoga mashhur. Unga ko‘plab mamlakatlardan tez-tez maktublar kelib turadi. Chunki, chet mamlakatlarda ham Oksananing tanishlari, dugonalari ko‘p.

—Men,—deydi Oksana,—sport orqali dunyoga tanildim, ko‘plab do‘stlar orttirdim. Ko‘plab mamlakatlarda bo‘ldim. Bularning hammasiga sport orqali erishdim. Sportchi bo‘lganligimdan faxrlanaman.

Bir gal jurnalistlar Oksanaga shunday savol berishdi:

—Sportchi sifatida eng baxtli, eng hayajonli kuningiz qachon bo‘lgan? Bu savolga Oksana shunday javob bergan edi:

—Bunday voqealar ko'p bo'lgan, men uchun eng hayajonli, eng baxtli lahzalar—bu shohsupada turgan paytlarimda Vatanimiz bayrog'i ko'tarilib,

madhiyamiz yangragan lahzalar.

BILIB QO'YGAN YAXSHI

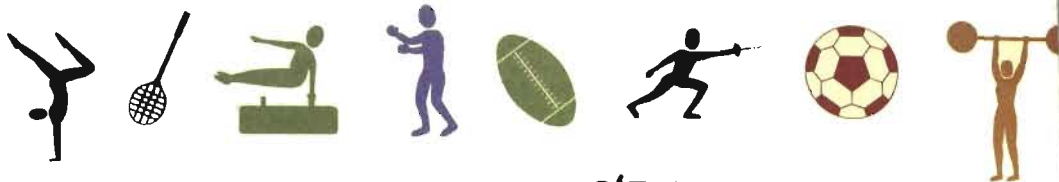
● „Gimnastika“ so'zining ma'nosini bilasizmi? Bu so'z yunoncha „gumnazo“ so'zidan kelib chiqqan bo'lib, mashq qildiraman, mashq qilaman degan ma'nolarni anglatadi.

Qadim zamonlarda yuguradiganlar, kurash tushadiganlar, balandlikka va uzunlikka sakraydiganlar, hatto qo'l jangi bilan shug'ullanadiganlar gimnastikachilar deb atalgan.

Bugungi kunga kelib, gimnastika alohida sport turiga aylandi. U ikki turga bo'linadi: sport gimnastikasi va badiiy gimnastika. Sport gimnastikasi bilan o'g'il bolalar ham, qiz bolalar ham shug'ullanishadi. Badiiy gimnastika bilan esa faqat qizlar shug'ullanadilar. Sport gimnastikasi bo'yicha qizlar va bolalar musobaqalari bir-biridan ozgina farq qiladi. O'g'il bolalar olti tur bo'yicha, qizlar esa to'rt tur bo'yicha musobaqalashadilar.

Musobaqalar paytida bajarilgan mashqlarga ball hisobida baho qo'yiladi. Eng yuqori baho — 10 ball. Badiiy gimnastika mashqlari ancha sodda va nafis bo'ladi. Sportchi oldin maydonda erkin mashqlarni bajaradi. So'ngra to'p, halqa (obruç), lenta, arg'amchi va bulava bilan mashqlar bajarishga o'tadi.

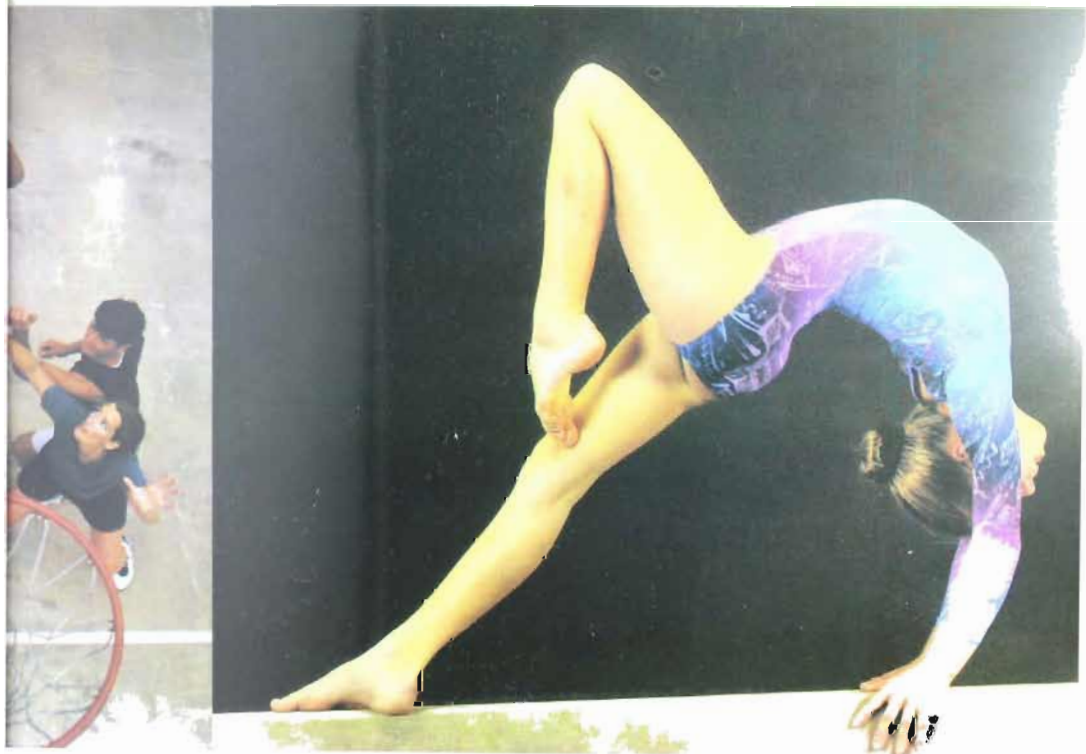
Sportning gimnastika turlari bo'yicha Respublikamizda ko'plab dunyoga mashhur sportchilar bor.

18-Olimpiada 1964-yil Tokioda o'tkazilgan. O'sha yili Innsbruckda 9-qishki Olimpiada bo'lib o'tgan.

ARMEN BAGDASAROV

1972- yilda tugʻilgan. Toshkent shahridagi 247- va 145-maktablarda oʻqigan. Soʻngra Chirchiqdagi sport internatida, 1987—1990- yillarda 11- ixtisoslashgan texnika bilim yurtida taʼlim olgan.

Armen Bagdasarov—dzyudochi. U Atlantada (AQSH) va Bangkokda (Tailand) oʻtkazilgan Olimpiada oʻyinlarida kumush sovrinlarni qoʻlga kiritgan. Osiyo chempioni.

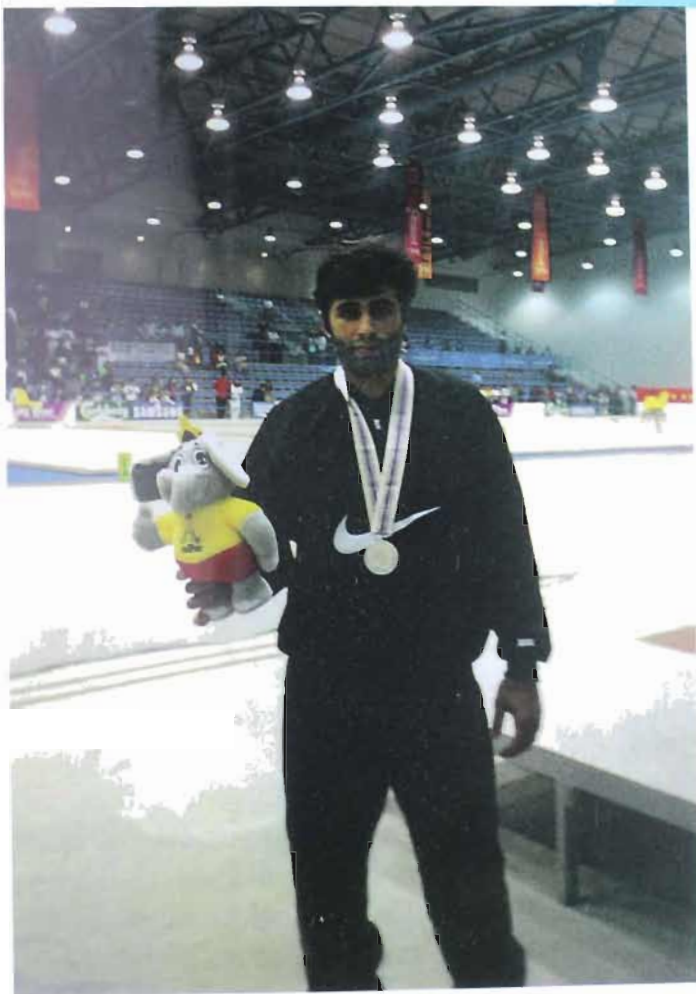
OʻZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

183

SABOT VA MEHNAT SAMARASI

O'zbekiston sporti yulduzlari orasida Armen Bagdasarovning o'ziga xos o'рни bor. U mustaqil Vatanimiz tarixida yozgi Olimpiada o'yinlarining birinchi sovrindori bo'ldi.

Armen sport olamiga dastlab oddiy havaskor sifatida kirib keldi. U yetti yoshidayoq suvda suzish bilan shug'ullana boshladi. Uyidan anchagina olis bo'lgan suv sporti Saroyiga qatnab chiniqdi. 50 metrli basseyn jajji bolakayga ulkan ko'lga o'xshab ko'rinar edi. Mashq va matonat uni tobora tobladi.

Zafar cho'qqilariga chiqib borish oson kechgani yo'q. Ko'pincha ayrim bolalar va qizlar mashq paytidagi qiyinchiliklarga bardosh berolmay sportni tashlab ketishadi. Armen esa sportning qaysi sohasiga qiziqsa, unga yurakdan, astoydil kirishib ketar edi. Dzyudoni tanlaganida ham bo'lajak qiyinchiliklarni aniq tasavvur qila olgandi. Shunga qaramay, u sportning mana shu turi bo'yicha shug'ullanishni ko'ngliga tugib qo'ydi. Barcha bolalar kabi Armen ham zangori ekranda ko'rsatilgan har bir musobaqani qiziqib tomosha qilib borardi. Omadni qarangki, dzyudo bo'yicha taniqli tarbiyachi

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

Vladimir Yevgenyevich Pyatayev ularga qo'shni edi. Bir kuni Armen u kishiga niyatini ochiq aytdi. 12 yoshli o'smirning guruhga yozilishi katta voqea edi. Chunki, respublikamizda nomi chiqqan V. Pyatayev qo'lida tarbiyalanish har kimga ham

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

187

lishi mumkinligiga ishongan qahramonimiz tinimsiz chiniqdi. Dzyudo kurashi san'atining ba'zi nozik jihatlarini o'rganishda u ko'p qiynaldi. Masalan, bir oyoq bilan sakrab zarb berish usulini o'zlashtirish uchun to'rt yil mashq qilishga to'g'ri keldi. Ustozi Vladimir Yevgenyevich va katta yoshdagi yigitlar undan yordamlarini ayashmadi. Armenning xatti-harakatlari zoye ketmadi. Nazarida go'yo „sehrarlar qulflab“

qo'ygandek tuyulgan usulni mahorat bilan o'zlashtirgan yosh dzyudochi musobaqalarda muvaffaqiyat bilan ishtirok etadigan bo'ldi. Qisqasi, u yigirmata asosiy usulni mukammal o'zlashtirmaguncha tinib-tinchimadi. Armen hatto raqiblari xayoliga keltirmaydigan usullarni ham erinmay o'rgandi. Bularning hammasi unga omad keltirmoqda.

188

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

1996-yilda Amerikaning Atlanta shahrida o'tkazilgan Olimpiada o'yinlarida besh mamlakat o'yinchilari bilan kurashib, kumush medal olishga sazovor bo'ldi. Mamlakatimizda sportchilar mehnatini qadrlash azaliy odat. Hukumatimiz Armenni „Mehnat shuhrati“ ordeni bilan taqdirladi. Hozir Respublika ichki ishlar vazirligida sport bo'yicha yuksak malakali uslubiyatchi bo'lib ishlayotgan Armen Bagdasarov Vazirlikning pul mukofoti va „Neksiya“ avtomobilini olishga sazovor bo'ldi.

Toshkentda tugʻilib-oʻsgan bu oʻgʻlon turli-tuman musobaqalar bilan dunyoning yarmini aylanib chiqdi. Sport tufayli Volodya Shmakov, Kamola Murodova, Andrey Shturbabin, Alisher Muxtorov kabi sadoqatli doʻstlar orttirdi.

Armen Bagdasarov mashhur kurashchi bo'lishiga qaramay, o'ta kamtar, odamshavanda va dilkash suhbatdoshdir. Bu haqda onasi—bolalar bog'chasida ko'p yillar tarbiyachilik qilgan Rimma Mixaylovna g'urur bilan shunday deydi:

—Armen uydagi barcha ishlarni bajarishda menga yaqindan yordam beradi. Hatto somsa pishirib, muzqaymoq tayyorlaydi. Sport bilan doim

shug'ullanish ko'p vaqtini olishiga qaramay, o'rta maktabda geografiya, tarix va matematika fanlarini yaxshi o'zlashtirgan.

Armen—yosh sportchilarning qadrdon do'sti.

—Bu sohaga mehr qo'yg'an yigit-qizlarga, eng avvalo, sabot, bardosh, tinimsiz mashq qilishni tilayman. Shundagina omad kulib boqadi,—deb maslahat beradi u.

BILIB QO'YGAN YAXSHI

● „Dzyudo “ yaponcha so'z bo'lib, „yumshoq yo'l“ degan ma'noni anglatadi. Yaponiyalik kurashchi Dzigaro Kano dzyudoning asoschisi hisoblanadi. U 1882-yil Tokioda ilk dzyudo maktabini ochgan.

Dzyudo Olimpiya o'yinlari dasturiga 1964-yilda kiritilgan.

192

SERGEY VOYNOV

1978-yilning 26-fevralida Toshkent shahrida tug'ilgan. 1994-yili poytaxtdagi Olimpiya o'rinbosarlari bilim yurtini tugatib, so'ngra Toshkent Davlat jismoniy tarbiya institutida o'qigan.

Nayza uloqtirish bo'yicha yoshlar o'rtasida jahon chempioni, Tailandda o'tgan Osiyo o'yinlari g'olibi, „O'zbekiston belgisi“ nishoni sovrindori.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

SERYOJANING UCHQUR NAYZASI

193

Seryojaning otasi sport murabbiysi edi. U yoshlarga yengil atletika sirlarini o'rgatardi. O'g'lini ham bolaligidanoq o'zi bilan stadiongga olib borib turardi.

Otasi Seryoja kelajakda sportning biror turi bilan shug'ullanishini juda xohlardi. Lekin o'g'li ozg'in va nimjon edi. Shuning uchun bir qarorga kelolmasdi.

Seryoja ko'proq nayza uloqtiruvchilarning mashg'ulotlarini kuzatardi. So'ng bolakay ham o'zicha bo'm-bo'sh qo'lini havoga silkigan bo'lar, go'yo qo'lidan uchgan nayza ko'rinmay ketganday osmon-u falakka tikilib qolardi. O'g'li sportning bu turiga qiziqib qolganligini otasi sezdi.

Bir kuni Seryoja televizorda kinofilm ko'rib o'tirib qiyqirib yubordi:

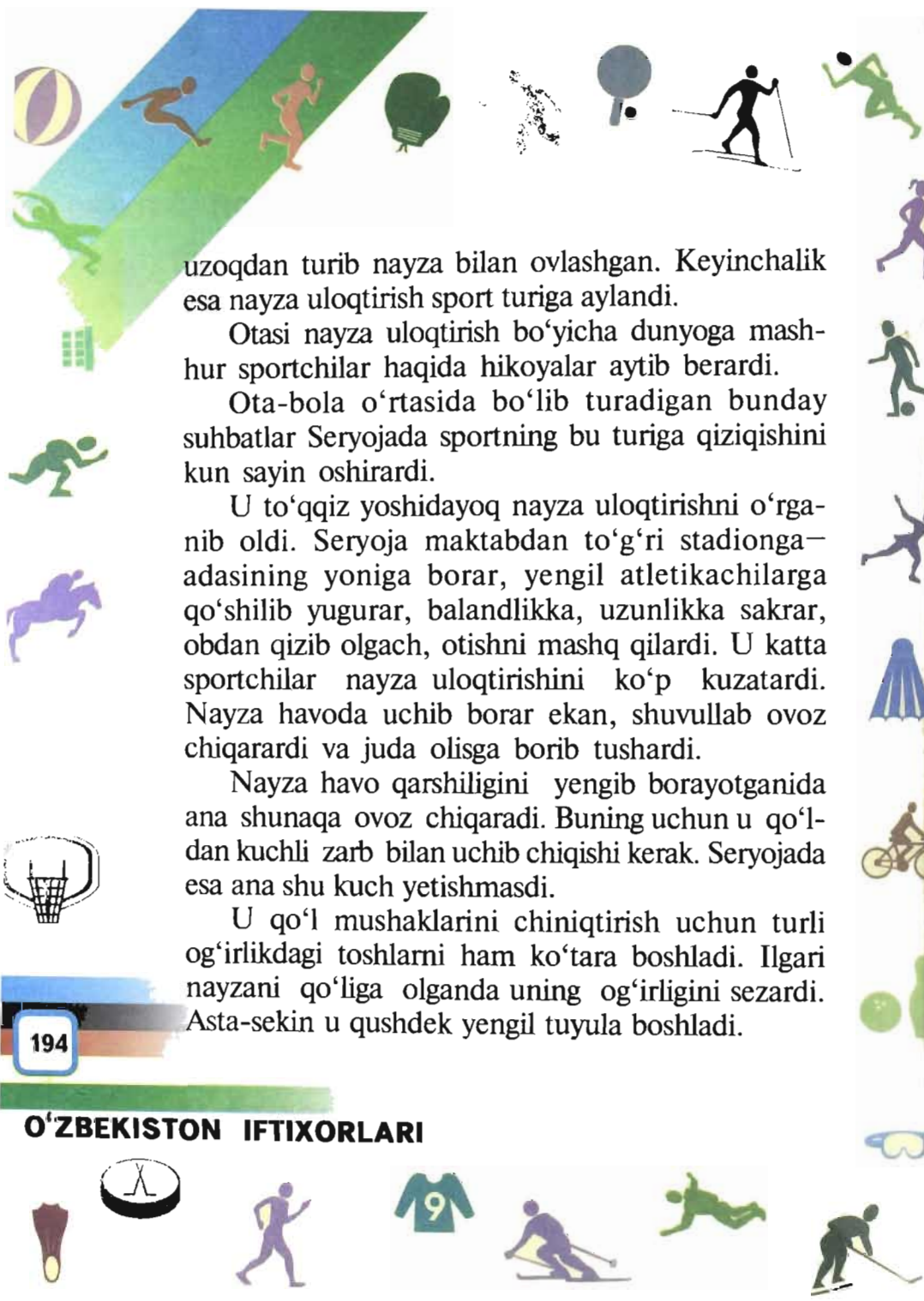
—Ada, qarang, qarang!...

Amerikaning qaysidir yerida odamlar timsoh ovlashardi. Ularning qo'lidagi nayza Seryojaning diqqatini o'ziga tortgan edi.

—Nayza bilan ov qilisharkan-da,—dedi Seryoja hayajonlanib.

—Ha, nayza qurollarning eng qadimiysi,—deya tushuntirdi otasi. —Odamlar yirtqich hayvonlarni

uzoqdan turib nayza bilan ovlashgan. Keyinchalik esa nayza uloqtirish sport turiga aylandi.

Otasi nayza uloqtirish bo'yicha dunyoga mashhur sportchilar haqida hikoyalar aytib berardi.

Ota-bola o'rtasida bo'lib turadigan bunday suhbatlar Seryojada sportning bu turiga qiziqishini kun sayin oshirardi.

U to'qqiz yoshidayoq nayza uloqtirishni o'rganib oldi. Seryoja maktabdan to'g'ri stadionga— adasining yoniga borar, yengil atletikachilarga qo'shilib yugurar, balandlikka, uzunlikka sakrar, obdan qizib olgach, otishni mashq qilardi. U katta sportchilar nayza uloqtirishini ko'p kuzatardi. Nayza havoda uchib borar ekan, shuvullab ovoz chiqarardi va juda olisga borib tushardi.

Nayza havo qarshiligini yengib borayotganida ana shunaqa ovoz chiqaradi. Buning uchun u qo'l— dan kuchli zarb bilan uchib chiqishi kerak. Seryojada esa ana shu kuch yetishmasdi.

U qo'l mushaklarini chiniqtirish uchun turli og'irlikdagi toshlarni ham ko'tara boshladi. Ilgari nayzani qo'lga olganda uning og'irligini sezardi. Asta-sekin u qushdek yengil tuyula boshladi.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

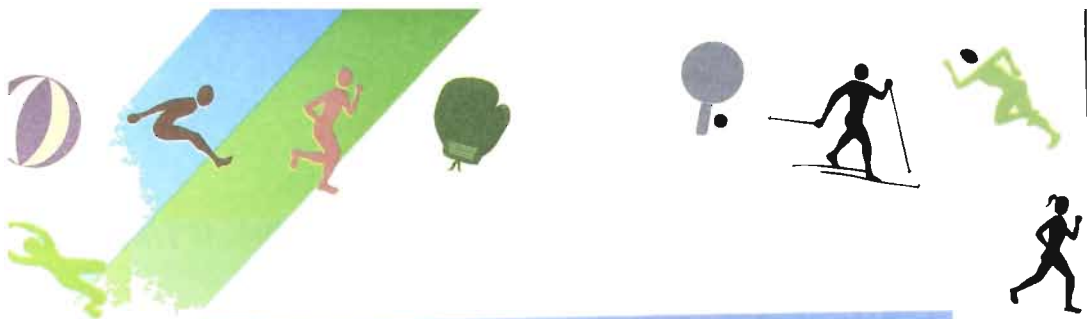
195

—Endi musobaqalarda qatnashsang bo'ladi,— dedi otasi. Seryoja shahar, viloyat musobaqalarida g'oliblik marralarini zabt eta boshladi. Ha, ba'zan 0,5 santimetr ham katta rol o'ynardi.

U o'smirlar o'rtasida 81 metr-u 90 santimetrga nayza uloqtirib, O'zbekiston chempioni bo'ldi. Bu xalqaro musobaqalarga chiqish uchun yo'l ochildi, degani edi.

Sergey 1996-yili Avstraliyaning Sidney shahrida yoshlar o'rtasida jahon chempioni bo'ldi. 1998-

196

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

197

yili esa u Tailandning Bangkok shahriga yo'l oldi. Bu yerga qirqdan ziyod mamlakatlarning eng zo'r sportchilari to'planishgan edi. Sergey endi XIII Osiyo o'yinlari g'olibi bo'lish uchun kurash olib borishi kerak. Katta stadion tomoshabinlarga liq to'la. Kim chempion bo'larkin, degan o'y hammani hayajonga solardi. Ko'pchilik xitoylik sportchi birinchi o'rinni olsa kerak, deb o'ylardi.

Birin-ketin nayzalar osmonga xuddi chaqmoqdek ucha boshladi. Nihoyat navbat Sergeyga keldi. U shiddat bilan yugurib, nayzani shunday uloqtirdiki, nayza go'yo ovoz chiqarib uchgandek bo'ldi. Uchib-uchib eng uzoq masofaga borib sanchildi. Tomoshabinlar gurr etib o'rinlaridan turib ketishdi.

Nayza esa hammaning nazarida oltindek tovlanardi. Rostdan ham bu Sergey uchun oltin nayza edi. Chunki bu nayza unga yana bir oltin medalni sovg'a qilgan edi. Sergey stadion o'rtasidagi shohsupaning eng yuqori pog'onasiga ko'tarildi. Uning g'alabasi sharafiga davlatimiz madhiyasi yangrab, bayrog'imiz hilpirab yuqori ko'tarildi. Bayroqqa tikilib turib, uning qalbi g'ururga to'ldi. Quvonchdan ko'zlariga yosh keldi. U bu kunni uzoq orzu qilgan edi-da.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

sport•sport•sport•sport•sport
 20-Olimpiada 1972-yil Myunxenda
 o'tkazilgan.
 O'sha yili Sapporoda 11-qishki
 Olimpiada bo'lib o'tgan.
 sport•sport•sport•sport•sport

199

OLEG VERETELNIKOV

1972-yilning 22-yanvarida Toshkent shahrida tug'ilgan. 1985- yilda 6-sinfni bitirib, keyin sport bilim yurtida ta'lim olgan. 1990–1994-yillarda Jismoniy tarbiya institutida o'qidi. Oleg yengil atletika bo'yicha xalqaro sport ustasi. 1993-yilda Filippinda o'tkazilgan Osiyo musobaqasi g'olibi. 1994-yilda Xirosimada o'tgan XII Osiyo o'yinlarining kumush medali sovrindori. Shuningdek, 1998-yili Bangkokda o'tkazilgan XIII Osiyo musobaqalari chempioni.

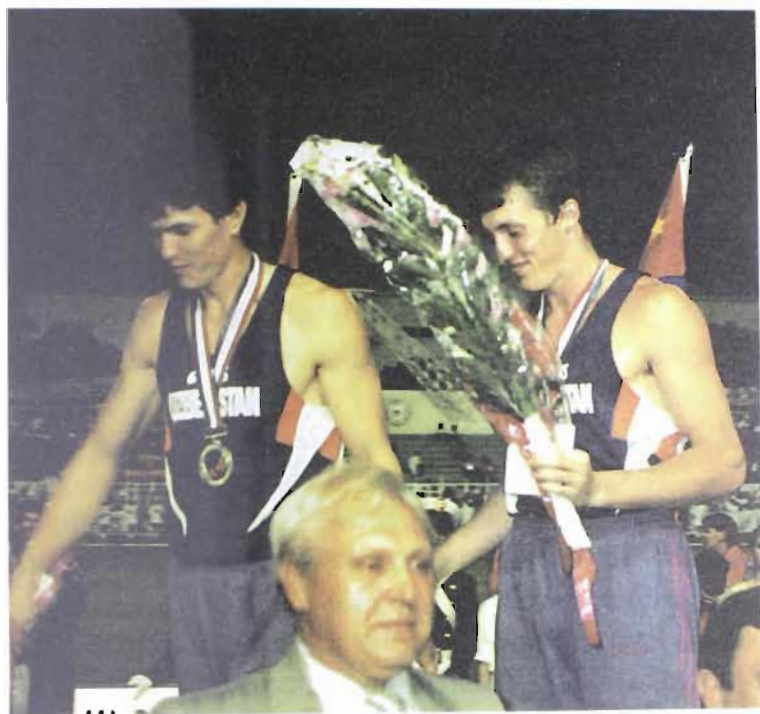
O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

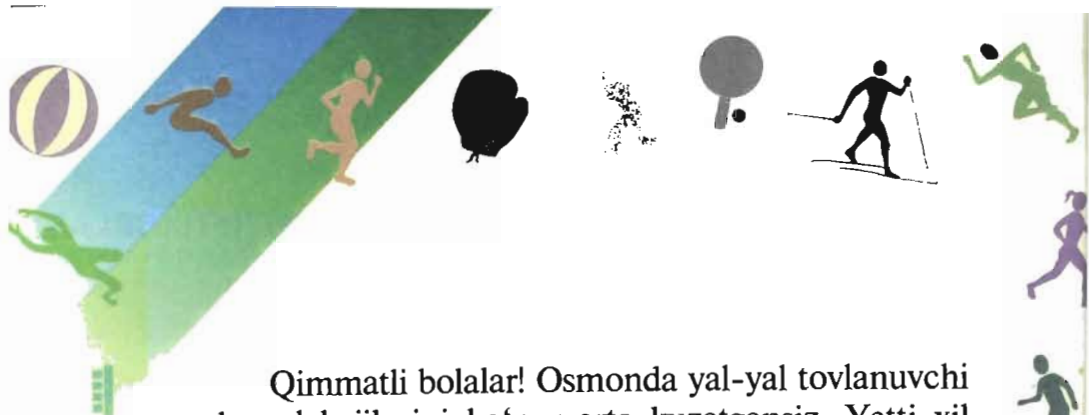

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

201

Qimmatli bolalar! Osmonda yal-yal tovlanuvchi kamalak jilosini ko'p marta kuzatgansiz. Yetti xil rangda tovlanuvchi bu go'zal manzarani yengil atletikaga qiyos qilaman. Sababi, sportning bu turi bilan shug'ullanadigan o'g'il va qizlar o'rtacha va qisqa masofalarga yaxshi chopishi, olisga, baland likka sakrashi, yadro irq'itishi, disklarni aylantira bilishi, yoy otishni qoyillatishi shart.

Sportning ana shunday turlarida mohir usta bo'lib yetishgan Oleg Veretelnikov siz bilan yonma-yon yashashini bilmasangiz kerak. Yaxshisi bu haqda qisqacha hikoya qilib bera qolay. Toshkent dek shahri azimda Oleg ismli kamtar, ko'ngilchan bola katta buvisi Lyubov Ivanovna tarbiyasida voya ga yetdi. Biroq, bolakay o'ta nimjonligidan tash qari, tez-tez og'rib ham turardi. Oleg bilan buvisi bu haqda ko'p bosh qotirishdi. Xo'sh, nima qilish kerak? Ana shu savolga nabiraning o'zi javob topdi. „Buvijon tashvish chekib o'tirmay, meni sport maktabiga o'qishga berganingiz ma'qul.“ Lyubov Ivanovna Olegning so'zidan to'g'ri xulosa chiqarib, uni odatdagi maktabdan Respublika Olimpiya bilim

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

203

yurti yengil atletika bo'limiga o'tkazdi. Oleg o'rta maktabda o'qib yurgan paytlaridayoq chang'ida uchish, boks va basketbol bilan ancha-muncha shug'ullanib yurganiga qaramay, sportning bu yerdagi turlari—sakrash, chopish hamda disk uloqtirishga ko'nikolmay yurdi. Bir necha marta bilim yurtini tashlab ketmoqchi ham bo'ldi. Ammo, buvisining daldasi, talabchanligi barchasidan ustun keldi. Go'yo Lyubov Ivanovna nabirasining bu sohada „qirol“ bo'lishini oldindan bilganday.

Darhaqiqat, chidam, mashaqqatli mashqlarga bardosh berish o'z samarasini ko'rsatdi. Oleg respublika va xalqaro musobaqalarda yaxshi natijalarga erisha boshladi. Nihoyat, XII Osiyo o'yinlarida chempion bo'ldi. Sport olamida g'olib chiqish oson emasligini yaxshi tushungan Oleg Veretelnikov o'zi sevgan soha bo'yicha shug'ullanishdan aslo toliqmadi. U 1998-yilda Tailanddagi xalqaro o'yinlarda O'zbekistonning shon-shuhratini himoya qildi. Oleg ismi jismiga monand ravishda o'qdek

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

205

zuvillab chopadi, to'pday sakraydi. Shuning uchun yurtdoshimiz Osiyo o'yinlarida xitoyliklar, ko-reyaliklar, qozog'istonliklarni dog'da qoldirdi. Shohsupaning eng baland joyi unga nasib etdi. Oleg bo'yniga oltin medal osilgan chog'da yuksak bir g'urur va iftixor bilan Respublikamiz madhiyasini tinglab, unga jo'rovoz bo'ldi.

Mana buni yengil atletika deyishadi. Zotan, faqat uning nomigina „yengil“, ammo bu sport turida yengil-yelpi yo'l bilan g'alabaga erishib bo'lmaydi. Bu betinim mashq, har bir qadam, har bir daqiqa uchun kurash demakdir.

Qadrli bolalar! Oleg singari sog'lom va polvon bo'lishni orzu qilsangiz stadionlar, mashq maydonlari sari oshiqing! Ular sizlarga muntazir!

BILIB QO'YGAN YAXSHI

● *Yengil atletika sportning asosiy turlaridan biri. Unga yurish, yugurish, sakrash, uloqtirish va ko'pkurash kiradi. Yengil atletika mashqlari kishini epchil, chaqqon, jasur, baquvvat qiladi, organizmni har tomonlama chiniqtiradi.*

YERKINBOY QUTTIBOYEV

1972- yilda Nukus shahrida tug'ilgan. 1989- yilda Nukusdagi maxsus matematika maktabini tugatgan. Shu yili Kiyev shahridagi Politehnika institutiga kirib, uni muvaffaqiyatli tamomlagan. Talabalik chog'laridayoq boks, kikkboxing bo'yicha Yevropa chempionligini qo'lga kiritgan. Muay-tay bo'yicha Jahon va Osiyo o'yinlari chempioni.

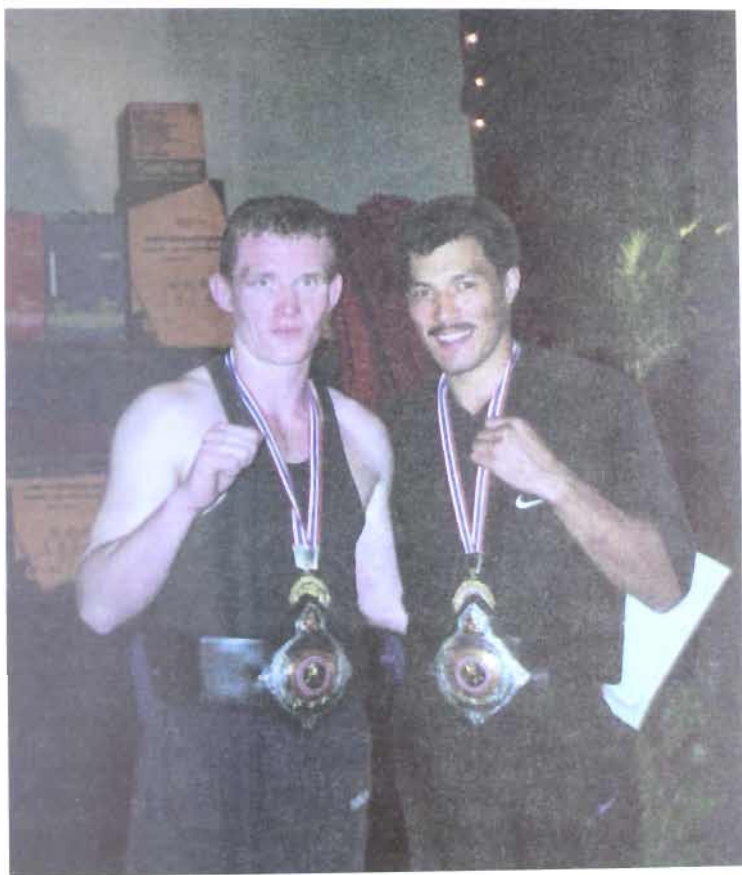
210

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

211

„SAKKIZ QO‘LLI“ JANGCHI

Qorachadan kelgan bu chayir bola qiziquvchanligi va zehni o‘tkirligi bilan birinchi sinf o‘quvchilari orasida ajralib turar edi. U ayniqsa matematikaga qattiq ko‘ngil qo‘ygandi. Boladagi bu qiziqishni ko‘rgan o‘qituvchi otasi Mengliboy akani maktabga taklif qildi. U bilan suhbatlashib: „O‘g‘lingizni shahardagi maxsus matematika maktabida o‘qitsangiz ma‘qul bo‘lardi“, — dedi. Bu maslahat otaga ham, og‘ilchaga ham ma‘qul tushdi.

Yerkinboydagi aniq fanga bo‘lgan intilishdan quvongan ota-ona unga iloji boricha shart-sharoit yaratib berishga harakat qilishdi.

Yerkinboy maxsus matematika maktabida o‘qib yurgan chog‘laridayoq sportning boks, kikkboxing turlari bilan shug‘ullana boshladi. Kunlarning birida adabiyot muallimi insonda imkoniyatlar cheksiz ekanligi, faqat o‘ta irodali kishilargina maqsadlariga erishishi mumkinligi haqida so‘zlab, yunonistonlik mashhur notiq, olim va faylasuf Demosfenning boshidan kechirgan voqealarni hikoya qilib berdi.

...Yosh Demosfen tug‘ma kasalmand bo‘lib, gapirganida tili g‘o‘ldirab, so‘zlari og‘zidan to‘kilib

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

213

ketar, oqibatda nima demoqchi ekanligini atrofidagi do'stlari yaxshi tushunmasdi. Buning ustiga yelkalari to'xtovsiz uchib turardi. Demosfen ana shu nuqsonlarini yo'qotish uchun tinimsiz kurashgan. U Egey dengizi sohiliga borib, mayda toshlarni og'ziga solib, to'lqinlar shovqini ostida qadimgi she'rlarni baland ovoz bilan ifodali o'qib mashq qilardi. Bu yosh Demosfen uchun kundalik odatga aylandi. U dengiz bo'yidan to'g'ri g'orga yo'l olar va u yerda ikki yelkasiga qilich osgani holda soatlab

to'g'ri turishga gavdasini ko'niktirardi. Yelkalari qimirlasa, qilich tig'lari yalang'och badaniga tegib, uni qonatib yuborar, bu og'ir jarohat esa uni yanada dadilroq bo'lishga undardi. Shu tarzda u tili va yelkalarini ko'niktirish borasidagi mashqlarni sira bo'shashtirmadi. Ko'p yillik mashq o'z samarasini ko'rsatdi. Demosfen zamonasining yetuk faylasufi, notig'i bo'lib yetishdi.

Bu g'aroyib hikoya Yerkinboyga qattiq ta'sir qildimi, haytovur, soppa-sog' odamlarning o'ta

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

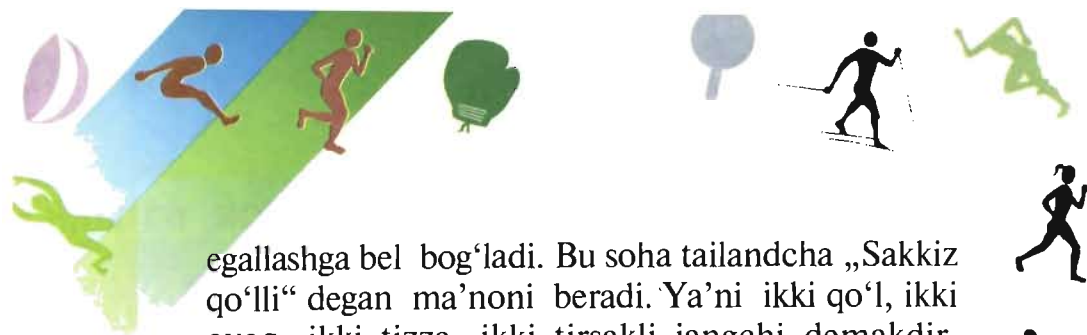
2

loqaydligini o'ylab, so'nggi paytlarda o'zi ixlos qo'yib yurgan boks va kikkboksing bilan astoydil shug'ullanishga kirishdi. Ayniqsa, Kiyev Politexnika institutida o'qib yurgan chog'larida ham bu sport turlari bilan shug'ullanishni davom ettirdi. Bu vaqtga kelib Yerkinboy ancha tajriba orttirib, dastlab shahar chempioni, 1994- yilda esa Yevropa chempionligini qo'lga kiritdi.

1994-yildan boshlab Yerkinboy Quttiboyev Tailand sport o'yinlaridan biri bo'lgan muay-tayni

egallashga bel bog‘ladi. Bu soha tailandcha „Sakkiz qo‘lli“ degan ma‘noni beradi. Ya‘ni ikki qo‘l, ikki oyoq, ikki tizza, ikki tirsakli jangchi demakdir. Yerkinboyni do‘stlari behudaga „bosqon“ deb aytishmagan ekan. Raqiblariga nisbatan ishla tiladigan bu ramziy laqabning o‘ziga xos ma‘nosi bor. Mohir „sakkiz qo‘lli“ jangchi Y.Quttiboyev muay-tayni puxta egallagani sababli, 1995- yilda jahon chempionatida birinchi marta qatnashib, o‘n nafarga yaqin dunyoga mashhur polvonlarni yengib, „O‘zbek chempioni“ degan yuksak nomga ega bo‘ldi. Xususan, 1996—1997- yillarda Tailandda o‘tgan 13-Osiyo o‘yinlarida 15 nafarga yaqin shu soha bahodirlarini yengib, oltin medalni qo‘lga kiritdi. O‘sha kuni Bangkok shahrida O‘zbekiston madhiyasi yangradi.

Bir paytlar Nukus shahri ko‘chalarida chop-qillab yurgan qoramag‘iz chayir bolakay endilikda mustaqil Vatanimizning jahonga mashhur „sakkiz qo‘lli“ pahlavonlaridan biri sifatida elda aziz bo‘ldi. „Izlanganga tole yor“ deganlari aslida shu emasmi?

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

•sport sport•sport•sport s
 22-Olimpiada 1980-yil Moskvada
 o'tkazilgan.
 O'sha yili Leyk-Plesida 13-qishki
 Olimpiada bo'lib o'tgan.
 sport•sport• sport•sport•

RUSTAM RAJABOV

1957- yil 17-noyabrda Angrenda tug'ilgan. Shahardagi 16-maktabda o'qigan. Alpinizm bo'yicha xalqaro sport ustasi. „Everest“ cho'qqisini zabt etgan birinchi o'zbek sportchisi, „Do'stlik“ ordeni bilan taqdirlangan.

18

'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

219

„EVEREST“GA CHIQQAN YIGIT

Himolay tog‘larida „Everest“ cho‘qqisi bor. Uni dunyoning „tomi“ deb atashadi. Cho‘qqining balandligi naq 8848 metr. Atrofini bulutlar o‘rab olgan. Pastda esa ming yillik muz qatlamlari, qor bosgan so‘qmoqlar ko‘zga tashlanadi. „Qor malikasi“ filmini ko‘z oldingizga keltiring-da, cho‘qqini esa qor malikasining saroyi deb bilavering.

Cho‘qqini saroyga o‘xshatganimiz to‘g‘ri, ammo bu yerda havo yetishmaydi. Yetishmaydigina emas, umuman nafas olib bo‘lmaydi. Cho‘qqida yil—o‘n ikki oy qor quyuni, bo‘ron guvillab turadi. To‘rt tomoni sip-silliq yaltiroq ko‘zguni eslatadi. „Everest“ cho‘qqisi ana shunday. Har qanday dovyurak odam ham yurak betlab bu cho‘qqiga chiqishga otlanavermaydi. Negaki, shu kunga qadar yer yuzida „Everest“ga chiqa olganlar uncha ko‘p emas. Borlari ham sanoqli.

Aytmoqchi, yurak betlab borganlar ham shunchaki tog‘ga ko‘tarilgandek chiqib ketishavermaydi. Maxsus kislorod niqobini kiyish lozim.

220

O‘ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

221

Yelkasidagi og'ir yukxaltadan tashqari, yana havo to'ldirilgan ballonni ham ko'tarib yo'lga chiqiladi.

Bexosdan o'yga tolishingiz mumkin. Shuncha balandlikka, havosiz cho'qqiga qiynalib chiqish shartmi? Dunyoni tanish, o'rganish – odamzotning azaliy orzusi. Bu orzu Rustam qalbidan ham o'rin olgandi. U taqdirini baland tog'lar bilan bog'lagandi.

Shu yerda biroz aniqlik kiritamiz. Dunyoda sportning turlari, nomlari ko'p. Tog'-u toshlarda yuradigan, ilmiy ish olib boradiganlarni sodda qilib alpinistlar deyishadi. Bu so'zning o'zagi alp bo'lgach, „Everest“ga alplar chiqadi-da.

O'zbek alpinistlari, esingizda bo'lsa, 1998- yilda alplar kamarini bog'lab, „Everest“ sari yo'lga chiqishdi. Ular o'n ikki kishi edi. Jamoaga tajribali sport ustasi Anatoliy Shabanov rahbarlik qildi. Ularga Oleg Grigoryev sardor edi. Bu oddiy sayohat emasdi. O'zbekistonlik alpinistlar kechagina ittifoqdosh deb atalgan respublikalar orasida birinchi bo'lib

ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

223

mustaqil yo'lga chiqqan edilar.

Yurtdoshlarimiz orasidan „Everest“ cho'qqisi-ga birinchi bo'lib ko'tarilish, O'zbekiston bayrog'ini dunyo „tomi“ga o'rnatish baxti Rustam Rajabovga nasib etdi. Bayroqni o'rnatgan daqiqada uning a'zoyi badani junbushga keldi. Quvongani-dan ho'ngrab yig'lagisi keldi. Charchoqni bata-mom unutdi. Izma-iz unga yetib olish uchun jamoa a'zolari kelishardi. U yakka-yolg'iz, tirma-shib cho'qqi tomon boryapti. Oralaridagi yagona ayol — O'rta osiyolik Svetlana Baskanova u bilan deyarli izma-iz kelardi. Svetlana ilgari ham bu cho'qqini zabt etgandi. Undan pastroqda Sergey

Sokolov, Oleg Grigoryev, Marat Usayevlarning qorasi ko'zga tashlanardi.

Rustamning „Everest“ cho'qqisiga yetishi oson kechmadi. Uyqusizlik o'z kuchini ko'rsatardi. Ko'zi ketib qolsa, salgina qaltis harakati halokatga aylanishi aniq edi. Suv ichish, tamaddi qilish ham qiyin edi. Tomog'ini shamollatib qo'yishi hech gap emasdi.

1998-yilning 22-may kuni Rustam hayotidagi unutilmas kun bo'lib qoldi. Xuddi shu kuni u „Everest“ cho'qqisida O'zbekiston bayrog'ini baland ko'tardi. „Qor yo'lbarisi“ degan sharaflı nomga erishdi.

224

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

225

U cho'qqida turar ekan, negadir bolalik, o'spirinlik yillarini birdan esga oldi.

Rustam o'zi tug'ulib o'sgan Angrenni, uning atrofidagi tog'larni ko'z oldiga keltirdi. U o'n to'qqiz yoshida Bobotog' cho'qqilari sari yo'l olib, 3555 metr balandlikka ko'tarilgandi. Shu-shu tog' havosi bilan yashay boshladi. Uzoq-uzoq kengliklarga, hatto Antraktidaga sayohat qilish ezgu orzusiga aylangandi.

Rustam Rajabov „Everest“ni zabt etib, pastga

tushar ekan, uni jamoaning boshqa a'zolari 8200 metr balandlikda kutib olishdi. Ular ham „Everest“dagi boshqa cho'qqilarning „yelkasiga“ mingan edilar.

Mard maydonda bilinadi, deymiz. Alpinistlar-ning maydoni esa tog'lar, cho'qqilardir. Eng katta maydon— „Everest“ cho'qqisi. Ana shu cho'qqida O'zbekiston bayrog'ini birinchi hilpiratgan baxtli yigit Rustam Rajabovdir.

Dunyo Xalqaro alpinistlar federatsiyasi tashkilotining faxrli kitobi bor. Ana shu kitobga Rustam Rajabovning ism-sharifi ham bitildi. Tug'ulgan joyi degan yeriga esa zarhal harflar bilan „O'zbekiston“ deb yozib qo'yildi.

BILIB QO'YGAN YAXSHI

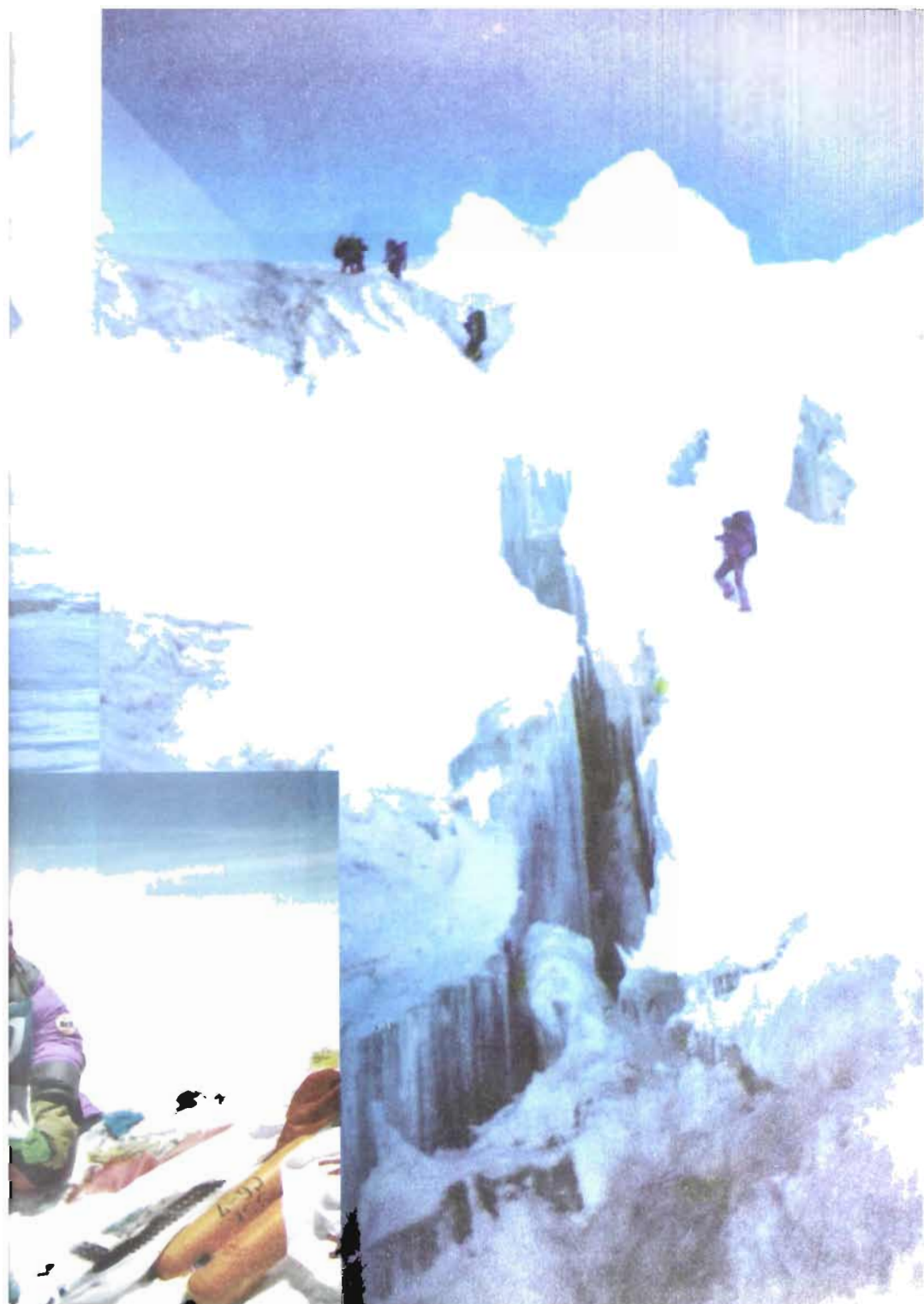
● *Yer yuzidagi eng baland tog' cho'qqisi Everestdir. U Xitoy va Nepal davlatlari chegarasida joylashgan. Balandligi 8848 metr. Ikkinchi o'rinda Kashmirdagi Kodvin Auston cho'qqisi turadi. Bu cho'qqining balandligi 8611 metr.*

23-Olimpiada 1984-yil Los-Anjelesda o'tkazilgan.
O'sha yili Sarayevada 14-qishki Olimpiada bo'lib o'tgan.

24-Olimpiada 1988-yil Seulda o'tkazilgan.
O'sha yili Kalgarida 15-qishki Olimpiada bo'lib o'tgan.

SHUHRAT AHMEDOV

1963-yil 17-mart kuni Chirchiq shahrida tug'ilgan. 12 - Osiyo o'yinlarida 5 ta medal olgan. O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan sportchi. „Shuhrat“ medali bilan mukofotlangan.

230

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

231

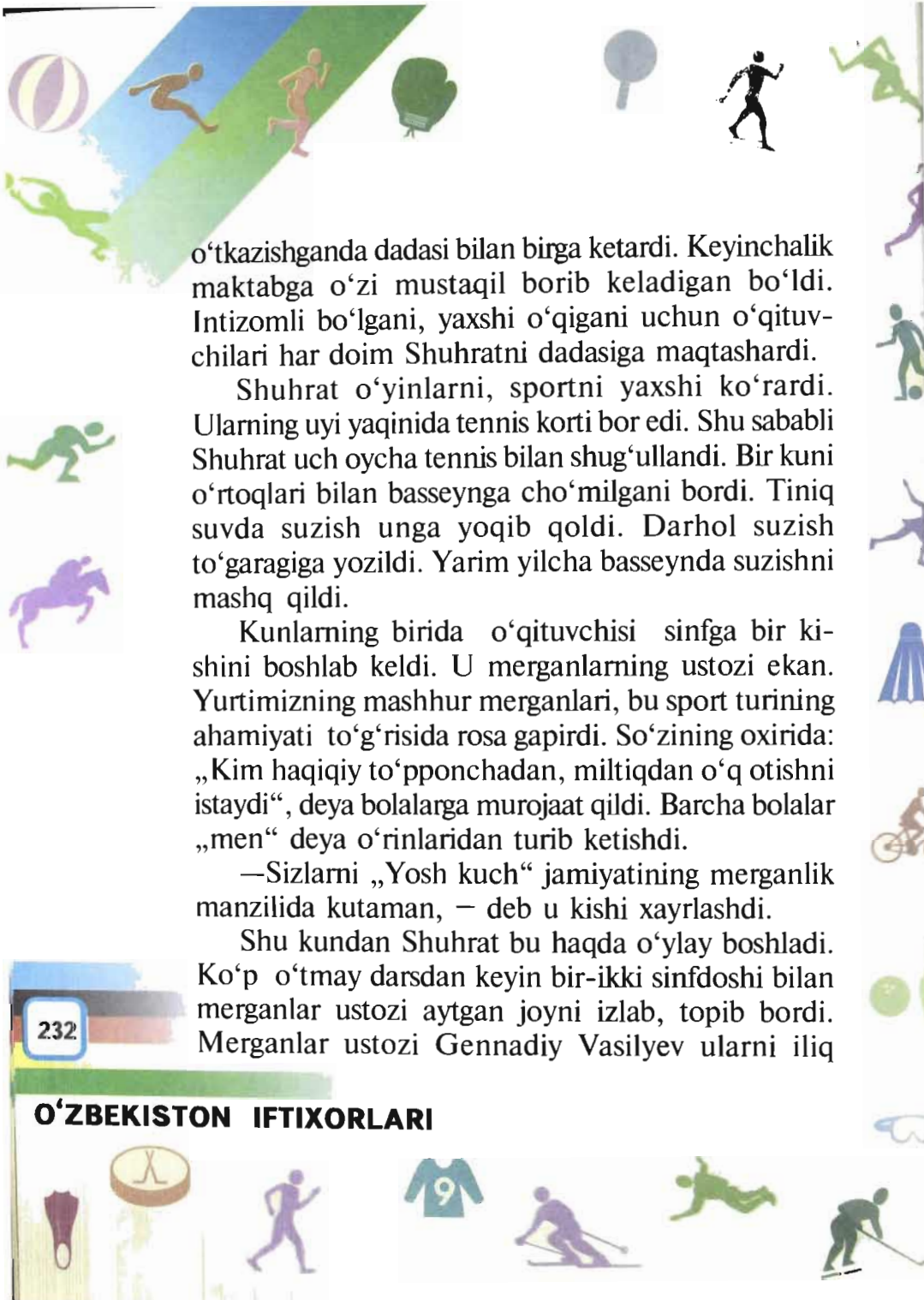

MERGANLAR SARDORI

Ko'pchilik bolalar ertalab: „Bog'chaga olib borib qo'ying, maktabga olib borib qo'ying“, deb oyisiga, dadasiga janjal qilishadi. Shuhrat uch yoshidan bog'chaga o'zi borib kelardi. Intizomli, qiziquvchan bola bo'lgani uchun bog'cha opalari uni yaxshi ko'rishardi.

Toshkentdagi 49 - maktabning 1 - sinfiga o'qishga borganda ham shu odatini tark etmadi. O'qishini uyidan ancha uzoqda joylashgan 71-maktabga

o'tkazishganda dadasi bilan birga ketardi. Keyinchalik maktabga o'zi mustaqil borib keladigan bo'ldi. Intizomli bo'lgani, yaxshi o'qigani uchun o'qituvchilari har doim Shuhratni dadasiga maqtashardi.

Shuhrat o'yinlarni, sportni yaxshi ko'rardi. Ularning uyi yaqinida tennis korti bor edi. Shu sababli Shuhrat uch oycha tennis bilan shug'ullandi. Bir kuni o'rtoqlari bilan basseynga cho'milgani bordi. Tiniq suvda suzish unga yoqib qoldi. Darhol suzish to'garagiga yozildi. Yarim yilcha basseynda suzishni mashq qildi.

Kunlarning birida o'qituvchisi sinfga bir kishini boshlab keldi. U merganlarning ustози ekan. Yurtimizning mashhur merganlari, bu sport turining ahamiyati to'g'risida rosa gapirdi. So'zining oxirida: „Kim haqiqiy to'pponchadan, miltiqdan o'q otishni istaydi“, deya bolalarga murojaat qildi. Barcha bolalar „men“ deya o'rinlaridan turib ketishdi.

—Sizlarni „Yosh kuch“ jamiyatining merganlik manzilida kutaman, — deb u kishi xayrlashdi.

Shu kundan Shuhrat bu haqda o'ylay boshladi. Ko'p o'tmay darsdan keyin bir-ikki sinfdoshi bilan merganlar ustози aytgan joyni izlab, topib bordi. Merganlar ustози Gennadiy Vasilyev ularni iliq

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

233

kutib oldi. U otish joyi bilan tanishtirdi, mashq paytida nimalarga e'tibor berish kerakligini tushuntirdi. Keyin bolalarning qo'liga o'qlanmagan haqiqiy to'pponchalarni, miltiqlarni ushlab ko'rishga berdi. Shuhrat to'pponchani barmoqlari bilan qisar ekan, hayajonlandi.

Avvaliga Shuhrat ham mergan bo'lish uchun miltiqdan, to'pponchadan ko'proq otish kerak, deb o'ylandi. Ustozi unga nishonni aniq ko'zlashi uchun

uyda ham mashqlar bajarishi zarurligini aytdi. Bu sohaga astoydil qiziqib qolgan Shuhrat har kuni ertalab barvaqt turib, balkonda bir nuqtaga tikilish, diqqatni jamlash, nafas olish, qo'l harakatlari kabi merganlikka yordam beruvchi mashqlarni bajara boshladi. Bu mashqlar o'z samarasini berdi. Ikki yil ichida yaxshigina mergan bo'lib oldi. Respublika o'quvchilari o'rtasida o'tkazilgan musobaqada birinchi o'rinni egalladi. Yana ikki yildan keyin yoshlar musobaqasida muvaffaqiyat qozondi. Kattalar o'rtasidagi o'yinlarda ham g'olib chiqdi.

Merganlik maskanidagi mashqlarga, musobaqalarga muntazam qatnashayotgan Shuhrat maktabda berilgan uy vazifalarini bajarishga ham ulgurardi. Ayniqsa, u matematika darslarini orziqib kutardi. O'qituvchisi topshirgan murakkab masalalarni ham bir zumda yechib, sinfdoshlarining havasini keltirardi. Bo'sh vaqtlarida bolalar qomusini qo'ldan qo'ymay o'qirdi. Bu kitobdan o'zini qiziqtirgan ko'plab savollarga javob topardi. Katta ishtiyoq bilan uy ishlariga qarashardi.

Musobaqalarda harbiy kishilar bilan ko'p uchrashgani ta'sirida, Shuhrat maktabni tugatishi bilan Sankt-Peterburg shahridagi harbiy jismoniy

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

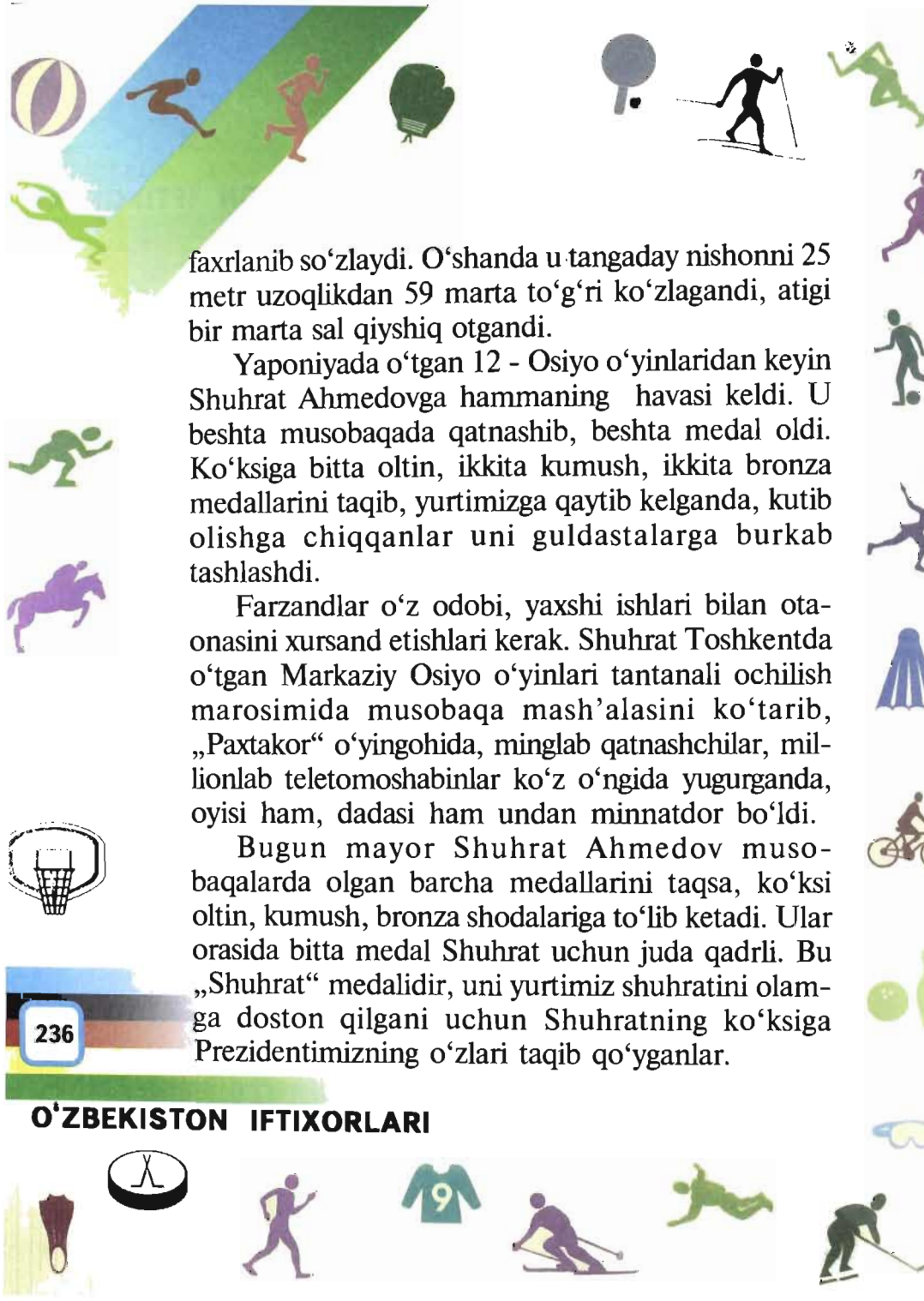
235

tarbiya institutiga o'qishga kirdi. Talabalik yillari, harbiy xizmat davrida ko'plab merganlik musobaqalarida sovrindor bo'ldi. Meksikada o'tkazilgan jahon kubogi musobaqasida kumush medal olib, ustozlari ishonchini oqladi.

Bu davrda ko'plab rekordlarni yangiladi. Shuhratning MP-8 rusumli to'pponchadan otib, 599 ochko olganini hanuzgacha ustози Ali Sattorov

faxrlanib soʻzlaydi. Oʻshanda u tangaday nishonni 25 metr uzoqlikdan 59 marta toʻgʻri koʻzlagandi, atigi bir marta sal qiyshiq otgandi.

Yaponiyada oʻtgan 12 - Osiyo oʻyinlaridan keyin Shuhrat Ahmedovga hammaning havasi keldi. U beshta musobaqada qatnashib, beshta medal oldi. Koʻksiga bitta oltin, ikkita kumush, ikkita bronza medallarini taqib, yurtimizga qaytib kelganda, kutib olishga chiqqanlar uni guldastalarga burkab tashlashdi.

Farzandlar oʻz odobi, yaxshi ishlari bilan otanasini xursand etishlari kerak. Shuhrat Toshkentda oʻtgan Markaziy Osiyo oʻyinlari tantanali ochilish marosimida musobaqa mashʼalasini koʻtarib, „Paxtakor“ oʻyingohida, minglab qatnashchilar, millionlab teletomoshabinlar koʻz oʻngida yugurganda, oyisi ham, dadasi ham undan minnatdor boʻldi.

Bugun mayor Shuhrat Ahmedov musobaqalarda olgan barcha medallarini taqsa, koʻksi oltin, kumush, bronza shodalariga toʻlib ketadi. Ular orasida bitta medal Shuhrat uchun juda qadrlı. Bu „Shuhrat“ medalidir, uni yurtimiz shuhratini olamga doston qilgani uchun Shuhratning koʻksiga Prezidentimizning oʻzlari taqib qoʻyganlar.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

sport sport sport sport sport
 25-Olimpiada 1992-yil Barselonada
 o'kazilgan. O'sha yili Albervillda 16-
 qishki Olimpiada bo'lib o'tgan.
 17-qishki Olimpiada 1994-yil
 Lillexammerda o'tkazilgan.
 sport sport sport sport sport

237

SAIDA ISKANDAROVA

1980- yil 12- martda Toshkentda tug'ilgan. 1997- yilda 110- maktabni tamomlagan. Shu yili Toshkent Davlat jismoniy tarbiya institutiga kirgan. Suzish bo'yicha Xalqaro klassdagi sport ustasi. O'zbekistonning bir necha bor chempioni. II Markaziy Osiyo o'yinlarining kumush va bronza medali sohibi. Osiyo va Okeaniya chempionatining kumush va bronza medalini olgan (1998, Malayziya).

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

SAIDA VA „OLTIN BALIQCHA“

Saida birinchi sinfda o'qirdi. Bir kuni o'qituvchisi sinfga notanish ayol bilan kirib keldi. U bolalarga sinchkovlik bilan qaradi-da:

—Kim oltin baliqchaga aylanishni xohlaydi, bormi orangizda shunaqalar?—dedi jilmayganicha.

—Oltin baliqchaga?

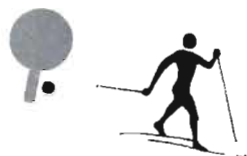
—Vuy!

Hayratdan bolalarning ko'zlari katta-katta ochildi. Axir shunaqa bo'lishiyam mumkinmi?

Ayol shahardagi kattakon suv sporti saroyidan kelganini, u yerda „Oltin baliqcha“ nomli suzuvchilar to'garagi borligini aytdi. Xohlovchilarni taklif etdi. Borish yo'llarini doskaga chizib, tushuntirib berdi.

Saidaning yuragiga o't tushdi. U bir marta otanasi bilan Toshkent dengiziga cho'milgani borishganini esladi. Rosa maza bo'lgandi-da, o'shanda. Suvdan sirayam chiqmasam, uzoq-uzoqlarga suzib ketsam, degan edi. Biroq, ming afsuski, suzishni bilmas edi. Mana, endi suzishni ham o'rganib olsa

bo'ladi. Nomi ham qiziq: „Oltin baliqcha!“

Saidaning to'lib-toshib gapirishi oyisini o'ylan-tirib qo'ydi. Demak u suvni yaxshi ko'radi. Bir jihat-dan bu yaxshi, sportchi bo'lmagan taqdirda ham sog'lom bo'ladi, deb o'yladi oyisi.

Onasi Saidani yetaklab suv shorti saroyiga olib bordi. Ulkan hovuz. Suvi shishadek ti-p-tiniq. Saida bunaqa shaffof suvni birinchi ko'rishi. Bolalar shuna-qangi ko'pki. Ular rostdan ham akvariumdagi oltin baliqchalarga o'xshashardi. Vuy anovi bolani... Saidadan kichkina bo'lsayam shunaqangi suzong'ich ekanki.

Saida „Oltin baliqcha“ga haftasiga bir emas, uch marta qatnay boshladi. Ha, oyijonisini bir martagina ovora qildi. Keyingi safar o'zi mustaqil kelaverdi. Odam bir narsani yaxshi ko'rsa, o'ziga ishonadigan bo'lib qolar ekan-da.

Yillar ketidan yillar o'ta boshladi. E-he... „Oltin baliqcha“ga qanchadan-qancha bolalar kelib ketish-di. Ammo Saida u bilan bir umrga do'st bo'lib qoldi. Boshqalar suvda suzib, tashqariga chiqib dam olishardi. U bo'lsa suzib charchamas, charchagan taqdirda ham suvda dam olardi. „Oltin baliqcha“da Saida ismli qizlar ko'p edi. Lekin Saida Iskandarova bitta edi. Shunday deyishsa uni ko'pchilik tanirdi.

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

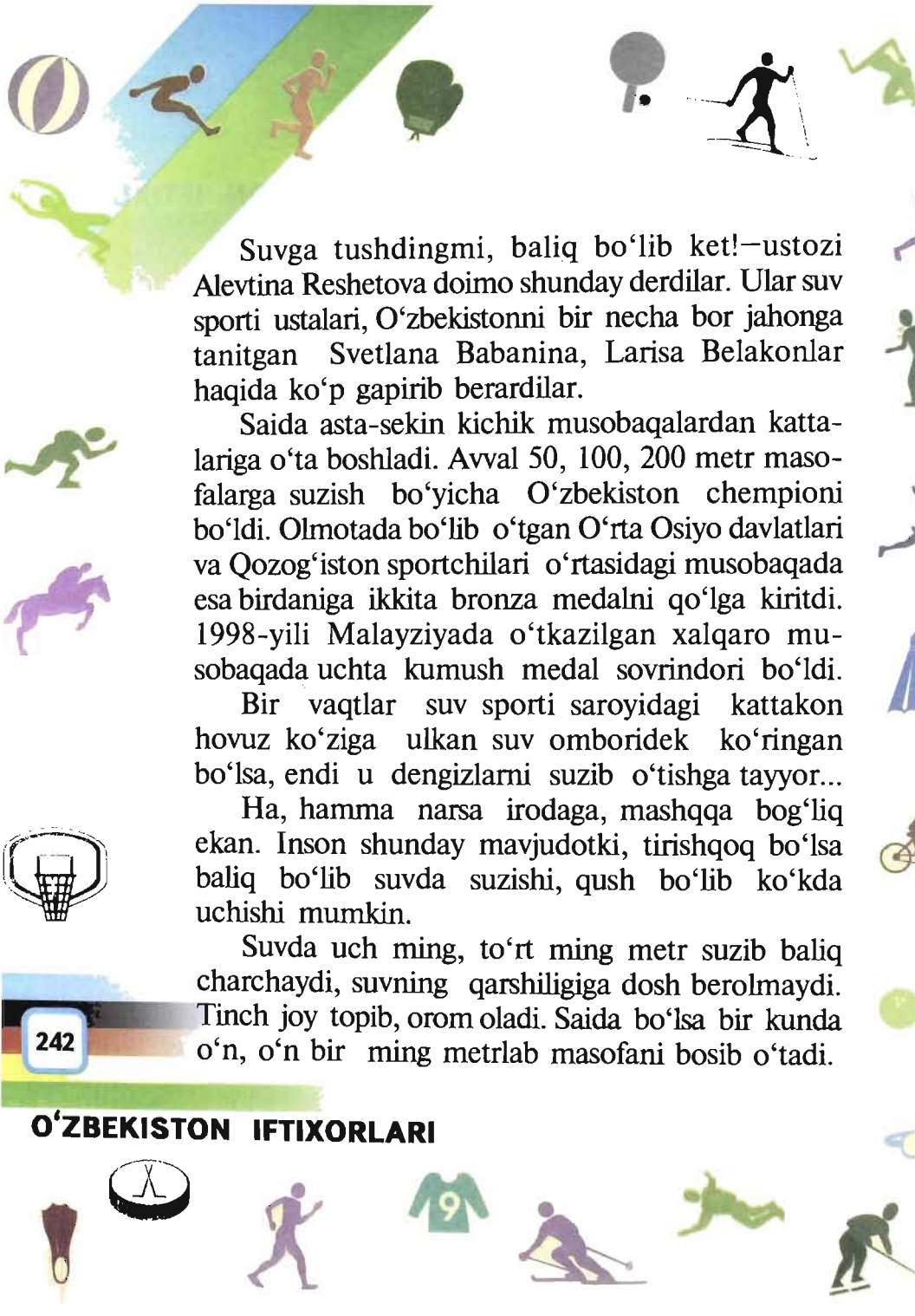

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

241

Suvga tushdingmi, baliq bo‘lib ket!—ustozi Alevtina Reshetova doimo shunday derdilar. Ular suv sporti ustalari, O‘zbekistonni bir necha bor jahonga tanitgan Svetlana Babanina, Larisa Belakonlar haqida ko‘p gapirib berardilar.

Saida asta-sekin kichik musobaqalardan kattalariga o‘ta boshladi. Avval 50, 100, 200 metr masofalarga suzish bo‘yicha O‘zbekiston chempioni bo‘ldi. Olmotada bo‘lib o‘tgan O‘rta Osiyo davlatlari va Qozog‘iston sportchilari o‘rtasidagi musobaqada esa birdaniga ikkita bronza medalni qo‘lga kiritdi. 1998-yili Malayziyada o‘tkazilgan xalqaro musobaqada uchta kumush medal sovrindori bo‘ldi.

Bir vaqtlar suv sporti saroyidagi kattakon hovuz ko‘ziga ulkan suv omboridek ko‘ringan bo‘lsa, endi u dengizlarni suzib o‘tishga tayyor...

Ha, hamma narsa irodaga, mashqqa bog‘liq ekan. Inson shunday mavjudotki, tirishqoq bo‘lsa baliq bo‘lib suvda suzishi, qush bo‘lib ko‘kda uchishi mumkin.

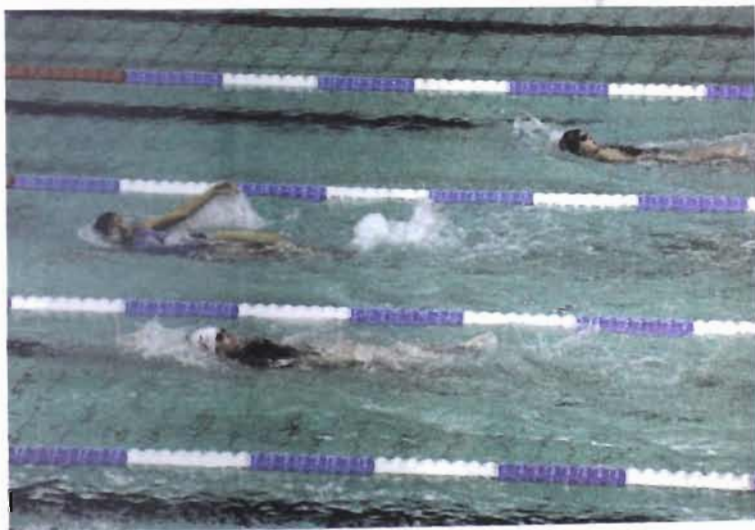
Suvda uch ming, to‘rt ming metr suzib baliq charchaydi, suvning qarshiligiga dosh berolmaydi. Tinch joy topib, orom oladi. Saida bo‘lsa bir kunda o‘n, o‘n bir ming metrlab masofani bosib o‘tadi.

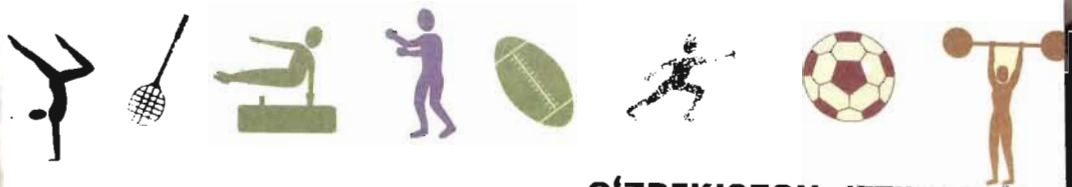
O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

243

Qiziq, u bir paytdagi notanish ayol aytgan „Oltin baliqcha“ga aylandimi, yo‘qmi? Yo‘q hali. Oldinda uni Sidney shahrida bo‘ladigan Olimpiada musobaqalari kutmoqda. Saida Olimpiada chempioni bo‘lib, oltin medal olgandan keyingina o‘z niyatiga yetadi. Buning uchun yana ko‘p-ko‘p suzishi kerak. Saida bundan erinmaydi. Chunki mehnat qilgan odam albatta bir kun maqsadiga yetishini u yaxshi biladi...

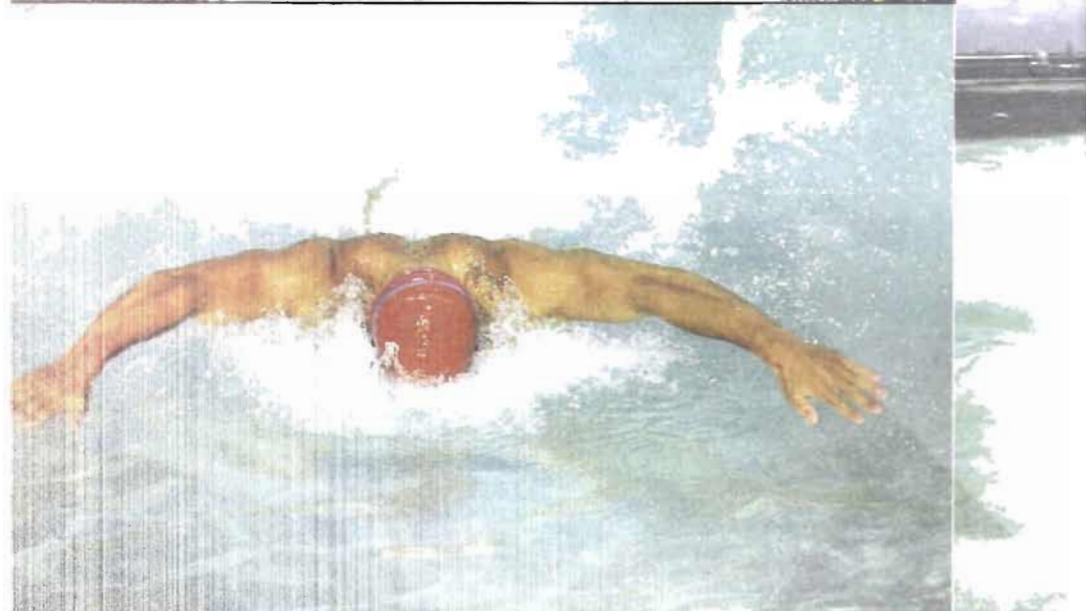

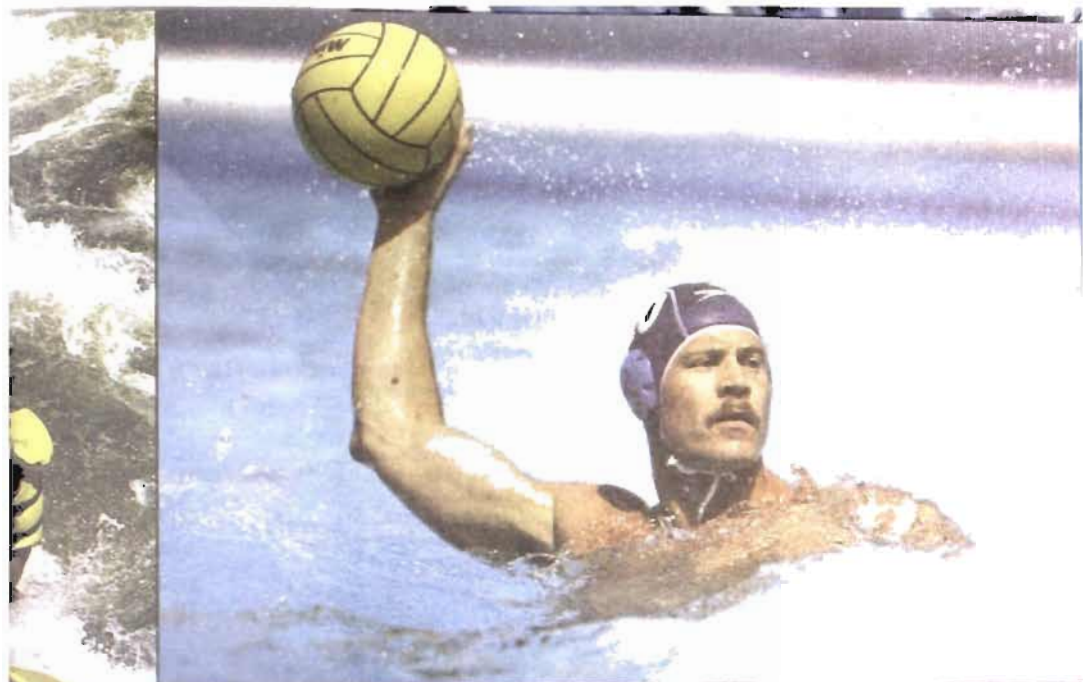

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

sport•sport•sport sport•sport•
 26-Olimpiada 1996-yil Atlantada
 bo'lib o'tgan.
 18-qishki Olimpiada 1998-yil
 Naganoda o'tkazilgan.
 27-Olimpiada esa 2000-yili
 Sidneyda bo'ladi.

MUNDARIJA

<i>Soʻz boshi</i>	8	Yaxshi futbolchi boʻlish osonmi?	138
Orzusi — Olimpiya chempioni boʻlish	14	Afsonalar yaratayotgan polvon	149
Boks qiroli	27	Chavandoz	160
Bayroqdor Laziz	41	Dunyoga mashhur qiz	170
Temir irodali Timur	49	Sabot va mehnat samarasi	184
Samboning sirlari olami	58	Seryojaning uchqur nayzasi	193
Andijonlik mard oʻgʻlon	70	Yengil atletika qiroli	202
Sport — bu moʻjiza	84	„Sakkiz qoʻlli“ jangchi	212
Yengilmas Olmos	95	„Everest“ga chiqqan yigit	220
Ushalayotgan orzular	108	Merganlar sardori	231
Oʻzbekning gʻururi baland boʻladi	120	Saida va „Oltin baliqcha“	239
Keling, tanishaylik	130	Mundarija	248

SAFAR OSTONOV, ASROR MO'MINOV, TATYANA KISTANOVA,
ERKIN MALIKOV, AHROR AHMEDOV, ALEKSANDR CHEGRINSEV, HAYDAR
AKBAROV, TURSUNBOY ADASHBOYEV, TO'LQIN RO'ZIYEV

O'ZBEKISTON IFTIXORLARI

Toshkent „O'qituvchi“ — 1999

Nashr uchun mas'ul: **T. Risqiyev, S. Husnuddinov, M. Ahmatov**

Maxsus muharrir **S. Ostono**v, taqrizchi **A. Mo'minov**, dizayner **O. Baklikova**

75.4(5U)
M 95

Mo'minov A. va boshq.
O'zbekiston iftixorlari // **A. Mo'minov, S. Ostono**v,
T. Kistanova. Maxsus muharrir: **S. Ostono**v/. — T.:
„O'qituvchi“, 1999. — 248 b.

1.1.2 Avordosh.

BBK 75.4(5U)+67.99 (5U)I

M 4204000000 — 45
353(04) — 99 axb.xati — 99

ISBN 5-645-03471-6

Muharrirlar: **O. Abdullayev, T. Adashboyev, E. Malikov**
Rassom **R. Zufarov**
Muqova rassomi **Sh. Mirfayozov**
Suratchilar: **F. Qurbonboyev, A. Risqiyev, S. Nasledov**
Tex. muharrir **E.V. Vildanova**
Musahhihlar: **P. A'zamova, G. Nasriddinova**

IB № 7628

Original-maketdan bosishga ruxsat etildi 07.04.99. Bichimi 60x90/8.
Ofset qogʻoz. Kegli 18 shponli. Tayms ET garnituras. Ofset
bosma usulida bosildi. Shartli b.t. 31,0+0,5 forzas. Shartli kr-ott.
125,0. Nashr.t. 52,74+0,82 forzas. 50000 nusxada bosildi. Buyurtma
№ 2014.

„O'qituvchi“ nashriyoti. Toshkent, Navoiy ko'chasi, 30. Shartnoma
№ 15-18-99.

Kitob matni „O'qituvchi“ nashriyotining kompyuter bo'limida terilgan.

O'zbekiston Respublikasi Davlat matbuot qo'mitasining Toshpoligraf-
kombinati. Toshkent, Navoiy ko'chasi, 30. 1999.

© „O'qituvchi“, 1999.

Ushbu nashrga doir barcha huquqlar muhofaza qilinadi va
nashriyotga tegishlidir. Undagi matn va rasmlarni nashriyot
rozligisiz to'liq yoki qisman ko'chirib bosish taqiqlanadi.

„O‘QITUVCHI“

